

เอกสารวิชาการ

เรื่องที่ ๑

การฟ้องคดีแพ่งเรียกค่าเช่าบ้านที่รับไปโดยไม่มีสิทธิคืน
ศึกษากรณีคดีหมายเลขดำที่ ๒๒๐/๒๕๖๑ คดีหมายเลขแดงที่ ๒๗๐๗/๒๕๖๑

โดย

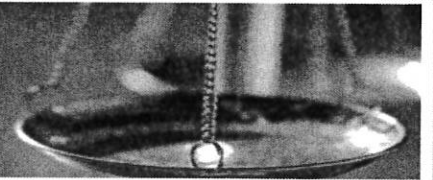
นายประสิทธิ์ เกษตะระ

เลขทะเบียนวิชาการที่
สถานที่ดำเนินการ
ระยะเวลาดำเนินการ
การเผยแพร่

๖๓(๒)-๐๕๑๓-๐๑๘
สำนักกฎหมาย
๒๕๖๓
สำนักกฎหมาย กรมปศุสัตว์
<http://legal.dld.go.th>
ผลงานวิชาการ (KM)

สำนักกฎหมาย Bureau of Legal Affairs

www dld.go.th

ค้นหา

วันที่ 20 พฤษภาคม พ.ศ. 663

ข้อมูลองค์กร

- ☑ หน้าหลัก
- ☑ ประวัติความเป็นมา
- ☑ โครงสร้างองค์กร
- ☑ บุคลากร
- ☑ วิสัยทัศน์
- ☑ วัตถุประสงค์
- ☑ พันธกิจ
- ☑ ภาระหน้าที่
- ☑ แผนผังเว็บไซต์

งานวิชาการ

- ☑ งานวิจัย
- ☑ งานวิชาการ

กฎหมาย/นรป

- ☑ พระราชบัญญัติ

บทความ ที่น่าสนใจ

แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้รับบริการต่อการให้บริการของกรมปศุสัตว์ ปี 2563

แบบสอบถามความพึงพอใจของผู้รับบริการใช้ข้อมูลด้านปศุสัตว์ของกรมปศุสัตว์ ปี 2563

แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้รับบริการต่อการให้บริการของ สำนักกฎหมาย กรมปศุสัตว์

ข่าวประชาสัมพันธ์

- ♥ คำสั่งคณะกรรมการแก้ไขปัญหาโรคกาฬโรคแอฟริกาในม้า (African Horse Sickness) ที่ ๑/๒๕๖๓ เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการวิชาการด้านการเฝ้าระวัง ป้องกัน และควบคุมโรคกาฬโรคแอฟริกาในม้า (African Horse Sickness)
- ♥ คำสั่งคณะกรรมการแก้ไขปัญหาโรคกาฬโรคแอฟริกาในม้า (African Horse Sickness) ที่ ๒/๒๕๖๓ เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการด้านการเฝ้าระวัง ป้องกัน และควบคุมโรคกาฬโรคแอฟริกาในม้า (African Horse Sickness) ในม้าลาย
- ♥ ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่อง กำหนดสัตว์ชนิดอื่น ตามพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. ๒๕๔๘ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๖๓

ผลงานวิชาการ

- ♥ มาตรการป้องกันและลงโทษผู้แจ้งข้อมูลเท็จเกี่ยวกับผลงานบุคคลในการขอรับการประเมิน (นางสาวสมมาลี จำเริญ)
 - ▶ เรื่องที่ ๑ คู่มือแนวทางการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดชอบทางละเมิดกรณีเจ้าหน้าที่ทุจริตทรัพย์สินของกรมปศุสัตว์ (แก้ไขตามมติคณะกรรมการประเมินฯ ในการประชุมครั้งที่ ๒/๒๕๖๓ วันที่ ๑๓ เมษายน ๒๕๖๓) (นางสาวสมมาลี จำเริญ)
 - ▶ เรื่องที่ ๒ ศึกษาวิเคราะห์กรณีข้อพิพาทเกี่ยวกับสัญญาทางปกครองในความรับผิดชอบของกรมปศุสัตว์ (แก้ไขตามมติคณะกรรมการประเมินฯ ในการประชุมครั้งที่ ๒/๒๕๖๓ วันที่ ๑๓ เมษายน ๒๕๖๓) (นางสาวสมมาลี จำเริญ)

- ♥ มาตรการป้องกันและลงโทษผู้แจ้งข้อมูลเท็จเกี่ยวกับผลงานบุคคลในการขอรับการประเมิน (นายประสิทธิ์ เกษณะระ)

▶ เรื่องที่ ๑ การฟ้องคดีแพ่งเรียกค่าเข้าบ้านที่ไต่รับไปโดยไม่มีสิทธิคืน ศึกษากรณีคดีหมายเลขที่ ๒๒๐/๒๕๖๑ หมายเลขแดงที่ ๒๗๐๗/๒๕๖๑ (แก้ไขตามมติคณะกรรมการประเมินฯ ในการประชุมครั้งที่ ๒/๒๕๖๓ วันที่ ๑๓ เมษายน ๒๕๖๓) (นายประสิทธิ์ เกษณะระ)

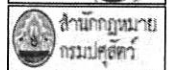
▶ เรื่องที่ ๒ การฟ้องคดีแพ่งเรียกค่าปรับตามสัญญาจ้างค่าก่อสร้าง ศึกษากรณีคดีหมายเลขที่ พ. ๓๗/๒๕๔๘ หมายเลขแดงที่ พ. ๑๗๔/๒๕๔๙ (แก้ไขตามมติคณะกรรมการประเมินฯ ในการประชุมครั้งที่ ๒/๒๕๖๓ วันที่ ๑๓ เมษายน ๒๕๖๓) (นายประสิทธิ์ เกษณะระ)

- ♥ มาตรการป้องกันและลงโทษผู้แจ้งข้อมูลเท็จเกี่ยวกับผลงานบุคคลในการขอรับการประเมิน (นายพงศธร โภณิน)

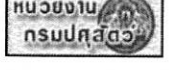
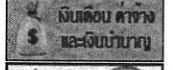

นายบุญญกุล ขันประสงค์
ผู้อำนวยการ
สำนักกฎหมาย

สำนักกฎหมาย

กรมปศุสัตว์

บทคัดย่อ

ชื่อเรื่อง การฟ้องคดีแพ่งเรียกค่าเช่าบ้านที่ได้รับไปโดยไม่มีสิทธิคืน : ศึกษากรณีคดีหมายเลขดำที่ ๒๒๐/๒๕๖๑
หมายเลขแดงที่ ๒๗๐๗/๒๕๖๑

โดย นายประสิทธิ์ เกษตะระ

ตำแหน่ง นิติกรชำนาญการ

ขอประเมินเพื่อแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่ง

นิติกรชำนาญการพิเศษ

กลุ่มคดีทั่วไปและนิติกรรมสัญญา

สำนักกฎหมาย

กรมปศุสัตว์

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ปี พ.ศ.๒๕๖๓

เอกสารวิชาการเล่มนี้ เป็นการศึกษากรณีเจ้าหน้าที่หน่วยงานหนึ่งในสังกัดของกรมปศุสัตว์ ได้ใช้สิทธิขอเบิกเงินค่าเช่าบ้านข้าราชการและได้รับอนุมัติให้เบิกได้ตามที่ขอ ต่อมากรมปศุสัตว์ตรวจพบว่า เป็นการได้รับเงินค่าบ้านข้าราชการไปโดยไม่มีสิทธิตามพระราชกฤษฎีกาค่าเช่าบ้านข้าราชการ พ.ศ. ๒๕๔๗ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกฤษฎีกาค่าเช่าบ้านข้าราชการ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๗ พระราชกฤษฎีกาค่าเช่าบ้านข้าราชการ พ.ศ. ๒๕๔๗ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกฤษฎีกาค่าเช่าบ้านข้าราชการ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๕๖ มาตรา ๗ (๑) จึงมีคำสั่งเพิกถอนคำสั่งอนุมัติให้เบิกค่าเช่าบ้านข้าราชการ และมีคำสั่งแจ้งให้นำเงินค่าเช่าบ้านคืนเต็มตามจำนวนที่เบิกไปแต่ได้รับการปฏิเสธ และเจ้าหน้าที่ดังกล่าวได้ฟ้องคดีต่อศาลปกครองขอเพิกถอนคำสั่งที่สั่งให้คืนเงิน ศาลปกครองวินิจฉัยว่าคำสั่งเรียกให้คืนเงินไม่ใช่คำสั่งทางปกครอง ไม่อยู่ในอำนาจพิจารณาของศาลปกครอง กรมปศุสัตว์ทวงถามเจ้าหน้าที่ดังกล่าวอีกครั้งแต่ก็ได้รับการปฏิเสธจึงฟ้องเป็นคดีแพ่งต่อศาลแขวงขอนแก่น ต่อมา ศาลแขวงขอนแก่นคำพิพากษาว่าโจทก์ ในฐานะเจ้าของทรัพย์สินย่อมมีสิทธิเรียกทรัพย์สินได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๓๓๖ ต่อมา จำเลยอุทธรณ์และศาลอุทธรณ์วินิจฉัยและมีคำพิพากษากลับว่าคดีนี้เป็นกรณีลามิควรรได้ เมื่อโจทก์ฟ้องคดีเกินกว่า ๑ ปี คดีขาดอายุความ โจทก์จึงยื่นฎีกาพร้อมกับยื่นคำขออนุญาตฎีกา ศาลฎีกาแผนกคดีคำสั่งคำร้องและขออนุญาตฎีกา เห็นว่าฎีกาของโจทก์เป็นปัญหาสำคัญที่ศาลฎีกาควรวินิจฉัย ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา ๒๔๙ จึงมีคำสั่งอนุญาตให้โจทก์ฎีกาและรับฎีกาของโจทก์ไว้พิจารณา ผลงานวิชาการเล่มนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาหลักการหรือทฤษฎีทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการเรียกทรัพย์สินในฐานะลามิควรรควรได้ กับกรณีเจ้าของทรัพย์สินใช้สิทธิเรียกทรัพย์สินความแตกต่างกันอย่างไร โดยนำประเด็นข้อต่อสู้ทั้งในศาลชั้นต้น และศาลอุทธรณ์มาเป็นกรณีศึกษา เป็นการวิเคราะห์จากเอกสาร บทบัญญัติของกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แนวคำวินิจฉัยของศาลฎีกา ประกอบกับหลักการแนวคิดทฤษฎีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกรณีการเรียกทรัพย์สินในฐานะลามิควรรควรได้ เปรียบเทียบกับกรณีเจ้าของทรัพย์สินใช้สิทธิเรียกทรัพย์สิน เพื่อเป็นกรณีศึกษา และให้การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในสังกัดกรมปศุสัตว์ได้ทราบหลักเกณฑ์การใช้สิทธิเบิกค่าเช่าบ้านข้าราชการที่ถูกต้องมีประสิทธิภาพ เป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานต่อไป

คำสำคัญ : ใช้สิทธิไม่สุจริต, ลามิควรรได้, เรียกทรัพย์สิน

คำนำ

สิทธิในการเบิกเงินค่าเช่าบ้านข้าราชการ เป็นสิทธิประโยชน์และสวัสดิการรัฐประเภทหนึ่งที่ รัฐมุ่งหมายให้แก่ข้าราชการที่ได้รับความเดือดร้อนในเรื่องที่อยู่อาศัยอันเนื่องมาจากทางราชการมีคำสั่งให้ เดินทางไปปฏิบัติราชการเป็นการประจำในต่างท้องที่มีสิทธิได้รับค่าเช่าบ้านข้าราชการ แต่เจ้าหน้าที่ผู้มีสิทธิ เบิกดังกล่าวต้องตรวจสอบสิทธิของตนเองว่ามีสิทธิเบิกได้หรือไม่ และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในการตรวจเอกสาร หลักฐานต้องดำเนินการให้เป็นไปตามระเบียบหลักเกณฑ์ของทางราชการอย่างเคร่งครัด เพื่อรักษาผลประโยชน์ ทั้งสิทธิของข้าราชการและผลประโยชน์ของทางราชการเป็นที่ตั้ง

กระบวนการขั้นตอนดำเนินคดีแพ่ง การกำหนดประเด็นข้อต่อสู้ (ข้อหา หรือฐานความผิด) เพื่อเสนอไปยังพนักงานอัยการให้ว่าต่างคดี ถือเป็นสาระสำคัญอันจะมีผลเป็นการแพ้ชนะคดีได้ นิติกร ผู้รับผิดชอบสำนวนจึงมีส่วนสำคัญในการให้ความร่วมมือสรุปข้อเท็จจริง รวบรวมพยานหลักเสนอพนักงาน อัยการในการดำเนินคดี ในคดีนี้ศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์มีความเห็นแตกต่างกันโดยศาลชั้นต้นวินิจฉัยว่า เจ้าของทรัพย์ก็มีสิทธิติดตามเอาทรัพย์คืนได้ไม่มีกำหนดอายุความ แต่ศาลอุทธรณ์กลับวินิจฉัยว่าเป็นกรณีการ รับเงินไปในลักษณะลามกควรได้ การนำคดีมาฟ้องเกิน ๑ ปี คดีขาดอายุความ ในชั้นนี้การดำเนินคดีอยู่ในชั้น ศาลฎีกา จะเห็นได้ว่าเป็นการตีความกฎหมายที่แตกต่างกัน

หวังว่าจะสามารถนำไปปรับใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติหน้าที่ราชการ และผู้สนใจนำไป ศึกษาในกรณีการใช้สิทธิโดยสุจริต เปรียบเทียบกรณีเจ้าของกรรมสิทธิ์ใช้สิทธิเรียกทรัพย์คืนจากบุคคลผู้ไม่มี สิทธิยึดถือไว้

ผู้ขอรับการประเมิน

พฤษภาคม ๒๕๖๓

สารบัญ

บทคัดย่อ.....	(ก)
คำนำ.....	(ข)
สารบัญ.....	(ค-จ)
บทที่	
๑. บทนำ.....	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	๒
๑.๓ ขอบเขตของการศึกษา.....	๒
๑.๔ วิธีการศึกษา.....	๓
๑.๕ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	๓
๒. แนวคิด ทฤษฎี และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง.....	๔
๒.๑ กฎหมายแพ่งและพาณิชย์.....	๔
๒.๑.๑ หลักสุจริตทั่วไป.....	๔
๒.๑.๒ บ่อเกิดแห่งหนี้และลักษณะทางกฎหมายของลาภมิควรได้.....	๗
๒.๑.๓ หลักเกณฑ์สำคัญในการเรียกทรัพย์สินคืนตามหลักลาภมิควรได้.....	๗
๒.๑.๓.๑ มีบุคคลได้มาซึ่งทรัพย์สินใด.....	๘
๒.๑.๓.๒ เป็นการได้มาโดยปราศจากมูลอันจะอ้างกฎหมายได้.....	๘
๒.๑.๔ หลักเกณฑ์สำคัญในการเรียกทรัพย์สินคืนตามหลักกรรมสิทธิ์.....	๘
๒.๑.๕ อายุความ.....	๑๐
๒.๒ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง.....	๑๐
๒.๒.๑ ความหมายของคดีแพ่ง.....	๑๐
๒.๒.๒ สิทธิในการฟ้องคดีแพ่ง.....	๑๐
๒.๒.๓ ผู้ที่จะฟ้องคดีหรืออาจถูกฟ้องคดีได้.....	๑๐
๒.๒.๔ การฟ้องจะฟ้องที่ศาลใด.....	๑๑
๒.๒.๕ การเสนอคดีต่อศาล.....	๑๑
๒.๒.๖ การพิจารณาพิพากษาในศาลชั้นต้น.....	๑๑
๒.๒.๗ การอุทธรณ์.....	๑๒
๒.๒.๘ การฎีกา.....	๑๒
๒.๓ พระราชบัญญัติองค์การอัยการและพนักงานอัยการ พ.ศ. ๒๕๕๓.....	๑๓
๒.๓.๑ อำนาจหน้าที่พนักงานอัยการ.....	๑๓
๒.๓.๒ วิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการแต่งตั้งทนายความในคดีแพ่งของพนักงานอัยการ.....	๑๓
๒.๔ ข้อกำหนดประธานศาลฎีกาว่าด้วยการอนุญาตฎีกาในคดีแพ่ง พ.ศ. ๒๕๕๘.....	๑๔
๒.๔.๑ ความเป็นมา.....	๑๔
๒.๔.๒ การยื่นคำร้อง.....	๑๔
๒.๔.๓ การพิจารณาวินิจฉัยคำร้อง การรับฎีกาและการแก้ฎีกา.....	๑๔
๒.๔.๔ การพิจารณาและพิพากษาคดีในศาลฎีกา.....	๑๔

๒.๕ การส่งเรื่องให้อัยการฟ้องคดีแพ่ง.....	๑๔
๒.๕.๑ หลักการและเหตุผล.....	๑๔
๒.๕.๒ การตั้งผู้ประสานงานคดี.....	๑๕
๒.๕.๓ วิธีการส่งเรื่อง.....	๑๕
๒.๕.๔ การพิจารณาว่าจะส่งเรื่องไปยังสำนักงานอัยการใด.....	๑๕
๒.๕.๕ เอกสารที่ต้องมีสำหรับคดีทุกเรื่อง.....	๑๕
๒.๖ หลักเกณฑ์และวิธีปฏิบัติในการอุทธรณ์ ฎีกาคดีแพ่งและอุทธรณ์คดีปกครอง.....	๑๖
๒.๖.๑ ทุนทรัพย์ไม่เกิน ๑๐,๐๐๐,๐๐๐ บาท.....	๑๖
๒.๖.๒ ทุนทรัพย์เกิน ๑๐,๐๐๐,๐๐๐ บาท.....	๑๖
๒.๗ พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙.....	๑๖
๒.๘ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒.....	๑๗
๒.๙ พระราชกฤษฎีกาค่าเช่าบ้านข้าราชการ (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๕๔๑.....	๑๗
๒.๑๐ พระราชกฤษฎีกาค่าเช่าบ้านข้าราชการ พ.ศ.๒๕๔๗.....	๑๘
๒.๑๐.๑ ผู้ที่มีสิทธิเบิกค่าเช่าบ้าน.....	๑๘
๒.๙ แนวคำพิพากษาศาลฎีกา.....	๑๙
๒.๙.๑ แนวคำวินิจฉัยเรื่องลามิควรรได้.....	๑๙
๒.๙.๒ แนวคำวินิจฉัยเรื่องสิทธิติดตามซึ่งทรัพย์สิน.....	๑๙
๒.๙.๓ แนวคำวินิจฉัยเรื่องการใช้สิทธิโดยไม่สุจริต.....	๒๑
๒.๙.๔ แนวคำวินิจฉัยเรื่องอายุความ.....	๒๒
๒.๙.๕ แนวคำวินิจฉัยเรื่องความเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์.....	๒๓
๓. กระบวนการฟ้องคดีแพ่งเรียกคืนค่าเช่าบ้านที่ได้รับไปโดยไม่มีสิทธิ (ศึกษากรณีคดีแพ่งหมายเลขดำที่ ๒๒๐/๒๕๖๒ หมายเลขแดงที่ ๒๗๐๗/๒๕๖๑).....	๒๔
๓.๑ ความเป็นมา.....	๒๔
๓.๑.๑ วิเคราะห์คำพิพากษาศาลปกครองชั้นต้น และคำพิพากษาศาลปกครองสูงสุด คดีหมายเลขดำที่ อ. ๒๑๑๕/๒๕๕๔ คดีหมายเลขแดงที่ อ.๑๑๓๒/๒๕๕๙.....	๒๗
๓.๑.๒ การพิจารณาเข้าสู่กระบวนการทางแพ่ง.....	๒๙
๓.๑.๓ บทสรุป.....	๒๙
๓.๑.๔ วิเคราะห์กฎหมาย ข้อหา หรือฐานความผิด.....	๒๙
๓.๒ การดำเนินการของสำนักกฎหมาย.....	๓๒
๓.๒.๑ การดำเนินคดีแพ่งของกรมปศุสัตว์.....	๓๒
๓.๒.๒ การเตรียมข้อมูลและเอกสาร.....	๓๓
๓.๓ การขอให้สำนักงานอัยการสูงสุดว่าต่างคดีแพ่งแทนกรมปศุสัตว์.....	๓๕
๓.๓.๑ การเสนอความเห็น.....	๓๕
๓.๓.๒ การประสานงานกับพนักงานอัยการ.....	๓๕
๓.๔ การดำเนินคดีในศาลชั้นต้น.....	๓๖
๓.๔.๑ คำพิพากษาศาลชั้นต้น.....	๓๖
๓.๔.๒ การดำเนินคดีในศาลชั้นอุทธรณ์.....	๓๘
๓.๔.๓ คำพิพากษาศาลอุทธรณ์.....	๓๘

๓.๕ ความเห็นของอัยการผู้รับผิดชอบสำนวน.....	๓๙
๓.๖ การอุทธรณ์คำพิพากษาศาลอุทธรณ์ภาค ๔.....	๓๙
๓.๖.๑ ความเห็นของกรมปศุสัตว์.....	๓๙
๓.๗ ผลการพิจารณาการขออนุญาตฎีกา.....	๔๖
๔. บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	๔๗
๔.๑ บทสรุป.....	๔๗
๔.๒ ข้อเสนอแนะ.....	๔๘
บรรณานุกรม.....	๔๙
ภาคผนวก.....	๕๐
ดัชนีเอกสารภาคผนวก.....	๕๑

บทที่ ๑ บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สิทธิในการเบิกเงินค่าเช่าบ้านข้าราชการ เป็นสิทธิประโยชน์และสวัสดิการรัฐประเภทหนึ่งทางภาครัฐมุ่งหมายให้แก่ข้าราชการซึ่งได้รับความเดือดร้อนในเรื่องที่อยู่อาศัย อันเนื่องมาจากทางราชการมีคำสั่งให้เดินทางไปปฏิบัติราชการเป็นการประจำในต่างท้องที่มีสิทธิได้รับค่าเช่าบ้านข้าราชการ การใช้ประโยชน์จากสิทธิ นอกจากต้องดำเนินการให้ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ระเบียบ หลักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องแล้ว จะต้องคำนึงถึงสิทธิประโยชน์ของข้าราชการในการที่จะได้รับและใช้สิทธินั้นตามที่กฎหมายได้รับรองและคุ้มครอง เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างประโยชน์ส่วนรวมของทางราชการตามความจำเป็นเหมาะสม และความประหยัดกับประโยชน์ของทางราชการที่พึงได้รับโดยถูกต้องและเป็นธรรมตามกฎหมาย

กรณีศึกษาที่สืบเนื่องจากกรมปศุสัตว์ได้ยื่นฟ้องคดีนาย ส. ตำแหน่งนายสัตวแพทย์ชำนาญการพิเศษ กองควบคุมอาหารและยาสัตว์ ต่อศาลแขวงขอนแก่น เรียกทรัพย์สิน สืบเนื่องมาจากขณะเกิดข้อพิพาท นาย ส. นายสัตวแพทย์ ๗ วช. ส่วนรับรองคุณภาพสินค้าปศุสัตว์ สำนักสุขศาสตร์สัตว์และสุขอนามัยที่ ๔ จังหวัดขอนแก่น ไม่เห็นด้วยกับกรมปศุสัตว์ที่ไม่อนุมัติให้ตนเบิกค่าเช่าบ้านข้าราชการ นาย ส. ได้ยื่นฟ้องกรมปศุสัตว์ ต่อศาลปกครองให้เพิกถอนคำสั่งที่ไม่อนุมัติให้เบิกค่าเช่าบ้านข้าราชการ คดีนี้ศาลปกครองสูงสุดได้พิพากษาแล้วว่า คำสั่งสำนักสุขศาสตร์สัตว์และสุขอนามัยที่ ๔ ที่ ๑๓/๒๕๕๓ ลงวันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๓ ในส่วนเพิกถอนคำสั่งอนุมัติค่าเช่าบ้าน เป็นคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมาย แต่คำสั่งในส่วนที่เรียกคืนเงินค่าเช่าบ้านจาก นาย ส. นั้น มีลักษณะเป็นเพียงการทวงถามให้คืนเงินค่าเช่าบ้านที่ได้รับไปแล้ว ทั้งนี้ เนื่องจากพระราชกฤษฎีกาค่าเช่าบ้านข้าราชการ พ.ศ. ๒๕๒๗ และที่แก้ไขเพิ่มเติม มิได้ให้อำนาจแก่หน่วยงานในการใช้สิทธิเรียกค่าเช่าบ้านคืนแต่อย่างใด

การที่กรมปศุสัตว์มีคำสั่งเรียกคืนเงินค่าเช่าบ้าน จึงมิใช่เป็นการใช้อำนาจตามกฎหมายที่มีผลเป็นการสร้างนิติสัมพันธ์ขึ้นระหว่างกรมปศุสัตว์ กับ นาย ส. คำสั่งของสำนักสุขศาสตร์สัตว์และสุขอนามัยที่ ๔ ในส่วนที่เรียกคืนเงินค่าเช่าบ้าน จึงมิใช่คำสั่งทางปกครองตามมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ กรมปศุสัตว์จึงไม่อาจใช้มาตรการบังคับทางปกครองตามมาตรา ๕๗ แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าวได้ กรมปศุสัตว์ จึงต้องไปขออำนาจศาลในการเรียกคืนเงินที่นาย ส. ได้รับไปโดยไม่มีสิทธิเมื่อกรมปศุสัตว์เป็นฝ่ายชนะคดี จึงได้แจ้งให้นาย ส. ที่ได้รับเงินไปโดยไม่มีสิทธิและไม่อาจอ้างความเชื่อโดยสุจริตได้ คืนเงินที่ได้รับไปเต็มจำนวนเป็นเงินจำนวนทั้งสิ้น ๑๘๗,๕๐๐ บาท ตามมาตรา ๕๑ วรรคสาม (๒) และวรรคสี่ แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ เมื่อนาย ส. ไม่ยอมคืนเงินค่าเช่าบ้านที่ได้รับไปโดยไม่มีสิทธิ กรมปศุสัตว์จึงจำเป็นต้องใช้สิทธิฟ้องคดีต่อศาลยุติธรรม เพื่อให้มีคำพิพากษาให้นาย ส. นำเงินมาชดใช้คืนให้ครบถ้วน

ในการดำเนินคดีทางแพ่งนั้น หน่วยงานราชการไม่สามารถดำเนินคดีได้เอง อย่างเช่นการดำเนินคดีปกครอง ดังนั้น จึงต้องขอความอนุเคราะห์ไปยังพนักงานอัยการให้ว่าต่างคดีแทนกรมปศุสัตว์ การดำเนินกระบวนการพิจารณาทางแพ่งยื่นฟ้องคดีต่อภูมิลำเนาของนาย ส. นาย ส. มีภูมิลำเนาที่จังหวัดขอนแก่น โดยตั้งประเด็นว่ากรมปศุสัตว์เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในเงินค่าเช่าบ้านข้าราชการ ในฐานะเจ้าของกรรมสิทธิ์ ย่อมมีสิทธิเรียกเงินจำนวนดังกล่าวคืนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๓๓๖ ต่อมา ศาลแขวงขอนแก่นได้วินิจฉัยและมีคำพิพากษาให้กรมปศุสัตว์เป็นฝ่ายชนะคดีเป็นคดีหมายเลขดำที่ ๔๗๐/๒๕๖๐ คดีหมายเลขแดงที่ ๖๕๓/๒๕๖๐ โจทก์ (กรมปศุสัตว์) ในฐานะเจ้าของทรัพย์สินย่อมมีสิทธิเรียกทรัพย์สินได้ตามมาตรา ๑๓๓๖ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พิพากษาให้จำเลยคืนค่าเช่าบ้านที่รับไปโดยไม่มีสิทธิ

พร้อมดอกเบี้ยให้โจทก์แต่จำเลย (นาย ส.) ไม่เห็นด้วยกับคำพิพากษาศาลชั้นต้น จึงได้ยื่นอุทธรณ์คดีต่อศาลอุทธรณ์ภาค ๔ โดยได้อุทธรณ์โต้แย้งคำพิพากษาศาลแขวงขอนแก่น ว่าตนได้รับค่าเช่าบ้านข้าราชการมา โดยสุจริต จึงเป็นลาภมิควรได้ ตามมาตรา ๔๐๖ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ โจทก์ (กรมปศุสัตว์) ฟ้องคดีเกินกว่า ๑ ปี คดีโจทก์ (กรมปศุสัตว์) จึงขาดอายุความตามมาตรา ๔๑๙ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และต่อมาศาลอุทธรณ์ภาค ๔ ได้วินิจฉัยและมีคำพิพากษากลับเป็นว่า คดีนี้เป็นกรณีลาภมิควรได้ เมื่อโจทก์ฟ้องคดีเกินกว่า ๑ ปี คดีจึงขาดอายุความให้ยกฟ้องโจทก์ (กรมปศุสัตว์) ผลของคำพิพากษาดังกล่าวถือว่า นาย ส. เป็นฝ่ายชนะคดีกรมปศุสัตว์ในชั้นอุทธรณ์

กรมปศุสัตว์ ไม่เห็นด้วยกับคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์ จึงได้ขอความอนุเคราะห์ไปยังพนักงานอัยการ เพื่อยื่นฎีกาต่อศาลฎีกา คดีนี้อยู่ในกระบวนการพิจารณาในชั้นฎีกา ในการดำเนินการ ผู้ขอรับการประเมิน ได้เสนอกรมปศุสัตว์ขออนุมัติฎีกาคดี เพื่อขอความอนุเคราะห์ไปยังพนักงานอัยการดำเนินการยื่นฎีกาให้กรมปศุสัตว์ พร้อมสรุปข้อเท็จจริงเหตุผลทางกฎหมาย โดยสรุปว่านาย ส. (จำเลย) ไม่สุจริตมาตั้งแต่ต้นรับเงินค่าเช่าบ้านข้าราชการไปโดยไม่มีสิทธิที่จะอ้างกฎหมายได้ จะเห็นได้ว่าคดีนี้มีความยุ่งยากต้องต่อสู้กันถึงสามชั้นศาล ศาลชั้นต้นให้กรมปศุสัตว์ (โจทก์) เป็นฝ่ายชนะคดี ศาลอุทธรณ์ให้ นาย ส. (จำเลย) เป็นฝ่ายชนะคดี

ผู้ขอรับการประเมินในฐานะนิติกรผู้รับผิดชอบส่วนวน มีส่วนในการตั้งประเด็นข้อต่อสู้ไปยังสำนักงานอัยการให้ใช้สิทธิในฐานะเรียกทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๓๓๖ เพราะว่าเป็นการได้รับเงินค่าเช่าบ้านโดยไม่สุจริต โดยจากการศึกษา ค้นคว้าแนวคำวินิจฉัยของศาลฎีกา บทบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวข้อง จนกระทั่งศาลฎีการับฎีกาในคดีนี้ไว้พิจารณา การนำเอาคดีนี้มาเป็นกรณีศึกษาก็โดยพิจารณาเห็นว่าเป็นข้อยุ่งยากในการตีความทางกฎหมาย แม้กระทั่งศาลยังมีความเห็นต่างว่ากรมปศุสัตว์ในฐานะเจ้าของกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินจะใช้สิทธิเรียกทรัพย์สินตามมาตรา ๑๓๓๖ ได้หรือไม่ เป็นสาระสำคัญของเรื่องนี้ที่ต้องนำมาเป็นกรณีศึกษาให้ชัดเจน สำหรับเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานของนิติกรหรือผู้ที่สนใจได้

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการศึกษา

๑. เพื่อศึกษากฎหมาย ระเบียบ หลักเกณฑ์ กระบวนการพิจารณาทางแพ่ง หลักสุจริตตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กฎหมาย ระเบียบ หนังสือเวียนของกระทรวงการคลังที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการ และข้อหรือตามพระราชกฤษฎีกาค่าเช่าบ้านข้าราชการ

๒. เพื่อวิเคราะห์ถึงปัญหาอุปสรรคในกรณีการเรียกเงินคืนจากบุคคลที่รับเงินไปโดยไม่มีสิทธิว่าจะเรียกคืนในฐานะลาภมิควรได้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๔๐๖ หรือเรียกคืนในฐานะเจ้าของทรัพย์สินใช้สิทธิเรียกทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๓๓๖

๓. เพื่อให้มีการปรับปรุงแนวทางการปฏิบัติงานทั้งในด้านคดีแพ่งหรือคดีปกครอง ตลอดจนการเบิกจ่ายเงินของทางราชการ เพื่อป้องกันมิให้เกิดความเสียหาย

๔. เพื่อเป็นแนวทางการเรียกคืนเงินจากเจ้าหน้าที่ที่ได้รับเงินของทางราชการไปโดยไม่มีสิทธิหรือโดยมิชอบไม่ว่าเกิดจากกรณีใด ๆ

๑.๓ ขอบเขตของการศึกษา

ศึกษาการดำเนินคดีแพ่ง ศึกษาเกี่ยวกับกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หลักสุจริตในมาตรา ๕ หลักกฎหมายว่าด้วยลาภมิควรได้ หลักกฎหมายว่าด้วยทรัพย์สิน หลักเกณฑ์การใช้สิทธิ เบิกค่าเช่าบ้านข้าราชการตามพระราชกฤษฎีกาค่าเช่าบ้านข้าราชการ พ.ศ. ๒๕๔๗ แนวคำพิพากษาของศาล แนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ ข้อเท็จจริงของข้อพิพาทที่เกิดขึ้น คำสั่งทางปกครอง ตามพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ ศึกษาจากตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกา หลักการสำคัญในการดำเนินคดีแพ่ง ข้อกำหนด ข้อบังคับกฎเกณฑ์ของศาลฎีกา ระเบียบ หลักเกณฑ์ คำสั่ง แนวทางปฏิบัติของทางราชการ และระเบียบ ข้อบังคับอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

๑.๔ วิธีการศึกษา

วิธีการและการศึกษาเรื่องนี้ ใช้วิธีการศึกษาวิจัยเชิงเอกสาร การศึกษาข้อมูลข้อเท็จจริงบทกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เช่น หลักกฎหมายว่าด้วยลาภมิควรได้ หลักกฎหมายว่าด้วยทรัพย์สิน หลักเกณฑ์การใช้สิทธิ เบิกค่าเช่าบ้านข้าราชการตามพระราชกฤษฎีกาค่าเช่าบ้านข้าราชการ การศึกษารวบรวมแนวคำพิพากษาที่เป็นข้อพิพาทที่เกี่ยวข้อง ศึกษาจากเอกสารตอบข้อหารือปัญหาเกี่ยวกับระเบียบการเบิกค่าเช่าบ้านข้าราชการของ กรมบัญชีกลาง กระทรวงการคลัง หนังสือรวบรวมคำวินิจฉัยของกรมอัยการ จากวิทยานิพนธ์และสารนิพนธ์ของสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ค้นคว้าและสืบค้นข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต (Internet) ข้อกำหนดของศาลปกครองสูงสุด ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา บทความวิชาการ และเอกสารเผยแพร่ของส่วนราชการ

๑.๕ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑. ทำให้ทราบบทกฎหมาย ระเบียบ หลักเกณฑ์ กระบวนพิจารณาทางแพ่ง หลักสุจริตตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กฎหมาย ระเบียบ หนังสือเวียนของกระทรวงการคลังที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการ และข้อหารือตามพระราชกฤษฎีกาค่าเช่าบ้านข้าราชการ
๒. ทำให้ทราบถึงปัญหาอุปสรรค ในกรณีการเรียกเงินคืนจากบุคคลที่รับเงินไปโดยไม่มีสิทธิว่าจะเรียกคืนในฐานะลาภมิควรควรได้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๔๐๖ หรือเรียกคืนในฐานะเจ้าของทรัพย์สินใช้สิทธิเรียกทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๓๓๖
๓. ทำให้มีการปรับปรุงแนวทางการปฏิบัติงานทั้งในด้านคดีแพ่งหรือคดีปกครอง ตลอดจนจนการเบิกจ่ายเงินของทางราชการ เพื่อป้องกันมิให้เกิดความเสียหาย
๔. ทำให้เป็นแนวทางการเรียกคืนเงินจากเจ้าหน้าที่ที่ได้รับเงินของทางราชการไปโดยไม่มีสิทธิหรือโดยมิชอบไม่ว่าเกิดจากกรณีใด ๆ

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎี และกฎหมาย ที่เกี่ยวข้อง

การดำเนินคดีแพ่งเป็นคดีพิพาทเกี่ยวกับการที่หน่วยงานของรัฐเรียกคืนเงินจากเจ้าหน้าที่ที่รับไปโดยไม่มีสิทธิ กรณีเจ้าหน้าที่ได้รับอนุมัติให้เบิกค่าเช่าบ้านข้าราชการและภายหลังเมื่อหน่วยงานได้ตรวจสอบพบว่าข้าราชการไม่มีสิทธิเบิกค่าเช่าบ้านจึงได้มีคำสั่งไม่อนุมัติให้เบิกค่าเช่าบ้าน เป็นเหตุให้ทางราชการได้รับความเสียหาย แต่เนื่องจากพระราชกฤษฎีกาค่าเช่าบ้านข้าราชการ มิได้ให้อำนาจแก่หน่วยงานในการใช้สิทธิเรียกค่าเช่าบ้านคืน หน่วยงานจึงต้องไปขออำนาจศาลในการเรียกคืนเงินที่เจ้าหน้าที่ได้รับไปโดยไม่มีสิทธิ มีกฎหมาย ระเบียบ หลักเกณฑ์ และคำสั่งที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการดังที่จะกล่าวต่อไปนี้

๒.๑ กฎหมายแพ่งและพาณิชย์

นิตินกรรมนั้นต้องเป็นการกระทำโดยมุ่งจะผูกนิติสัมพันธ์ระหว่างบุคคล แม้มีการแสดงเจตนา หากไม่มีเจตนาอันแท้จริงที่จะผูกนิติสัมพันธ์ ย่อมขาดองค์ประกอบที่จะเป็นนิตินกรรม แต่อย่างไรก็ดี การที่บุคคลแสดงเจตนาออกมาแล้ว หากยอมให้อ้างได้โดยง่ายว่าตนไม่มีเจตนาที่จะผูกนิติสัมพันธ์ ก็อาจจะก่อความเสียหายแก่คู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งหรือบุคคลภายนอก ดังนั้น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ จึงบัญญัติหลักเกณฑ์ควบคุมการแสดงเจตนาไว้ในมาตราต่าง ๆ ดังนี้

ในการชำระหนี้บุคคลทุกคนต้องกระทำโดยสุจริต ซึ่งเป็นหลักในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ปรากฏในบทบัญญัติมาตรา ๕ ที่ว่า “ในการใช้สิทธิแห่งตนก็ดี ในการชำระหนี้ก็ดี บุคคลทุกคนต้องกระทำโดยสุจริต” การที่กฎหมายวางหลักสุจริตไว้ในฐานะเป็นหลักทั่วไป ก็ด้วยมุ่งจะให้เป็นหลักพื้นฐานของระบบกฎหมาย โดยกำหนดหน้าที่แก่บุคคลที่จะใช้สิทธิหรือปฏิบัติหน้าที่ของตนให้ต้องกระทำภายใต้มาตรฐานทางคุณค่าเดียวกัน คือด้วยความสุจริต อันเป็นมาตรฐานคุณค่าทางสังคมตามเกณฑ์ที่ยอมรับกันว่าสอดคล้องกับความคาดหมายโดยชอบของบุคคลที่รู้ผิดชอบชั่วดี และรู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา หรือตามมาตรฐานของวิญญูชนที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้หลักสุจริตยังหมายถึงหลักแห่งมาตรฐานความซื่อสัตย์หรือความเชื่อมั่นศรัทธาอันบุคคลพึงมีแก่กันโดยชอบ หน้าที่ใช้สิทธิหรือปฏิบัติต่อกันด้วยความสุจริตนี้ด้านหนึ่งเป็นหลักที่กำหนดกรอบพฤติกรรม ของบุคคลให้เป็นไปในทางที่ชอบ ในขณะที่เดียวกันก็ต้องเสริมให้ต้องมีหน้าที่ช่วยผดุงความยุติธรรมและความเอื้อเฟื้อ ในการที่คู่กรณีจะปฏิบัติต่อกันในทางที่ควร ซึ่งหลักสุจริตนี้ย่อมใช้บังคับได้ ทั้งในเมื่อมีข้อตกลงระหว่างกันหรือมีกฎหมายวางเกณฑ์เอาไว้และในเมื่อกฎหมายหรือข้อตกลงระหว่างคู่กรณีมิได้แสดงไว้โดยละเอียดถึงวิธีปฏิบัติหรือกระทำกิจการใด ๆ กล่าวคือ บุคคลต้องถือเอาความสุจริตเป็นหลักแห่งการใช้สิทธิและการชำระหนี้ของตนเสมอไป หลักสุจริตในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยอาจแบ่งได้เป็น ๒ กรณี คือ

๒.๑.๑ หลักสุจริตทั่วไป

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๕ บัญญัติว่า “ในการใช้สิทธิแห่งตนก็ดี ในการชำระหนี้ก็ดี ท่านว่าบุคคลทุกคนกระทำการโดยสุจริต”

มาตรา ๕ เป็นบทบัญญัติที่เป็นหลักความซื่อสัตย์และความไว้วางใจเป็นบทครอบจักรวาลและเป็นกฎหมาย “หลักทั่วไป” (General principle) ซึ่งแม้เรื่องใดจะมีบทบัญญัติเกี่ยวกับเรื่องนี้อยู่แล้ว หลักตาม

มาตรา ๕ ก็ยังใช้เป็นมาตรฐานเพื่อชี้ขาดว่าการกระทำตามบทบัญญัติของกฎหมายนั้นได้กระทำโดยขัดต่อหลักความซื่อสัตย์และความไม่ไว้ใจหรือไม่

ในมาตรา ๕ ได้กล่าวถึงการกระทำของบุคคลที่จะต้องมีความสุจริต เช่น การใช้สิทธิ(The exercise of right)

สิทธิ (right) หมายถึงอำนาจอันชอบธรรมที่บุคคลอาจกล่าวอ้าง เพื่อใช้ยันกับบุคคลอื่น เพื่อคุ้มครองหรือรักษาประโยชน์อันพึงมีพึงได้ของตนรวมทั้งให้คุ้มครองผู้รู้เท่าไม่ถึงการณ์ในการรักษาสิทธิของตนในทางแพ่งและพาณิชย์ แต่หลักสุจริตได้นำมาใช้ในทางแพ่งและพาณิชย์ในกฎหมายเอกชนหลักสุจริตได้รับการยอมรับนับถืออย่างแพร่หลาย

สิทธิตามกฎหมายแพ่งแบ่งออกได้เป็น ๒ ประเภท คือ

๑. บุคคลสิทธิ (Right in personam) หรือสิทธิทางหนี้ซึ่งผู้ทรงสิทธิมีสิทธิเรียกร้องเหนือบุคคลอื่นที่เป็นลูกหนี้ให้กระทำการ งดเว้นกระทำการ หรือส่งมอบทรัพย์สินที่เป็นวัตถุแห่งหนี้ให้กับตน บุคคลสิทธิหรือสิทธิทางหนี้มีบ่อเกิดมาจากนิติกรรมสัญญา จัดการงานนอกสิ่ง ลามิควร์ได้ ละเมิด เป็นต้น

การใช้สิทธิในกรณีนี้ ผู้ทรงสิทธิอาจใช้สิทธิเรียกร้องให้ลูกหนี้ชำระหนี้ให้แก่ตนโดยตรงหรือฟ้องร้องต่อศาล เพื่อให้ศาลบังคับให้ลูกหนี้ชำระหนี้ก็ได้

๒. ทรัพย์สินสิทธิ (right in rem) หรือสิทธิทางทรัพย์สิน ทรัพย์สินเป็นสิทธิที่กฎหมายรับรองให้บุคคลมีอำนาจเหนือทรัพย์สินของตน โดยมีวัตถุแห่งสิทธิเป็นทรัพย์สิน สิทธิที่เป็นทรัพย์สิน มีลักษณะถาวรและใช้ยันบุคคลทั่วไปไม่จำกัด เช่น ผู้มีกรรมสิทธิในทรัพย์สินย่อมมีอำนาจเหนือทรัพย์สินของตนในการจำหน่ายจ่าย โอน ใช้สอยได้ดอกผล ติดตามเอาคืนและขัดขวางมิให้บุคคลอื่นมายุ่งเกี่ยวกับทรัพย์สินของตน นอกจากนี้ ทรัพย์สินยังรวมถึงสิทธิครอบครอง ภาระจำยอม สิทธิอาศัย สิทธิเก็บกิน สิทธิเหนือพื้นดินและภาระติดพันในอสังหาริมทรัพย์ เป็นต้น

หลักสุจริตในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เป็นหลักกฎหมายพื้นฐาน โดยที่มีความมุ่งหมายเพื่อให้เกิดความยุติธรรมในการใช้สิทธิและปฏิบัติหน้าที่ระหว่างคู่กรณี นอกจากหลักสุจริตเฉพาะเรื่องที่หมายถึงความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ที่ศาลได้หยิบยกมาใช้ เพื่อคุ้มครองผู้สุจริตในกรณีต่าง ๆ ซึ่งการกระทำที่มุ่งแสวงหาประโยชน์โดยไม่เป็นธรรม หรือมุ่งแสวงหาประโยชน์ของตนแต่ฝ่ายเดียว โดยอาจจะก่อให้เกิดความเสียหายหรือเดือดร้อนแก่บุคคลอื่นเกินสมควร การใช้สิทธิหรือการไม่ปฏิบัติตามมาตรฐาน วิธีการหรือธรรมเนียมปฏิบัติ หรือการไม่กระทำการใดที่จะต้องกระทำภายในเวลาอันสมควร โดยปราศจากเหตุอันชอบธรรม ตลอดจนการจงใจหลีกเลี่ยงกฎหมายที่มุ่งคุ้มครองประโยชน์สาธารณะ หรือการกระทำโดยประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงทำให้ผู้อื่นเสียหาย ให้ถือว่าเป็นการกระทำที่ไม่สุจริตและไม่เป็นธรรม^๑

การที่กฎหมายไทยนำหลักลามิควร์ได้มาใช้บังคับก่อน จึงอาจทำให้คู่กรณีที่เกี่ยวข้องได้รับทรัพย์สินคืนไม่เหมือนเดิม ซึ่งย่อมจะไม่เป็นธรรม แต่ในขณะเดียวกัน หากนำหลักกรรมสิทธิมาปรับใช้ แม้จะสร้างความเป็นธรรมแก่คู่กรณี แต่ก็อาจไม่คุ้มครองบุคคลภายนอกที่สุจริตอย่างเป็นธรรมได้ จึงน่าจะนำหลักการกลับคืนสู่ฐานะเดิมมาปรับใช้เพื่อคุ้มครองคู่กรณี แต่ทั้งนี้ ต้องกำหนดหลักเกณฑ์ในการคุ้มครองบุคคลภายนอกผู้สุจริตไม่ให้อำนาจได้รับผลกระทบ จากการกลับคืนสู่ฐานะเดิมของคู่กรณีแห่งโมฆะกรรมด้วย

^๑ ปรีดี เกษมทรัพย์, กฎหมายแพ่ง : หลักทั่วไป (กรุงเทพมหานคร : เจริญวิทย์การพิมพ์ ๒๕๑๙), หน้า ๘๓

^๒ เอกสารประกอบการสัมมนา เรื่อง แนวทางในการปรับปรุงระบบกฎหมายพาณิชย์และวิธีพิจารณาคดีพาณิชย์และร่างกฎหมายที่เกี่ยวข้อง, คณะอนุกรรมการจัดทำข้อเสนอการแยกคดีพาณิชย์ออกจากคดีแพ่ง, วันจันทร์ที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๕๕

การเรียกทรัพย์สินคืนตามหลักลาภมิควรได้ ถือเป็นสิ่งที่อยู่ในกฎหมายมานานแล้วเป็นหลักประกันความยุติธรรมเช่นเดียวกับมูลหนี้ประเภทของจัดการงานนอกสั่ง เพราะการที่บุคคลหนึ่งได้อะไรของบุคคลอื่นไว้ โดยตนไม่มีสิทธิและเขาเสียหายโดยที่ไม่ต้องใช้อะไรคืนนั้น ย่อมจะเป็นการไม่ยุติธรรมสำหรับผู้เป็นเจ้าของทรัพย์สิน ซึ่งในกฎหมายตราสามดวงไม่ปรากฏหลักฐานชัดเจนนัก แต่เคยมีคำพิพากษาฎีกาเก่า ปี ร.ศ. ๑๒๓ ตัดสินรับรองหลักนี้ไว้ ซึ่งหนี้ที่เกิดจากลาภมิควรได้นี้อาจเกิดขึ้นหลายกรณี เช่น อาจเกิดขึ้นได้จากการได้ชำระหนี้ทั้งที่ไม่มีหนี้ เป็นต้น^๓

นิติกรรมสัญญาเป็นบ่อเกิดแห่งหนี้ที่สำคัญอันหนึ่ง บ่อเกิดแห่งหนี้อื่น ๆ ได้แก่ ละเมิด จัดการงานนอกสั่ง ลาภมิควรได้ คำว่าบ่อเกิดแห่งหนี้ หมายความว่า มีสภาพบังคับเป็นมูลให้ฟ้องร้องบังคับกันได้ บ่อเกิดแห่งหนี้ที่สำคัญมี ๒ กลุ่ม คือ สัญญา กับ ละเมิด ละเมิดเป็นเรื่องที่ลูกหนี้ได้ตั้งใจที่จะให้เป็นหนี้ แต่เพราะความประมาทเลินเล่อหรือจงใจกระทำต่อบุคคลอื่นโดยผิดกฎหมาย ทำให้เกิดสภาพบังคับ เกิดเจ้าหนี้ขึ้นมาจากการกระทำของตนเองส่วนสัญญาเป็นเรื่องที่คู่สัญญาตั้งใจจะผูกพันกันให้มีผลทางกฎหมายบังคับกันได้ แต่มีการปฏิบัติผิดหน้าที่ไม่ชำระหนี้ให้ต้องตามวัตถุประสงค์ของสัญญาทำให้เกิดผิดสัญญาทำให้ฝ่ายที่ไม่ผิดสัญญามีสิทธิเรียกค่าเสียหายอันเกิดจากการผิดสัญญา^๔

การกอนิติสัมพันธ์โดยนิติกรรมเพื่อให้เกิดผลทางกฎหมายอย่างใดอย่างหนึ่งนั้นปกติย่อมเป็นผลจากการตกลงใจหรือกำหนดเจตนาของบุคคลก่อความผูกพันหรือโอนสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดโดยมุ่งให้เกิดผลตามกฎหมายขึ้น โดยทั่วไปการตกลงใจของแต่ละบุคคลมักเกิดขึ้นจากความต้องการที่จะบรรลุวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งของบุคคลนั้น โดยก่อนจะตกลงใจ บุคคลมักจะมีใจใคร่ครวญซึ่งน้ำหนักผลได้ผลเสียเป็นเบื้องต้นเสียก่อน แล้วจึงตกลงใจและแสดงเจตนาตามที่ตกลงใจไว้เพื่อกอนิติสัมพันธ์นั้น ๆ ออกมา ความต้องการหรือการคาดหมายผลได้ผลเสียที่บุคคลใช้เป็นเครื่องประกอบการตกลงใจเพื่อกอนิติสัมพันธ์ขึ้นนี้เราอาจเรียกว่า “มูลเหตุจูงใจ” หรือ Motivation

นิติกรรมอาจแบ่งออกเป็นนิติกรรมฝ่ายเดียวและนิติกรรมหลายฝ่าย และในบรรดานิติกรรมหลายฝ่ายนั้นสัญญาก็เป็นนิติกรรมหลายฝ่ายอย่างหนึ่ง นิติกรรมฝ่ายเดียวนั้นอาจเป็นไปในทางกอนิติสัมพันธ์ในขอบเขตแห่งสิทธิหน้าที่ของผู้ทำนิติกรรมแต่ฝ่ายเดียวโดยไม่มุ่งต่อการสอดเข้าเกี่ยวข้องกับหรือกระทบต่อสิทธิหน้าที่ของผู้อื่นเลยก็ได้ ตัวอย่าง เช่น การเข้าถือเอาทรัพย์สินไม่มีเจ้าของ (มาตรา ๑๓๑๘) หรือการสละกรรมสิทธิ์ (มาตรา ๑๓๑๙) การสละมรดก (มาตรา ๑๖๑๒) หรือการแบ่งแยกทรัพย์สินหรือก่อตั้งมูลนิธิ (มาตรา ๑๑๐) แต่การทำนิติกรรมฝ่ายเดียวนั้น อาจเป็นการกอนิติสัมพันธ์ในลักษณะที่เกี่ยวข้องกับสิทธิหน้าที่ของผู้อื่นด้วย ซึ่งอาจมีได้ในกรณีที่บุคคลอื่นนั้น เป็นฝ่ายได้รับประโยชน์ แต่ฝ่ายเดียวหรือเป็นกรณีที่กฎหมายถือว่าผู้ทำนิติกรรมมีประโยชน์ได้เสียในเรื่องนั้น ในลักษณะที่ควรได้รับความคุ้มครองให้มีผลทางกฎหมายได้ด้วยการทำนิติกรรมฝ่ายเดียว เช่น การทำนิติกรรมในฐานะที่เป็นข้อกำหนดเพื่อตาย (มาตรา ๑๖๔๖) การมอบอำนาจหรือการแต่งตั้งตัวแทนโดยชอบธรรมให้ความยินยอมแก่นิติกรรมของผู้เยาว์ (มาตรา ๒๑) การบอกล้างและการให้สัตยาบัน (มาตรา ๑๗๘) การให้ค้ำประกันจะให้รางวัล (มาตรา ๓๖๒ - ๓๖๓)

อย่างไรก็ดี การแสดงเจตนาฝ่ายเดียวที่อาจก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงแก่สิทธิหน้าที่ของผู้อื่นมักเป็นการแสดงเจตนาที่ต้องมีคู่กรณีเป็นฝ่ายรับการแสดงเจตนา ไม่ว่าจะก่อให้เกิดผลในทางกอนิติสัมพันธ์

^๓ วารี นาสกุล, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งละพาณิชย์ว่าด้วยละเมิด จัดการงานนอกสั่ง ลาภมิควรได้, (พิมพ์ครั้งที่ ๗, กรุงเทพมหานคร : คณะนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๓) หน้า ๒๗๗.

^๔ ไมตรี ศรีอรุณ, รวมคำบรรยายวิชานิติกรรมสัญญา ภาคหนึ่ง สมัย ๖๗ ปีการศึกษา ๒๕๕๗ เล่ม ๑๓, สำนักอบรมแห่งเนติบัณฑิตยสภา, หน้า ๒๒๑.

สิทธิหน้าที่ เช่นการบอกล้างนิติกรรม (มาตรา ๑๗๘) หรือการบอกเลิกสัญญา (มาตรา ๓๘๖ - ๓๙๑) หรือก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงสิทธิ เช่นการแสวงเจตนาปลดหนี้ (มาตรา ๓๔๐) หรือการยกเลิกเพิกถอนสิทธิ เช่นการถอนคำเสนอ (มาตรา ๓๕๔ - ๓๕๕) การหักกลบลบหนี้ (มาตรา ๓๔๑) การถอนคืนการให้ (มาตรา ๕๓๑) (เหล่านี้ล้วนแต่เป็นการทำนิติกรรมด้วยการแสดงเจตนาฝ่ายเดียวชนิดต้องมีผู้รับการแสดงเจตนาทั้งสิ้น)

การเรียกทรัพย์สินอันเนื่องมาจากการที่นิติกรรมตกเป็นโมฆะจำต้องทำความเข้าใจถึงหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะหลักลาภมิควรได้ หลักกรรมสิทธิ หรือแม้กระทั่งหลักของการกลับคืนสู่ฐานะเดิม เนื่องจากบางกรณีศาลก็ได้มีการปรับใช้หลักกฎหมายในเรื่องลาภมิควรได้ หรือบางกรณีก็ปรับใช้โดยอาศัยหลักกรรมสิทธิ หรือบางกรณีก็นำเอาเอาหลักในเรื่องการกลับคืนสู่ฐานะเดิมมากล่าวถึงผสมผสานกันไปด้วย

๒.๑.๒ บ่อเกิดแห่งหนี้และลักษณะทางกฎหมายของลาภมิควรได้

เมื่อพิจารณาคำว่า “หนี้”^๕ แล้วจะพบว่าประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยไม่ได้ให้คำอธิบายไว้ในกฎหมายโดยตรง แต่นักกฎหมายโดยทั่วไปยอมรับว่า “หนี้คือผลผูกพันทางกฎหมาย” ซึ่งบุคคลฝ่ายหนึ่งเรียกว่า “เจ้าหนี้” ขอบที่จะได้รับชำระหนี้ตามวัตถุประสงค์แห่งหนี้ นั้น ซึ่งอาจเป็นการกระทำ การงดเว้นกระทำการ หรือการส่งมอบทรัพย์สินโดยบุคคลฝ่ายหนึ่งเรียกว่า “ลูกหนี้” ดังนั้นความผูกพันดังกล่าวก็คือความสัมพันธ์ทางหนี้อันมีลักษณะเป็นบุคคลสิทธิซึ่งบังคับกันได้ในระหว่างคู่กรณีเท่านั้น “ลาภมิควรได้” จึงจัดเป็นสิทธิเรียกร้องในทางหนี้ประเภทหนึ่งที่เกิดขึ้นโดยบทบัญญัติของกฎหมายเป็นหนี้ชนิดที่บังคับได้ตามกฎหมาย (Civil Obligation) และตามวัตถุประสงค์แห่งหนี้ นั้น กล่าวคือ เจ้าหนี้มีสิทธิเรียกร้อง ให้ลูกหนี้ชำระหนี้โดยส่งคืนทรัพย์สินที่ได้รับมา^๖ นอกเหนือจากหนี้ที่เกิดจากนิติกรรมหรือสัญญาหรือหนี้ที่เกิดจากมูลละเมิดหรือมูลจัดการงานนอกสั่ง

ตามกฎหมายไทยจึงถือเกณฑ์ที่ว่า จะต้องแยกพิจารณาถึงมูลหนี้เสียก่อนว่าการได้ทรัพย์สินมานั้นเป็นการได้มาโดยมูลหนี้ใด เนื่องจากการได้ทรัพย์สินมาโดยอาศัยมูลหนี้ประเภทใดก็เป็นหนี้ประเภทนั้นตลอดไป และต้องปฏิบัติตามชำระหนี้ตามหนี้ประเภทนั้น ๆ จะเปลี่ยนแปลงตอนหลังไม่ได้นอกจากจะมีการแปลงหนี้ใหม่เป็นมูลหนี้อื่นหรือเป็นไปตามบทบัญญัติของกฎหมาย^๗

๒.๑.๓ หลักเกณฑ์สำคัญในการเรียกทรัพย์สินคืนตามหลักลาภมิควรได้

การเรียกทรัพย์สินคืนตามหลักกฎหมายลักษณะลาภมิควรได้ของไถยนั้น ได้ถูกบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ ๒ ลักษณะ ๔

มาตรา ๔๐๖ บุคคลใดได้มาซึ่งทรัพย์สินสิ่งใดเพราะการที่บุคคลอีกคนหนึ่งกระทำการเพื่อการชำระหนี้ก็ดี หรือได้มาด้วยประการอื่นก็ดี โดยปราศจากมูลอันจะอ้างกฎหมายได้ และเป็นทางให้บุคคลอีกคนหนึ่งเสียเปรียบไซ้ ท่านว่าบุคคลนั้นจำต้องคืนทรัพย์สินให้แก่เขา อนึ่ง การรับสภาพหนี้สินว่ามีอยู่หรือหาไม่นั้น ท่านก็ให้ถือว่าเป็นการกระทำเพื่อชำระหนี้ด้วย

บทบัญญัติอันนี้ท่านให้ใช้บังคับตลอดถึงกรณีที่ได้ทรัพย์สินมาเพราะเหตุอย่างใดอย่างหนึ่งซึ่งมิได้มีมิได้เป็นขึ้น หรือเป็นเหตุที่ได้สิ้นสุดไปเสียก่อนแล้วนั้นด้วย

^๕ เสนีย์ ปราโมช, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมและหนี้, เล่ม ๑ ภาค ๑ - ๒, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพาณิชย์ จำกัด, ๒๕๒๗) หน้า ๒๒๗.

^๖ ประสิทธิ์ โฆวิไลกุล, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิด จัดการงานนอกสั่ง ลาภมิควรได้, (พิมพ์ครั้งที่ ๒, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม, ๒๕๕๓) หน้า ๔๙.

^๗ ไพจิตร บุญญพันธ์, คำสอนชั้นปริญญาโท กฎหมายเปรียบเทียบไทยกับประมวลกฎหมายนานาประเทศ ภาค ๑ ภาค ๒ ลักษณะละเมิด ฉบับสมบูรณ์, (พิมพ์ครั้งที่ ๓, กรุงเทพมหานคร : บริษัท วิญญูชน จำกัด, ๒๕๔๔), หน้า ๑๔๒.

เมื่อได้ทำการพิจารณาบทบัญญัติในมาตรา ๔๐๖ แล้ว จะพบว่า กฎหมายไทยได้วางหลักเกณฑ์ในเรื่องของลาภมิควรได้ไว้อย่างคร่าว ๆ ทั้งนี้ สามารถแยกพิจารณาหลักเกณฑ์ได้ดังต่อไปนี้

๒.๑.๓.๑ มีบุคคลได้มาซึ่งทรัพย์สินใด

คำว่า “บุคคล” นั้นหมายความรวมถึงบุคคลธรรมดาและนิติบุคคลด้วย ดังนั้น ไม่ว่าจะ เป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลก็สามารถเป็นผู้ได้มาซึ่งทรัพย์สิน ตามหลักลาภมิควรได้ แต่ในกรณีของนิติบุคคล นั้น อาจจะต้องทำการพิจารณาด้วยว่า การที่นิติบุคคลได้มาซึ่งทรัพย์สินนั้นเป็นการได้มาอย่างไร และได้มาจาก บุคคลใด เพราะหากเป็นการได้มาจากผู้แทนของนิติบุคคล ก็ต้องถือว่าผลที่เกิดขึ้นย่อมตกแก่นิติบุคคลโดยตรง และทันที เพราะกิจการหรือการใด ๆ ที่ผู้แทนนิติบุคคลกระทำไปภายในกรอบวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ใน ตราสารจัดตั้งย่อมเปรียบเสมือนนิติบุคคลนั้นกระทำการด้วยตนเอง

๒.๑.๓.๒ เป็นการได้มาโดยปราศจากมูลอันจะอ้างกฎหมายได้

การได้มาโดยปราศจากมูลอันจะอ้างกฎหมายได้ (Without legal ground) หมายถึง การได้รับทรัพย์สินมาโดยไม่มีมูลหนี้หรือมูลเหตุอันจะอ้างกฎหมายได้คือไม่มีกฎหมายให้อำนาจหรือให้สิทธิ แก่บุคคลผู้ได้รับทรัพย์สินดังกล่าวนั้น ที่จะสามารถเก็บทรัพย์สินนั้นไว้เป็นของตน ซึ่งมูลในที่นี่ อาจจะมีเกิดจาก สัญญา ละเมิด คำพิพากษาของศาล หรือตามบทบัญญัติของกฎหมาย อันได้แก่ สิทธิตามกฎหมาย เช่น สิทธิ ติดตามเอาทรัพย์สินตามหลักกรรมสิทธิ์ เป็นต้น ซึ่งหากมีการได้ทรัพย์สินมาเพราะมีมูลดังกล่าวเหล่านี้แล้ว ก็ไม่ใช่เรื่องที่จะต้องพิจารณาตามหลักลาภมิควรได้ต่อไป

๒.๑.๔ หลักเกณฑ์สำคัญในการเรียกทรัพย์สินคืนตามหลักกรรมสิทธิ์

มาตรา ๑๓๓๑ สิทธิของบุคคลผู้ได้เงินตรามาโดยสุจริตนั้น ท่านว่ามีเสียไป ถึงแม้ภายหลังจะ พิสูจน์ได้ว่าเงินนั้นมีไขของคนซึ่งได้ออนให้มา

การที่ ว. ผากเงินเข้าบัญชีของโจทก์เพื่อชำระหนี้ที่ ว. ยืมเงินโจทก์ไปถือว่าโจทก์รับเงิน จำนวนดังกล่าวไว้โดยมีมูลอันจะอ้างกฎหมายได้เมื่อโจทก์ไม่มีส่วนรู้เห็นและเกี่ยวข้องในการที่ ว. กระทำ ความผิดแสดงว่าโจทก์รับเงินดังกล่าวมาโดยสุจริต ซึ่งสิทธิของโจทก์ผู้ได้เงินตรามาโดยสุจริตนั้นท่านว่ามีเสียไป ถึงแม้ภายหลังจะพิสูจน์ได้ว่าเงินนั้นมีไขของคนซึ่งได้ออนให้มาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๓๓๑ โจทก์จึงได้รับความคุ้มครองตามบทกฎหมายดังกล่าว อันเป็นการยกเว้นหลักกฎหมายที่ว่า “ผู้รับโอนไม่มีสิทธิดีกว่าผู้โอน”^๔

การที่ศาลชั้นต้นเห็นว่าคดีเป็นคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา การพิพากษาคดีส่วนแพ่ง จำต้องถือข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในคำพิพากษาคดีส่วนอาญา จึงมีคำสั่งให้งดสืบพยานแล้วฟังข้อเท็จจริงตาม คำพิพากษาคดีส่วนอาญาและพิพากษายกฟ้องโจทก์นั้น เป็นการวินิจฉัยชี้ขาดเบื้องต้นในปัญหาข้อกฎหมาย ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๔ ไม่ถือเป็นคำสั่งระหว่างพิจารณาตามมาตรา ๒๒๗ โจทก์มีสิทธิอุทธรณ์คำสั่งของศาลชั้นต้นที่ให้งดสืบพยานโดยไม่ต้องโต้แย้งไว้ตามมาตรา ๒๒๖ คดีแพ่งที่ เกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาในการพิพากษา คดีส่วนแพ่งศาลจำต้องถือข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในคำพิพากษาคดี ส่วนอาญาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๔๖ ในคดีส่วนอาญาศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุด โดยฟังข้อเท็จจริงว่าที่จำเลยรับเงินจาก ล. เป็นการรับชำระหนี้ค่าซื้อเชือกทอง ดังนั้น จากข้อเท็จจริงดังกล่าว จำเลยจึงรับเงินไว้โดยมีมูลอันจะอ้างกฎหมายได้ มิใช่รับไว้ในฐานลาภมิควรได้ แต่ฟ้องของโจทก์ยังระบุ ด้วยว่าจำเลยทราบอยู่แล้วว่าเงินดังกล่าวเป็นเงินของโจทก์ และ ล. ได้มาโดยการหลอกลวงโจทก์ และได้มาโดยไม่สุจริตแต่จำเลยกลับยึดเงินดังกล่าวไว้ จึงเป็นการฟ้องเรียกเงินคืนจากจำเลย

^๔ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๑๓๔๔/๒๕๕๖, ระบบสืบค้นคำพิพากษา คำสั่ง คำร้องและคำ วินิจฉัยศาลฎีกา, สืบค้นเมื่อวันที่ ๒ พฤษภาคม ๒๕๖๓, <http://deka.supremecourt.or.th/search>

โดยอ้างเหตุตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๓๓๑ ด้วย คดียังมีประเด็นที่จะต้องวินิจฉัยปัญหา ดังกล่าวอยู่ซึ่งศาลชั้นต้นยังมีได้สืบพยานฟังข้อเท็จจริงให้ยุติ ศาลฎีกาย่อมยอนสำนวนให้ศาลชั้นต้นสืบพยาน แล้วพิพากษาใหม่^๙

มาตรา ๑๓๓๓ ทานว่ากรรมสิทธิ์นั้น อาจได้มาโดยอายุความตามที่บัญญัติไว้ในลักษณะ ๓ แห่งบรรพนี้

“ที่บ้านซึ่งซื้อมาโดยทำการโอนกันต่อกรมการอำเภอตามระเบียบผู้ซื้อยอมได้กรรมสิทธิ์ตามกฎหมาย โอนที่บ้านโดยทำสัญญากันเองผู้รับโอนจะต้องครอบครองถึง ๙-๑๐ ปี จึงจะได้กรรมสิทธิ์”^{๑๐}

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๑๓๓๖ ภายในบังคับแห่งกฎหมาย เจ้าของทรัพย์สิน มีสิทธิใช้สอยและจำหน่ายทรัพย์สินของตนและได้ซึ่งดอกผลแห่งทรัพย์สินนั้น กับทั้งมีสิทธิติดตามและเอาคืนซึ่งทรัพย์สินของตนจากบุคคลผู้ไม่มีสิทธิจะยึดถือไว้ และมีสิทธิขัดขวางมิให้ผู้อื่นสอดเข้าเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินนั้น โดยมีขอบด้วยกฎหมาย

“กรรมสิทธิ์ หมายความว่า ถึง ทรัพย์สินชนิดหนึ่งซึ่งแสดงถึงสิทธิแห่งความเป็นเจ้าของ ในทรัพย์สินสิ่งใดสิ่งหนึ่งทุกชนิดไม่ว่าสังหาริมทรัพย์หรือสังหาริมทรัพย์ ซึ่งต้องอยู่ภายใต้บังคับแห่งกฎหมาย กรรมสิทธิ์มีลักษณะเด็ดขาดถาวรกล่าวคือ ใครมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินอันใดก็ย่อมมีสิทธินั้นอยู่ตลอดไป แม้เจ้าของกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินนั้นจะตายไป...”

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๕๑๙๑/๒๕๕๕ การออกหนังสือรับรองการทำประโยชน์ (น.ส.๓ ก.) เลขที่ ๔๔๑๐ เป็นการออกเฉพาะราย โดยมีการนำหลักฐาน ส.ค.๑ ของที่ดินแปลงอื่นมาเป็นหลักฐาน เป็นการออก น.ส.๓ ก. โดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ต้องเพิกถอนตามมาตรา ๖๑ แห่ง ประมวลกฎหมายที่ดินซึ่งตามคำฟ้องโจทก์บรรยายชัดเจนว่าจำเลยนำ น.ส.๓ ก.ที่ออกโดยมิชอบด้วยกฎหมายมาหลอกขายให้โจทก์และได้รับเงิน ๖๖๐,๐๐๐ บาท จำเลยไม่ใช่เจ้าของผู้ครอบครองที่ดินแปลงนั้น โจทก์ซื้อที่ดินมาไม่ได้สิทธิครอบครอง การที่โจทก์เข้าทำสัญญาซื้อขายกับจำเลยจึงเป็นการทำสัญญาโดยสำคัญผิดในสิ่งที่เป็นสาระสำคัญแห่งนิติกรรมสัญญาซื้อขายเป็นโมฆะตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๑๕๖ จึงต้องคืนทรัพย์สินฐานลามิควรรได้ตามมาตรา ๑๗๒ วรรคสอง ประกอบมาตรา ๔๑๒ ดังนั้น โจทก์ย่อมฟ้องบังคับให้จำเลยคืนเงินค่าที่ดินได้ และการฟ้องคดีของโจทก์เป็นการติดตามเอาเงินคืนตามมาตรา ๑๓๓๖ ไม่มีกำหนดอายุความคดีโจทก์จึงไม่ขาดอายุความ และเมื่อโจทก์ไม่นำสืบว่ามี การทวงถามจำเลยให้ชำระเงินคืนเมื่อไร จำเลยต้องคืนเงินจำนวนดังกล่าวพร้อมดอกเบี้ยนับแต่วันฟ้อง^{๑๑}

๒.๑.๕ อายุความ

มาตรา ๑๙๓/๙ บัญญัติว่า “สิทธิเรียกร้องใด ๆ ถ้ามิได้ใช้บังคับภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด สิทธิเรียกร้องนั้นเป็นอันขาดอายุความ”

มาตรา ๑๙๓/๑๐ บัญญัติ “สิทธิเรียกร้องที่ขาดอายุความ ลูกหนี้มีสิทธิที่จะปฏิเสธการชำระหนี้ตามสิทธิเรียกร้องนั้นได้”

^๙ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๗๘๒/๒๕๓๖, ระบบสืบค้นคำพิพากษา คำสั่งคำร้องและคำวินิจฉัย ศาลฎีกา, สืบค้นเมื่อวันที่ ๒ พฤษภาคม ๒๕๖๓, <http://deka.supremecourt.or.th/search>

^{๑๐} คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๘๐๒/๒๕๘๕, ระบบสืบค้นคำพิพากษา คำสั่งคำร้องและคำวินิจฉัย ศาลฎีกา, สืบค้นเมื่อวันที่ ๒ พฤษภาคม ๒๕๖๓ <http://deka.supremecourt.or.th/search>

^{๑๑} <https://deka.in.th/view-๕๒๘๔๙๗.html>

มาตรา ๑๙๓/๑๑ “อายุความให้เริ่มนับแต่ขณะที่อาจบังคับสิทธิเรียกร้องได้เป็นต้นไป ถ้าเป็นสิทธิเรียกร้องให้ตั้งเว้นกระทำการอย่างใดให้เริ่มนับแต่เวลาแรกที่ฝ่าฝืนกระทำการนั้น”

มาตรา ๑๙๓/๓๐ “อายุความนั้นถ้าประมวลกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่น มิได้บัญญัติไว้ โดยเฉพาะ ให้มีกำหนดสิบปี”

มาตรา ๔๑๙ ในเรื่องลาภมิควรได้นั้น ท่านห้ามมิให้ฟ้องคดีเมื่อพ้นกำหนดปีหนึ่ง นับแต่เวลาที่ฝ่ายผู้เสียหายรู้ว่าตนมีสิทธิเรียกคืน หรือเมื่อพ้นสิบปีนับแต่เวลาที่สิทธินั้นได้มีขึ้น

๒.๒ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

๒.๒.๑ ความหมายของคดีแพ่ง

คดีแพ่งคือ คดีที่มีการโต้แย้งสิทธิหรือหน้าที่ของบุคคลตามกฎหมายแพ่ง เช่น การฟ้องให้ผู้กู้ชำระเงินตามสัญญาหรือการฟ้องให้ผู้ละเมิดชดใช้ค่าเสียหาย เป็นต้น ซึ่งจะเห็นได้ว่าวัตถุประสงค์ของการฟ้องมุ่งให้จำเลยชำระเงินมิใช่มุ่งที่จะให้จำเลยต้องถูกลงโทษ เช่น จำคุก ดังเช่นคดีอาญา

คดีแพ่งนอกจากจะเป็นเรื่องพิพาทกันดังกล่าวแล้ว อาจเป็นเรื่องที่กฎหมายกำหนดให้บุคคลใช้สิทธิทางศาลเพื่อรับรองคุ้มครองสิทธิของตน เช่นการร้องขอให้ศาลมีคำสั่งแสดงกรรมสิทธิ์ในที่ดินโดยการครอบครองปรปักษ์ ซึ่งถือเป็นคดีไม่มีข้อพิพาท

๒.๒.๒ สิทธิในการฟ้องคดีแพ่ง

บุคคลที่มีสิทธินำคดีแพ่งขึ้นฟ้องร้องต่อศาล จะต้องมิเหตุตามที่กฎหมายกำหนดไว้ ๒ ประการ คือ มีการโต้แย้งสิทธิ หรือ มีความจำเป็นต้องใช้สิทธิทางศาล

๑. การโต้แย้งสิทธิ หมายถึง การกระทำของบุคคลใดบุคคลหนึ่งกระทบกระเทือนหรือละเมิดต่อสิทธิที่พึงมีพึงได้ตามกฎหมายของบุคคลอื่นสิทธินี้มีได้หมายถึงสิทธิในทรัพย์สินเท่านั้นแต่ยังหมายความรวมถึงสิทธิอื่น ๆ เช่น สิทธิในชีวิตร่างกาย สิทธิในครอบครัว หรือสิทธิในเกียรติยศ ชื่อเสียง

๒. การต้องใช้สิทธิทางศาล หมายถึง กรณีที่กฎหมายกำหนดให้การกระทำบางอย่าง ต้องได้รับอนุญาตหรือได้รับการรับรองจากศาลก่อน เช่น การขอเป็นผู้จัดการมรดกผู้ตาย การขอเป็นผู้ปกครองผู้เยาว์ การขอทำนิติกรรมแทนผู้เยาว์ การขอให้ศาลสั่งให้เป็นบุคคลไร้ความสามารถ เสมือนไร้ความสามารถ หรือสาบสูญ หรือการขอให้แสดงกรรมสิทธิ์ในที่ดินโดยการครอบครองปรปักษ์ เป็นต้น

กรณีเช่นนี้ ผู้ขอไม่ต้องฟ้องใครเป็นจำเลย เพียงแต่ยื่นคำร้องขอต่อศาลเท่านั้นและศาลจะนัดไต่สวนคำร้องของผู้ร้อง จึงเรียกว่าเป็น “คดีที่ไม่มีข้อพิพาท” ส่วนคดีที่มีการโต้แย้งสิทธิและต้องฟ้องบุคคลอื่นเป็นจำเลยนั้นเรียกว่า “คดีมีข้อพิพาท”

๒.๒.๓ ผู้ที่จะฟ้องคดีหรืออาจถูกฟ้องคดีได้

๑. ต้องเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคล

๒. บุคคลธรรมดา ได้แก่ มนุษย์หรือคนซึ่งเมื่อมีสภาพบุคคลก็มีสิทธิหน้าที่ ซึ่งอาจเป็นโจทก์ฟ้องหรืออาจถูกฟ้องเป็นจำเลยก็ได้

อนึ่ง ตำแหน่งหน้าที่ราชการบางตำแหน่งรวมถึงผู้ดำรงตำแหน่งหน้าที่ราชการด้วย เช่น ผู้ดำรงตำแหน่งอธิบดี หรือผู้ว่าราชการจังหวัดอาจเป็นโจทก์ฟ้องหรือถูกฟ้องเป็นจำเลยได้เช่นกัน

กรณีผู้เยาว์ ถ้าจะฟ้องคดีอาจแยกเป็น ๒ กรณี คือ กรณีผู้แทนโดยชอบธรรมฟ้องคดีแทนผู้เยาว์ หรือกรณีผู้เยาว์ฟ้องคดีเองซึ่งต้องได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรมก่อนแต่ถ้าผู้เยาว์ถูกฟ้องคดีผู้แทนโดยชอบธรรมจะต้องเข้าดำเนินคดีแทน

นิติบุคคลเป็นบุคคลที่กฎหมายกำหนดขึ้นให้มีสิทธิและหน้าที่บางประการที่นิติบุคคลจะมีอย่างเช่นบุคคลธรรมดาไม่ได้ การจะเป็นนิติบุคคลได้จะต้องมีกฎหมายบัญญัติรับรองไว้ นิติบุคคล ได้แก่ บริษัทจำกัดมหาชน บริษัทจำกัด ห้างหุ้นส่วนจำกัด ห้างหุ้นส่วนสามัญ สมาคม มูลนิธิ วัดที่ได้รับพระราชทาน

วิสุคามสีมา หน่วยราชการ (กระทรวง ทบวง กรม) รัฐวิสาหกิจ มหาวิทยาลัย จังหวัด เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล กองบัญชาการทหารสูงสุด กองทัพบก กองทัพเรือ กองทัพอากาศ เป็นต้น

สิ่งที่ไม่มีสภาพเป็นนิติบุคคล เช่น รัฐบาล กลุ่มหรือคณะบุคคล กองมรดก หน่วยราชการที่มีฐานะเป็นกอง สำนักสงฆ์ สุเหร่า อำเภอบรรณ เป็นต้น ซึ่งไม่มีกฎหมายรับรองให้มีสถานะเป็นนิติบุคคล ดังนั้นจึงไม่อาจเป็นโจทก์ฟ้อง หรือถูกฟ้องเป็นจำเลยได้

๒.๒.๔ การฟ้องจะฟ้องที่ศาลใด

๑. ดูประเภทของคดีก่อนว่าอยู่ในอำนาจศาลใด

๒. ดูทุนทรัพย์ของคดีว่าอยู่ในอำนาจศาลจังหวัดหรือศาลแขวง

คดีที่อยู่ในอำนาจพิจารณาของศาลจังหวัด ศาลจังหวัดมีอำนาจทั่วไปที่จะชำระคดีได้ทุกประเภท ในส่วนของคดีแพ่งมีเงื่อนไข ดังนี้

(๑) คดีที่มีจำนวนทุนทรัพย์หรือราคาทรัพย์ที่พิพาทเกินกว่า ๓๐๐,๐๐๐ บาท

(๒) คดีที่ฟ้องขอให้ปลดปล่อยทุกข้ออ้างไม่อาจคำนวณเป็นราคาเงินได้ เช่น การฟ้องขับไล่ การครอบครอง คดีขอให้ศาลสั่งให้เป็นคนสาบสูญ เป็นต้น

คดีที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลแขวง ศาลแขวงมีอำนาจชำระคดีเล็ก ๆ น้อย ๆ ที่อยู่ในอำนาจผู้พิพากษาคนเดียว ในส่วนของคดีแพ่ง เป็นคดีที่มีจำนวนทุนทรัพย์หรือราคาทรัพย์สินที่พิพาทไม่เกิน ๓๐๐,๐๐๐ บาท

๒.๒.๕ การเสนอคดีต่อศาล

มาตรา ๒ ห้ามมิให้เสนอคำฟ้องต่อศาลใด เว้นแต่

(๑) เมื่อได้พิจารณาถึงสภาพแห่งคำฟ้องและชั้นของศาลแล้ว ปรากฏว่าศาลนั้นมีอำนาจที่จะพิจารณาพิพากษาคดีนั้นได้ ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยพระธรรมนูญศาลยุติธรรม และ

(๒) เมื่อได้พิจารณาถึงคำฟ้องแล้ว ปรากฏว่าคดีนั้นอยู่ในเขตศาลนั้นตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ว่าด้วยศาลที่จะรับคำฟ้อง และตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่กำหนดเขตศาลด้วย

มาตรา ๔ เว้นแต่จะมีบทบัญญัติเป็นอย่างอื่น

(๑) คำฟ้อง ให้เสนอต่อศาลที่จำเลยมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาล หรือต่อศาลที่มูลคดีเกิดขึ้นในเขตศาลไม่ว่าจำเลยจะมีภูมิลำเนาอยู่ในราชอาณาจักรหรือไม่

(๒) คำร้องขอให้เสนอต่อศาลที่มูลคดีเกิดขึ้นในเขตศาล หรือต่อศาลที่ผู้ร้องมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาล

๒.๒.๖ การพิจารณาพิพากษาในศาลชั้นต้น

มาตรา ๑๔๕ ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ว่าด้วยการอุทธรณ์ ฎีกา และการพิจารณาใหม่ คำพิพากษาหรือคำสั่งใด ๆ ให้ถือว่าผูกพันคู่ความในกระบวนการพิจารณาของศาลที่พิพากษาหรือมีคำสั่งนับตั้งแต่วันที่ได้พิพากษาหรือมีคำสั่ง จนถึงวันที่คำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นได้ถูกเปลี่ยนแปลง แก้ไข กลับหรือดลเสีย ถ้าหากมี

ถึงแม้ศาลจะได้กล่าวไว้โดยทั่วไปว่าให้ใช้คำพิพากษาบังคับแก่บุคคลภายนอกซึ่งมิได้เป็นคู่ความในกระบวนการพิจารณาของศาลด้วยก็ดี คำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นย่อมไม่ผูกพันบุคคลภายนอก เว้นแต่ที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๔๒ (๑) มาตรา ๒๔๕ และมาตรา ๓๖๖ และในข้อต่อไปนี้

(๑) คำพิพากษาเกี่ยวกับฐานะหรือความสามารถของบุคคล หรือคำพิพากษาสั่งให้เลิกนิติบุคคล หรือคำสั่งเรื่องล้มละลาย เหล่านี้ บุคคลภายนอกจะยกขึ้นอ้างอิงหรือจะใช้ยื่นแก่บุคคลภายนอกก็ได้

(๒) คำพิพากษาที่วินิจฉัยถึงกรรมสิทธิ์แห่งทรัพย์สินใด ๆ เป็นคุณแก่คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง อาจใช้ยื่นแก่บุคคลภายนอกได้ เว้นแต่บุคคลภายนอกนั้นจะพิสูจน์ได้ว่าตนมีสิทธิดีกว่า

๒.๒.๗ การอุทธรณ์

มาตรา ๒๒๔ วรรคแรก ในคดีที่ราคาทรัพย์สินหรือจำนวนทุนทรัพย์ที่พิพาทกันในชั้นอุทธรณ์ ไม่เกินห้าหมื่นบาทหรือไม่เกินจำนวนที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา ห้ามมิให้คู่ความอุทธรณ์ในข้อเท็จจริง เว้นแต่ผู้พิพากษาที่นั่งพิจารณาคดีนั้นในศาลชั้นต้นได้ทำความเห็นแย้งไว้หรือได้รับรองว่ามีเหตุอันควรอุทธรณ์ได้ หรือถ้าไม่มีความเห็นแย้งหรือคำรับรองเช่นว่านี้ ต้องได้รับอนุญาตให้อุทธรณ์เป็นหนังสือจากอธิบดีผู้พิพากษาชั้นต้นหรืออธิบดีผู้พิพากษาภาคผู้มีอำนาจ แล้วแต่กรณี

อุทธรณ์ให้ทำเป็นหนังสือยื่นต่อศาลชั้นต้นซึ่งมีคำพิพากษาหรือคำสั่งภายใน กำหนด ๑ เดือน โดยผู้อุทธรณ์ต้องนำเงินค่าธรรมเนียมซึ่งจะต้องใช้ให้แก่คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งมาวางศาลพร้อมกับอุทธรณ์นั้นด้วย หากไม่นำมาวางศาลก็สั่งไม่รับอุทธรณ์ได้เลย (ตามมาตรา ๒๒๕) เงินค่าธรรมเนียมนี้ เป็นเงินที่วางเพื่อประกันว่าหากในที่สุดศาลอุทธรณ์พิพากษาให้ผู้อุทธรณ์รับผิดชอบ ใช้ค่าฤชาธรรมเนียมแทนคู่ความที่ชนะคดีแล้ว ผู้ชนะคดีจะมีสิทธิได้รับค่าธรรมเนียมที่ได้ออกใช้ก่อนจากเงินที่ผู้อุทธรณ์วางไว้ได้โดยผู้ชนะคดีไม่ต้องดำเนินการบังคับคดี และเมื่อมีคำพิพากษาถึงที่สุด ให้โจทก์ชนะคดีและให้จำเลยรับผิดชอบในค่าธรรมเนียมแล้ว โจทก์ย่อมมีสิทธิที่จะขอรับค่าธรรมเนียมที่จำเลยอุทธรณ์วางไว้ต่อศาล เพื่อชำระค่าธรรมเนียมที่จำเลยต้องใช้ให้แก่ตนได้ (แต่โจทก์ไม่มีสิทธิที่จะมาขอรับไปก่อนที่ศาลจะมีคำพิพากษาถึงที่สุด) หากคู่ความผู้อุทธรณ์ไม่นำเงินค่าธรรมเนียมตามมาตรา ๒๒๕ นี้มาวางศาล ศาลก็ชอบที่จะสั่งไม่รับอุทธรณ์ได้ทันที โดยไม่ต้อง สั่งให้ชำระหรือวางค่าธรรมเนียมศาลให้ถูกต้องตามมาตรา ๑๘ เสียก่อน

๒.๒.๘ การฎีกา

มาตรา ๒๔๗ การฎีกาคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์ ให้กระทำได้เมื่อได้รับอนุญาตจากศาลฎีกา

การขออนุญาตฎีกา ให้ยื่นคำร้องพร้อมกับคำฟ้องฎีกาต่อศาลชั้นต้นที่มีคำพิพากษาหรือคำสั่งในคดีนั้นภายในกำหนดหนึ่งเดือนนับแต่วันที่ได้อ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์ แล้วให้ศาลชั้นต้นรับส่งคำร้องพร้อมคำฟ้องฎีกาดังกล่าวไปยังศาลฎีกา และให้ศาลฎีกาพิจารณาวินิจฉัยคำร้องให้เสร็จสิ้นโดยเร็ว

มาตรา ๒๔๘ ให้ศาลฎีกาพิจารณาอนุญาตให้ฎีกาตามมาตรา ๒๔๗ ได้ เมื่อเห็นว่าปัญหาตามฎีกานั้นเป็นปัญหาสำคัญที่ศาลฎีกาควรวินิจฉัย

ปัญหาสำคัญตามวรรคหนึ่ง ให้รวมถึงกรณีดังต่อไปนี้

- (๑) ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับประโยชน์สาธารณะหรือความสงบเรียบร้อยของประชาชน
- (๒) เมื่อคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์ได้วินิจฉัยข้อกฎหมายที่สำคัญขัดกันหรือขัดกับแนวบรรทัดฐานของคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลฎีกา
- (๓) คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์ได้วินิจฉัยข้อกฎหมายที่สำคัญซึ่งยังไม่มีแนวคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลฎีกามาก่อน
- (๔) เมื่อคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์ขัดกับคำพิพากษาหรือคำสั่งอันถึงที่สุดของศาลอื่น

(๕) เพื่อเป็นการพัฒนาการตีความกฎหมาย

(๖) ปัญหาสำคัญอื่นตามข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา

ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาตามวรรคสอง (๖) เมื่อได้รับความเห็นชอบจากที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาและประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

ในกรณีที่ศาลฎีกามีคำสั่งไม่อนุญาตให้ฎีกาให้คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์เป็นที่สุดตั้งแต่วันที่ได้อ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น

ในกรณีที่ศาลอุทธรณ์ได้พิพากษาหรือมีคำสั่งแล้ว ให้ยื่นฎีกาได้ภายใน ๑ เดือนนับแต่วันที่ได้อ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งศาลอุทธรณ์นั้น โดยให้นำบทบัญญัติว่าด้วยอุทธรณ์มาใช้บังคับโดยอนุโลม แต่ห้าม

มิให้ฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริงในคดีที่มีทุนทรัพย์ที่พิพาทในชั้นฎีกาไม่เกิน ๒๐๐,๐๐๐ บาท เว้นแต่ผู้พิพากษาที่
นั่งพิจารณาคดีในศาลชั้นต้นหรืออุทธรณ์ได้มีความเห็นแย้งไว้ หรือรับรองว่ามีเหตุอันควรฎีกาได้ หรือได้รับ
อนุญาตให้ยื่นฎีกาเป็นหนังสือจากอธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์แล้วแต่กรณี แต่ห้ามมิให้ใช้บังคับในคดีเกี่ยว
ด้วยสิทธิแห่งสภาพบุคคล หรือสิทธิในครอบครัว และคดีไม่มีทุนทรัพย์ เว้นแต่คดีฟ้องขับไล่ออกจาก
อสังหาริมทรัพย์อันมีค่าเช่าขณะยื่นฟ้องไม่เกินเดือนละ ๑๐,๐๐๐ บาท (ตามมาตรา ๒๔๗ - ๒๕๒)

๒.๓ พระราชบัญญัติองค์กรอัยการและพนักงานอัยการ พ.ศ. ๒๕๕๓

๒.๓.๑ อำนาจหน้าที่พนักงานอัยการ

สำนักงานอัยการสูงสุดมีภารกิจในการรักษาผลประโยชน์ของรัฐ ซึ่งตามพระราชบัญญัติ
องค์กรอัยการและพนักงานอัยการ พ.ศ. ๒๕๕๓ มาตรา ๑๔ ได้บัญญัติให้พนักงานอัยการมีอำนาจและหน้าที่ใน
การดำเนินคดีแพ่งแทนรัฐบาล หน่วยงานของรัฐที่เป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญ ราชการส่วนกลาง หรือราชการ
ส่วนภูมิภาคในศาล และหน่วยงานของรัฐ หรือนิติบุคคลซึ่งมิใช่หน่วยงานของรัฐ แต่ได้มีพระราชบัญญัติหรือ
พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งขึ้น และให้อำนาจพนักงานอัยการที่จะออกคำสั่งเรียกบุคคลใด ๆ ที่เกี่ยวข้องมาให้ถ้อยคำ
ได้ แต่จะเรียกคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งมาให้ถ้อยคำโดยคู่ความฝ่ายนั้นไม่ยินยอมไม่ได้

คำวินิจฉัยสำนักงานอัยการสูงสุดที่ ๔๓/๒๕๓๒ เรื่อง อำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการ
“พนักงานอัยการไม่มีอำนาจและหน้าที่ที่เอกชนฟ้องกันเอง

การยึดทรัพย์สินค้าเป็นค่าปรับเป็นวิธีการบังคับคดีตามคำพิพากษาซึ่งตามประมวลกฎหมาย
อาญาได้บัญญัติทางแก้ไขไว้แล้ว ขอบที่ศาลจะกระทำตัวเองตามกฎหมาย ไม่ใช่อำนาจและหน้าที่ของพนักงาน
อัยการ”

๒.๓.๒ วิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการแต่งตั้งทนายความในคดีแพ่งของพนักงานอัยการ

การตั้งทนายความนั้น ต้องทำเป็นหนังสือลงลายมือชื่อตัวความและทนายความ แล้วยื่นต่อ
ศาลเพื่อรวมไว้ในสำนวน ใบแต่งตั้งทนายนี้ให้ใช้ได้เฉพาะคดีเรื่องหนึ่งๆ ตามที่ได้ยื่นไว้เท่านั้น เมื่อทนายความผู้ใด
ได้รับมอบอำนาจทั่วไปที่จะแทนบุคคลอื่นไม่ว่าในคดีใดๆ ให้ทนายความผู้นั้นแสดงใบมอบอำนาจทั่วไป แล้วคัด
สำเนายื่นต่อศาลแทนใบแต่งตั้งทนาย เพื่อดำเนินคดีเป็นเรื่องๆ ไป ตามความในมาตรา ๖๒ ทนายความซึ่งคู่ความได้
ตั้งแต่นั้นมีอำนาจว่าความและดำเนินกระบวนการพิจารณาใด ๆ แทนคู่ความได้ตามที่เห็นสมควรเพื่อรักษา
ผลประโยชน์ของคู่ความนั้น แต่ถ้ากระบวนการพิจารณาใดเป็นไปในทางจำหน่ายสิทธิของคู่ความ เช่น การยอมรับ
ตามที่คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งเรียกร้อง การถอนฟ้อง การประนีประนอมยอมความ การสละสิทธิ หรือใช้สิทธิในการ
อุทธรณ์หรือฎีกา หรือในการขอให้พิจารณาคดีใหม่ทนายความไม่มีอำนาจที่จะดำเนินกระบวนการพิจารณาเช่นว่านี้
ได้โดยมิได้รับอำนาจจากตัวความโดยชัดแจ้ง อำนาจโดยชัดแจ้งเช่นว่านี้จะระบุให้ไว้ในใบแต่งตั้งทนายสำหรับคดี
เรื่องนั้น หรือทำเป็นใบมอบอำนาจต่างหากในภายหลังใบเดียวหรือหลายใบก็ได้ และในกรณีหลังนี้ให้ใช้
บทบัญญัติมาตรา ๖๑ บังคับ กรณีจะเป็นอย่างไรก็ตาม ตัวความหรือผู้แทนจะปฏิเสธหรือแก้ไขข้อเท็จจริงที่
ทนายความของตนได้กล่าวด้วยวาจาต่อหน้าตนในศาลในขณะนั้นก็ได้ แม้ถึงว่าตัวความหรือผู้แทนนั้นจะมีได้
สงวนสิทธิเช่นนั้นไว้ในใบแต่งตั้งทนายก็ได้

๒.๔ ข้อกำหนดประธานศาลฎีกาว่าด้วยการอนุญาตฎีกาในคดีแพ่ง พ.ศ.๒๕๕๘

๒.๔.๑ ความเป็นมา

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๒๔๙ วรรคสอง (๖) และ มาตรา ๒๕๐ แห่งประมวลกฎหมายวิธี
พิจารณาความแพ่ง ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง
(ฉบับที่ ๒๓) พ.ศ.๒๕๕๘ ประธานศาลฎีกาโดยความเห็นชอบจากที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาออกข้อกำหนดไว้
ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ข้อกำหนดนี้เรียกว่า “ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการขออนุญาตฎีกาในคดีแพ่ง พ.ศ.๒๕๕๘”

ข้อ ๒ ข้อกำหนดนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ข้อ ๓ ในข้อกำหนดนี้ ถ้าข้อความมิได้แสดงให้เห็นเป็นอย่างอื่น

“คำร้อง” หมายความว่า คำร้องขออนุญาตฎีกาตามมาตรา ๒๔๗

“ผู้ร้อง” หมายความว่า คู่ความผู้ยื่นคำร้อง

๒.๔.๒ การยื่นคำร้อง

ข้อ ๖ การขออนุญาตฎีกา ให้ยื่นคำร้องต่อศาลชั้นต้นโดยต้องแสดงถึง...

(๒) ปัญหาที่ขออนุญาตฎีกานั้นเป็นปัญหาสำคัญตั้งที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๔๙ หรือในข้อกำหนดนี้ซึ่งศาลฎีกาควรรับวินิจฉัย

ข้อ ๗ ผู้ร้องต้องยื่นคำร้องพร้อมกับคำฟ้องฎีกาโดยเสียค่าขึ้นศาลชั้นฎีกาและต้องนำเงินค่าธรรมเนียมซึ่งจะต้องใช้แก่คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งตามคำพิพากษาหรือคำสั่งมาวางศาลพร้อมกับคำฟ้องฎีกานั้นด้วย เว้นแต่จะได้รับอนุญาตให้ยกเว้นค่าธรรมเนียมศาล

๒.๔.๓ การพิจารณาวินิจฉัยคำร้อง การรับฎีกาและการแก้ฎีกา

ข้อ ๑๒ การพิจารณาคำร้อง ตามมาตรา ๒๔๘ องค์กรของผู้พิพากษาพึงพิจารณาวินิจฉัยและมีคำสั่งให้แล้วเสร็จภายในหนึ่งเดือนนับแต่วันที่ได้รับสำนวนหรือตามระเบียบของประธานศาลฎีกา

๒.๔.๔ การพิจารณาและพิพากษาคดีในศาลฎีกา

ข้อ ๑๗ องค์กรของผู้พิพากษาที่พิจารณาสั่งอนุญาตให้ฎีกาคดีใด อาจเป็นองค์กรของผู้พิพากษาพิจารณาพิพากษาคดีนั้น

๒.๕ การส่งเรื่องให้อัยการฟ้องคดีแพ่ง

๒.๕.๑ หลักการและเหตุผล

การดำเนินคดีแพ่งแทนรัฐบาลหน่วยงานของรัฐที่เป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญ ราชการส่วนกลาง ราชการส่วนภูมิภาค ราชการส่วนท้องถิ่น รัฐวิสาหกิจ องค์กรมหาชน หน่วยงานอื่นของรัฐหรือหน่วยงานอื่นใดที่ดำเนินการของรัฐหรือนิติบุคคลซึ่งมิใช่หน่วยงานของรัฐแต่ได้มีพระราชบัญญัติหรือพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งขึ้นเป็นอำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการ ตามพระราชบัญญัติองค์กรอัยการและพนักงานอัยการ พ.ศ. ๒๕๕๓ พนักงานอัยการจะสามารถดำเนินการดังกล่าวให้ลุล่วงและรักษาผลประโยชน์ของรัฐและประชาชนได้นั้นหน่วยงานผู้ส่งเรื่องให้พนักงานอัยการดำเนินคดีแพ่ง จะต้องมีความรู้ความเข้าใจในการรวบรวมพยานหลักฐาน ขั้นตอนในการส่งเรื่องและกระบวนการทั้งหมดในการดำเนินคดีอย่างถูกต้อง คู่มือจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานผู้ส่งเรื่องและพนักงานอัยการผู้รับผิดชอบในการดำเนินคดีให้ทำงานได้สะดวกถูกต้องและรวดเร็ว อันจะส่งผลให้การรักษาผลประโยชน์ของรัฐมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

๒.๕.๒ การตั้งผู้ประสานงานคดี

หน่วยงานตัวความจะต้องตั้งผู้ประสานงานคดี โดยระบุชื่อที่อยู่พร้อมหมายเลขโทรศัพท์ที่ติดต่อไว้ในหนังสือนำส่ง ผู้ประสานงานคดีควรเป็นนิติกรหรือเจ้าหน้าที่ที่มีเวลาเพียงพอในการประสานคดีกับพนักงานอัยการ และหากต่อมาปรากฏว่าผู้ประสานงานคดีลาหยุดต่อเนื่องเป็นเวลานาน หรือลาออกให้ตั้งผู้ประสานงานคดีคนใหม่เพื่อให้การประสานงานเป็นไปอย่างต่อเนื่อง

๒.๕.๓ วิธีการส่งเรื่อง

การส่งเรื่องไปให้พนักงานอัยการดำเนินคดีแพ่งนั้นให้หน่วยงานตัวความมอบหมายผู้ประสานงานคดีหรือเจ้าหน้าที่นำเรื่องพร้อมไปส่งยังสำนักงานอัยการที่รับผิดชอบในการดำเนินคดีด้วยตนเอง การส่งทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับให้ส่งภายในกำหนดเวลา

การส่งเรื่องที่เป็นกรณีเร่งด่วน เช่น คดีใกล้จะขาดอายุความหรือใกล้จะครบกำหนดยื่นคำให้การ ผู้ประสานงานคดีจะต้องนำเรื่องไปส่งด้วยตนเองพร้อมทั้งรอฟบพนักงานอัยการผู้รับผิดชอบสำนวนเพื่อชี้แจงข้อเท็จจริงที่จำเป็นในการทำคำฟ้องหรือคำให้การด้วย

๒.๕.๔ การพิจารณาว่าจะส่งเรื่องไปยังสำนักงานอัยการใด

๑. ต้องพิจารณาว่าคดีอยู่ในเขตอำนาจศาลศาลใด เนื่องจากมีสำนักงานอัยการที่รับผิดชอบดำเนินคดีตามเขตอำนาจศาล จึงต้องพิจารณาเขตอำนาจศาลก่อนว่าคดีนั้นจำเลยมีภูมิลำเนาหรือมูลคดีเกิดหรืออสังหาริมทรัพย์ตั้งอยู่ในเขตอำนาจศาลใด ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๔, มาตรา ๔ ทวิ ก็ให้ส่งเรื่องไปยังสำนักงานอัยการซึ่งรับผิดชอบคดีที่อยู่ในเขตอำนาจของศาลนั้น เช่น คดีอยู่ในเขตอำนาจของศาลแพ่งก็ส่งเรื่องไปยังสำนักงานคดีแพ่ง หรือคดีอยู่ในเขตอำนาจของศาลจังหวัดก็ต้องส่งเรื่องไปยังสำนักงานอัยการจังหวัดนั้นๆ เป็นต้น

๒. ต้องพิจารณาจำนวนทุนทรัพย์ว่าคดีมีทุนทรัพย์อยู่ในเขตอำนาจของศาลแขวงหรือศาลจังหวัด เช่น คดีมีทุนทรัพย์ไม่เกิน ๓๐๐,๐๐๐ บาท อยู่ในเขตอำนาจพิจารณาของศาลแขวงตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา ๑๗, มาตรา ๒๕ (๔) หน่วยงานตัวความจะต้องส่งเรื่องไปยังสำนักงานคดีศาลแขวง หรือสำนักงานอัยการคดีศาลแขวงจังหวัด แล้วแต่กรณีสำหรับคดีที่มีทุนทรัพย์เกินกว่า ๓๐๐,๐๐๐ บาท หรือคดีไม่มีทุนทรัพย์อยู่ในเขตอำนาจของศาลแพ่ง ศาลแพ่งกรุงเทพใต้ ศาลแพ่งธนบุรี หรือศาลจังหวัดจะต้องส่งเรื่องไปยังสำนักงานอัยการที่ดำเนินคดีแพ่งที่รับผิดชอบในการดำเนินคดีแพ่งในเขตอำนาจศาลนั้น ๆ แล้วแต่กรณี

๒.๕.๕ เอกสารที่ต้องมีสำหรับคดีทุกเรื่อง

๑. สรุปรายข้อเท็จจริงความเป็นมาของคดีเริ่มจากฐานะทางกฎหมายของหน่วยงานตัวความ ข้อพิพาทที่เกิดขึ้น เหตุที่ทำให้เกิดอำนาจฟ้องหรือเหตุที่ถูกฟ้อง เหตุแห่งการต่อสู้คดีอ้างกฎหมาย ระเบียบมติ คณะรัฐมนตรี หรือข้อสัญญาที่คู่กรณีปฏิบัติไม่ถูกต้องให้ชัดเจน พร้อมแนบสำเนากฎหมาย ระเบียบ มติ คณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องตามที่อ้างในสรุปรายข้อเท็จจริง

๒. รายละเอียดชื่อพยานบุคคลที่เกี่ยวข้องที่สามารถชี้แจงข้อเท็จจริงในคดีได้

๓. เอกสารหลักฐานให้ส่งสำเนาเอกสาร ให้พนักงานอัยการโดยเจ้าหน้าที่ที่ต้องรับรองสำเนาถูกต้องทุกแผน ถ้าเอกสารปิดอากรแสตมป์ให้ถ่ายให้ปรากฏอากรแสตมป์ที่ขีดฆ่าไว้ด้วย

๔. ต้นฉบับเอกสารให้เก็บรักษาไว้ก่อน และนำมาให้พนักงานอัยการเพื่อใช้ส่งศาลในวันสืบพยาน เว้นแต่ได้รับแจ้งจากพนักงานอัยการว่าไม่ต้องใช้ต้นฉบับ

๕. เอกสารแสดงฐานะของคู่ความต้องมีกฎหมายจัดตั้งองค์กร หนังสือรับรองการจดทะเบียนนิติบุคคล แบบรับรองรายการทะเบียนราษฎร

๖. เอกสารใดที่ต้องปิดอากรแสตมป์ตามประมวลรัษฎากร ให้จัดให้มีการปิดอากรแสตมป์ให้ถูกต้องครบถ้วนพร้อมขีดฆ่าให้เรียบร้อยทั้งต้นฉบับ คู่ฉบับ หรือคู่มือแล้วแต่กรณี

๗. ผลการตรวจสอบสถานภาพการล้มละลายของคู่กรณี

๘. การมอบอำนาจต้องมีหนังสือมอบอำนาจให้ดำเนินคดี คำสั่งมอบอำนาจ คำสั่งแต่งตั้งการดำรงตำแหน่งของผู้มอบอำนาจและของผู้รับมอบอำนาจและหลักฐานบัตรประจำตัวของผู้นั้นพร้อมใบแต่งตั้งนายจำนวน ๒ ชุด

๒.๖ หลักเกณฑ์และวิธีปฏิบัติในการอุทธรณ์ ฎีกาคดีแพ่งและอุทธรณ์คดีปกครอง

๒.๖.๑ ทุนทรัพย์ไม่เกิน ๑๐,๐๐๐,๐๐๐ บาท

คดีแพ่งที่มีจำนวนทุนทรัพย์ในชั้นอุทธรณ์หรือฎีกาไม่เกิน ๑๐,๐๐๐,๐๐๐ บาท และศาลพิพากษาให้ส่วนราชการเป็นฝ่ายแพ้คดีหรือพิพากษาให้ส่วนราชการชนะคดีไม่เต็มตามฟ้อง กรณีจะอุทธรณ์ฎีกาหรือไม่ ให้อยู่ในดุลพินิจของส่วนราชการเจ้าของคดีและพนักงานอัยการที่สำนักงานอัยการสูงสุดมอบหมาย โดยไม่ต้องส่งเรื่องให้กระทรวงการคลังพิจารณา ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงความเป็นธรรมและประโยชน์ของทางราชการเป็นสำคัญ กรณีที่ส่วนราชการเจ้าของคดีและพนักงานอัยการที่สำนักงานอัยการสูงสุดมอบหมายมีความเห็นไม่ตรงกัน ให้พิจารณาว่าการอุทธรณ์ ฎีกา จะเป็นประโยชน์กับทางราชการและผลของคำพิพากษาจะใช้เป็นบรรทัดฐาน ให้ดำเนินการอุทธรณ์ ฎีกาต่อไป โดยไม่ต้องส่งเรื่องให้กระทรวงการคลังพิจารณา

๒.๖.๒ ทุนทรัพย์เกิน ๑๐,๐๐๐,๐๐๐ บาท

คดีแพ่งที่มีจำนวนทุนทรัพย์ในชั้นอุทธรณ์หรือฎีกาเกินกว่า ๑๐,๐๐๐,๐๐๐ บาท และศาลพิพากษาให้ส่วนราชการเป็นฝ่ายแพ้คดี หรือพิพากษาให้ส่วนราชการชนะคดีไม่เต็มตามฟ้องหากส่วนราชการเจ้าของคดีและพนักงานอัยการที่สำนักงานอัยการสูงสุดมอบหมายเห็นควรอุทธรณ์ ฎีกา ต่อไป ให้ส่วนราชการดำเนินการอุทธรณ์ ฎีกา โดยไม่ต้องส่งเรื่องให้กระทรวงการคลังพิจารณา กรณีที่ส่วนราชการเจ้าของคดีและพนักงานอัยการที่สำนักงานอัยการสูงสุดมอบหมายมีความเห็นไม่ตรงกันว่า คดีไม่ควรอุทธรณ์ ฎีกา ให้ดำเนินการอุทธรณ์ฎีกาไปก่อน เนื่องจากเป็นคดีที่มีทุนทรัพย์สูงแล้วจึงส่งเรื่องให้กระทรวงการคลังพิจารณาโดยเร็ว

๒.๗ พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙

คดีพิพาทเกี่ยวกับการที่หน่วยงานของรัฐเรียกคืนเงิน จากเจ้าหน้าที่ที่รับไปโดยไม่มีสิทธิ กรณีเจ้าหน้าที่ได้รับอนุมัติให้เบิกค่าเช่าบ้านข้าราชการ คำสั่งอนุมัติให้เบิกค่าเช่าบ้าน เป็นคำสั่งทางปกครอง ตามมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง คำสั่งทางปกครองที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ก็สามารถใช้บังคับได้ จนกว่าจะถูกยกเลิก เพิกถอน แก้ไข และคำสั่งทางปกครองที่เป็นการให้ประโยชน์เป็นตัวเงิน ผู้ที่ได้รับเงินไปโดยไม่มีสิทธิและไม่อาจอ้างความเชื่อโดยสุจริตได้ ตามมาตรา ๕๑ วรรคสาม (๒) และวรรคสี่ แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙

มาตรา ๕ “คำสั่งทางปกครอง” หมายความว่า (๑) การใช้อำนาจตามกฎหมายของเจ้าหน้าที่ที่มีผลเป็นการสร้างนิติสัมพันธ์ขึ้นระหว่างบุคคลในอันที่จะก่อ เปลี่ยนแปลง โอน สงวน รั้ง หรือมีผลกระทบ ต่อสถานภาพของสิทธิหรือหน้าที่ของบุคคล ไม่ว่าจะเป็นการถาวรหรือชั่วคราว เช่น การสั่งการ การอนุญาต การอนุมัติ การวินิจฉัยอุทธรณ์ การรับรอง และการรับจดทะเบียน แต่ไม่รวมถึงการออกกฎ (๒) การอื่นที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๕๐ คำสั่งทางปกครองที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายอาจถูกเพิกถอนทั้งหมดหรือบางส่วน โดยจะให้ผลย้อนหลังหรือไม่ย้อนหลังหรือมีผลไปในอนาคตไปถึงขณะใดขณะหนึ่งตามที่กำหนดได้ แต่ถ้าคำสั่งนั้นเป็นคำสั่งซึ่งเป็นการให้ประโยชน์แก่ผู้รับ การเพิกถอนต้องเป็นไปตามบทบัญญัติมาตรา ๕๑ และมาตรา ๕๒

มาตรา ๕๑ “การเพิกถอนคำสั่งทางปกครองที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายซึ่งเป็นการให้เงินหรือให้ทรัพย์สินหรือให้ประโยชน์ที่อาจแบ่งแยกได้ ให้คำนึงถึงความเชื่อโดยสุจริตของผู้รับประโยชน์ในความคงอยู่ของคำสั่งทางปกครองกับประโยชน์สาธารณะประกอบกัน

ความเชื่อโดยสุจริตตามวรรคหนึ่งจะได้รับความคุ้มครองต่อเมื่อผู้รับคำสั่งทางปกครองได้ใช้ประโยชน์อันเกิดจากคำสั่งทางปกครองหรือได้ดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สินไปแล้วโดยไม่อาจแก้ไขเปลี่ยนแปลงได้หรือการเปลี่ยนแปลงจะทำให้ผู้นั้นต้องเสียหายเกินควรแก่กรณี

ในกรณีดังต่อไปนี้ ผู้รับคำสั่งทางปกครองจะอ้างความเชื่อโดยสุจริตไม่ได้

(๑) ผู้นั้นได้แสดงข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อความจริงซึ่งควรบอกให้แจ้งหรือ ข่มขู่หรือชักจูงใจโดยการให้ทรัพย์สินหรือให้ประโยชน์อื่นใดที่มีขอบด้วยกฎหมาย

(๒) ผู้นั้นได้ให้ข้อความซึ่งไม่ถูกต้องหรือไม่ครบถ้วนในสาระสำคัญ

(๓) ผู้นั้นได้รู้ถึงความไม่ชอบด้วยกฎหมายของคำสั่งทางปกครองในขณะที่ได้รับคำสั่งทางปกครองหรือการไม่รู้นั้นเป็นไปโดยความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง

ในกรณีที่เพิกถอนโดยให้มีผลย้อนหลังนั้น การคืนเงิน ทรัพย์สินหรือประโยชน์ที่ผู้รับคำสั่งทางปกครองได้ไป ให้นำบทบัญญัติว่าด้วยลาภมิควรได้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาใช้บังคับโดยอนุโลม โดยถ้าเมื่อใดผู้รับคำสั่งทางปกครองได้รู้ถึงความไม่ชอบด้วยกฎหมายของคำสั่งทางปกครองหรือควรได้รู้เช่นนั้น หากผู้นั้นมีได้ประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง ให้ถือว่าผู้นั้นตกอยู่ในฐานะไม่สุจริตตั้งแต่เวลานั้นเป็นต้นไป และในกรณีตามวรรคสาม ผู้นั้นต้องรับผิดชอบในการคืนเงิน ทรัพย์สินหรือประโยชน์ที่ได้รับไปเต็มจำนวน

๒.๘ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ.๒๕๔๒

มาตรา ๔๒ ผู้ใดได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหาย หรืออาจจะเดือดร้อนหรือเสียหายโดยมิอาจหลีกเลี่ยงได้อันเนื่องจากการกระทำหรือการงดเว้นการกระทำของหน่วยงานทางปกครองหรือ เจ้าหน้าที่ของรัฐหรือมีข้อโต้แย้งเกี่ยวกับสัญญาทางปกครองหรือกรณีอื่นใดที่อยู่ในเขตอำนาจศาลปกครองตามมาตรา ๙ และการแก้ไขหรือบรรเทาความเดือดร้อนหรือความเสียหายหรือยุติข้อโต้แย้งนั้น ต้องมีคำสั่งบังคับตามที่กำหนดในมาตรา ๗๒ ผู้นั้นมีสิทธิฟ้องคดีต่อศาลปกครอง

ในกรณีที่มีกฎหมายกำหนดขั้นตอนหรือวิธีการสำหรับการแก้ไขความเดือดร้อนหรือเสียหายในเรื่องใดไว้โดยเฉพาะการฟ้องคดีปกครองในเรื่องนั้นจะกระทำได้อต่อเมื่อมีการดำเนินการตามขั้นตอนและวิธีการดังกล่าว และได้มีการสั่งการตามกฎหมายนั้นหรือมิได้มีการสั่งการภายในเวลาอันสมควร หรือภายในเวลาที่กฎหมายนั้นกำหนดวรรคหนึ่ง

๒.๙ พระราชกฤษฎีกาค่าเช่าบ้านข้าราชการ (ฉบับที่ ๖) พ.๒๕๔๑

มาตรา ๓ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๗ แห่งพระราชกฤษฎีกาค่าเช่าบ้านข้าราชการ พ.ศ. ๒๕๒๗ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๗ ภายใต้งบบังคับมาตรา ๑๖ และมาตรา ๑๗ ข้าราชการผู้ใดได้รับคำสั่งให้เดินทางไปประจำสำนักงานในต่างท้องที่มีสิทธิได้รับเงินค่าเช่าบ้านข้าราชการเท่าที่ต้องจ่ายจริงตามที่สมควรแก่สภาพแห่งบ้าน แต่อย่างสูงไม่เกินจำนวนที่กำหนดไว้ตามบัญชีอัตราค่าเช่าบ้านข้าราชการท้ายพระราชกฤษฎีกานี้ เว้นแต่ผู้นั้น...(๔) ได้รับคำสั่งให้เดินทางไปประจำสำนักงานแห่งใหม่ตามคำร้องขอของตนเอง

๒.๑๐ พระราชกฤษฎีกาค่าเช่าบ้านข้าราชการ พ.ศ. ๒๕๔๗

๒.๑๐.๑ ผู้ที่มีสิทธิเบิกค่าเช่าบ้าน

มาตรา ๔ ในพระราชกฤษฎีกานี้

“ข้าราชการ” หมายความว่า ข้าราชการพลเรือน ตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือน ข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม ตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม ข้าราชการฝ่ายอัยการ ตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ ข้าราชการพลเรือนในมหาวิทยาลัย ตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือนในมหาวิทยาลัย ข้าราชการฝ่ายรัฐสภา ตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายรัฐสภา ข้าราชการตำรวจตามกฎหมายว่าด้วยตำรวจแห่งชาติ ข้าราชการทหาร ตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการทหาร และข้าราชการครู ตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการครู

“ห้องที่” หมายความว่า กรุงเทพมหานคร อำเภอ กิ่งอำเภอ หรือห้องที่ของอำเภอ หรือกิ่งอำเภอที่กระทรวงการคลังประกาศกำหนดให้เป็นห้องที่เดียวกันตามมาตรา ๕

“ห้องที่ที่เริ่มรับราชการครั้งแรก” หมายความว่า ห้องที่ที่ได้รับการบรรจุและแต่งตั้งให้ปฏิบัติราชการหรือมีคำสั่งให้ไปปฏิบัติราชการ และได้มีการรายงานตัวเพื่อปฏิบัติราชการตามพระราชกฤษฎีกานี้เป็นครั้งแรก

“ห้องที่ที่กลับเข้ารับราชการใหม่” หมายความว่า ห้องที่ที่กลับเข้ารับราชการเป็นข้าราชการตามพระราชกฤษฎีกานี้^{๑๒}

มาตรา ๗ ข้าราชการผู้ใดได้รับคำสั่งให้เดินทางไปประจำสำนักงานในต่างห้องที่มีสิทธิได้รับค่าเช่าบ้านข้าราชการเท่าที่ต้องจ่ายจริงตามที่สมควรแก่สภาพแห่งบ้าน แต่อย่างสูงไม่เกินจำนวนเงินที่กำหนดไว้ตามบัญชีอัตราค่าเช่าบ้านข้าราชการท้ายพระราชกฤษฎีกานี้ ทั้งนี้ เว้นแต่ผู้นั้น^{๑๓}

(๑) ทางราชการได้จัดที่พักอาศัยให้ตามหลักเกณฑ์ที่กระทรวงการคลังกำหนด^{๑๔}

(๒) มีเคหสถานอันเป็นกรรมสิทธิ์ของตนเองหรือคู่สมรสในห้องที่ที่ไปประจำสำนักงานใหม่โดยไม่มีหนี้ค้างชำระกับสถาบันการเงิน

(๓) ได้รับคำสั่งให้เดินทางไปประจำสำนักงานใหม่ในต่างห้องที่ตามคำร้องขอของตนเอง

ความในวรรคหนึ่ง ให้ใช้บังคับแก่ข้าราชการผู้ได้รับคำสั่งให้เดินทางไปประจำสำนักงานในต่างห้องที่ที่เป็นห้องที่ที่เริ่มรับราชการครั้งแรกหรือห้องที่ที่กลับเข้ารับราชการใหม่ด้วย

ข้าราชการผู้ใดได้รับเงินเดือนไม่ตรงกับที่กำหนดในบัญชีอัตราค่าเช่าบ้านข้าราชการท้ายพระราชกฤษฎีกานี้ ให้ได้รับค่าเช่าบ้านข้าราชการตามส่วนของเงินเดือนโดยคำนวณตามวิธีการที่กระทรวงการคลังกำหนด

มาตรา ๗/๑ ในกรณีที่เจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งไม่ใช่ข้าราชการตามพระราชกฤษฎีกานี้ โอนมาเป็นข้าราชการไม่ว่าครั้งใดก็ตาม การบรรจุและแต่งตั้งผู้โอนมาเป็นข้าราชการนั้นในห้องที่ใด ให้ถือว่าเป็นการบรรจุและแต่งตั้งในห้องที่ที่เริ่มรับราชการครั้งแรกตามพระราชกฤษฎีกานี้ และไม่มีสิทธิได้รับค่าเช่าบ้านข้าราชการจนกว่าจะได้รับคำสั่งให้เดินทางไปประจำสำนักงานในต่างห้องที่ตามมาตรา ๗^{๑๕}

๒.๑๑ แนวคำพิพากษาศาลฎีกา

๒.๙.๑ แนวคำวินิจฉัยเรื่องลามิกอร์ได้

คำพิพากษาศาลฎีกา ที่ ๓๓๙๓/๒๕๓๕ โจทก์ฟ้องเรียกเงินคืนจากจำเลย เนื่องจากโจทก์จ่ายเงินค่าสมนาคุณตอบแทนให้แก่จำเลยรับไปโดยหลงผิด จำเลยให้การว่าไม่ต้องคืนเงินแก่โจทก์ ฟ้องโจทก์ขาดอายุความเพราะโจทก์ฟ้องคดีเกิน ๑ ปี นับแต่วันที่โจทก์ทราบถึงการเบิกเงินของจำเลย ดังนี้ คำให้การของจำเลยเป็นคำให้การชัดแจ้งและแสดงเหตุแห่งการขาดอายุความชอบ ด้วยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ

^{๑๒} พระราชกฤษฎีกาค่าเช่าบ้านข้าราชการ พ.ศ. ๒๕๔๗, มาตรา ๔.

^{๑๓} พระราชกฤษฎีกาค่าเช่าบ้านข้าราชการ พ.ศ. ๒๕๔๗ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกฤษฎีกาค่าเช่าบ้านข้าราชการ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๐, มาตรา ๗.

^{๑๔} พระราชกฤษฎีกาค่าเช่าบ้านข้าราชการ พ.ศ. ๒๕๔๗ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกฤษฎีกาค่าเช่าบ้านข้าราชการ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๕๖, มาตรา ๗ (๑).

^{๑๕} พระราชกฤษฎีกาค่าเช่าบ้านข้าราชการ พ.ศ. ๒๕๔๗ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกฤษฎีกาค่าเช่าบ้านข้าราชการ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๕๖, มาตรา ๗/๑.

แพ่ง มาตรา ๑๗๗ วรรคสองแล้ว ส่วนอายุความที่จำเลยยกขึ้นต่อสู้นั้นต้องด้วยบทกฎหมายลักษณะใดเป็นหน้าที่ของศาลที่จะยกขึ้นวินิจฉัยเอง โจทก์ฟ้องอ้างว่า โจทก์จ่ายเงินค่าสมนาคุณตอบแทนให้แก่จำเลยรับไปโดยหลงผิด โจทก์มีหนังสือแจ้งให้จำเลยนำเงินที่รับไปส่งคืนแต่จำเลยเพิกเฉย ขอให้บังคับจำเลยคืนเงินให้โจทก์โดยมิได้บรรยายในฟ้องว่าโจทก์มีสิทธิติดตามเอาเงินคืนจากจำเลยได้อันเป็นการใช้สิทธิตามทรัพย์สิน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๑๓๓๖ กรณีจึงเป็นเรื่องฟ้องให้คืนเงินฐานลามิควรได้ มิใช่เป็นการใช้สิทธิติดตามเอาทรัพย์สิน เมื่อโจทก์ทำหนังสือทวงถามจำเลยฉบับลงวันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๐ ถือว่าโจทก์ทราบว่ามีสิทธิเรียกเงินคืนตั้งแต่วันดังกล่าว โจทก์ฟ้องคดีในวันที่ ๔ มีนาคม ๒๕๓๑ จึงขาดอายุความ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๔๑๙

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๓๘๓/๒๕๕๔ แม้ทางนำสืบของโจทก์จะได้รับความว่า โจทก์คืนเงินให้นาย อ. ครั้งแรกโดยโอนเงินเข้าบัญชีเงินฝากผู้มีชื่อ ส่วนการส่งคืนเงินให้จำเลยในครั้งหลังจ่ายเป็นแคชเชียร์เช็คก็ตาม กรณีเป็นเพียงวิธีการส่งคืนเงินโดยฝากเข้าบัญชีเงินฝากเท่านั้น เงินซึ่งนาย อ. และจำเลยนำมาวางไว้แก่โจทก์ก็เพื่อค้ำประกันการออกหนังสือค้ำประกันให้บริษัท พ.หาไซเป็นการฝากเงินหรือฝากทรัพย์สินไม่ ฉะนั้นการที่โจทก์ใช้สิทธิฟ้องจำเลยให้คืนเงินที่รับไปนั้น เป็นเรื่องที่กล่าวอ้างว่าจำเลยรับเงินไปโดยปราศจากมูลอันจะอ้างกฎหมายได้ และเป็นทางให้โจทก์เสียเปรียบ กรณีจึงเป็นเรื่องลามิควรได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๔๐๖ มิใช่เรื่องการติดตามเรียกเอาทรัพย์สินตามมาตรา ๑๓๓๖

๒.๙.๒ แนวคำวินิจฉัยเรื่องสิทธิติดตามซึ่งทรัพย์สิน

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๖๕๐/๒๕๕๐ โจทก์ฟ้องว่าจำเลยผิดสัญญาเช่าซื้อโจทก์ได้บอกเลิกสัญญาและเรียกให้จำเลยส่งมอบรถยนต์คืนแต่จำเลยไม่ส่งมอบคืน ถือว่าจำเลยโต้แย้งสิทธิของโจทก์แล้ว โจทก์ยอมมีอำนาจฟ้องจำเลยต่อศาลที่มีเขตอำนาจเพื่อติดตามทรัพย์สินของโจทก์คืนได้ แม้ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. ๒๔๘๓ มาตรา ๒๒ และ ๒๔ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์แต่เพียงผู้เดียว มีอำนาจจัดการและจำหน่ายทรัพย์สินของลูกหนี้ ฟ้องร้องหรือต่อสู้คดีใดๆ เกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้ และห้ามมิให้ลูกหนี้กระทำการใดๆ เกี่ยวกับทรัพย์สินหรือหรือกิจการของตนตั้งที่ศาลชั้นต้นวินิจฉัย แต่มาตรา ๒๖ ก็บัญญัติว่า ทรัพย์ใดที่ศาลยังมิได้สั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้เด็ดขาด เจ้าหนี้จะฟ้องคดีแพ่งอันเกี่ยวกับหนี้ซึ่งอาจขอรับชำระได้ตามพระราชบัญญัตินี้ก็ได้ เมื่อโจทก์ฟ้องขอให้บังคับจำเลยส่งมอบรถยนต์ที่เช่าซื้อคืนโดยมิได้เรียกร้องค่าเสียหายอื่นจากจำเลย เป็นการขอให้บังคับจำเลยชำระหนี้ส่งมอบทรัพย์สินเฉพาะสิ่งและเป็นการใช้สิทธิติดตามเอาทรัพย์สินของโจทก์คืนเป็นหนี้ที่มีอาจขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลายได้ โจทก์ยอมมีอำนาจฟ้องจำเลยเป็นคดีแพ่งได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๕๕ ประกอบ พระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. ๒๔๘๓ มาตรา ๒๖

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๗๗๓๐/๒๕๖๐ เงินที่โจทก์จ่ายให้จำเลยซึ่งจำเลยไม่มีสิทธิที่จะได้รับตามระเบียบธนาคารแห่งประเทศไทยที่ พ ๒๗/๒๕๕๐ เรื่อง การออกจากงานโดยความเห็นชอบร่วมกัน พ.ศ. ๒๕๕๐ ข้อ ๔.๕ (๒) ที่โจทก์ฟ้องเรียกเงินคืนมิใช่ฟ้องเรียกในฐานลามิควรได้ อันจะอยู่ในบังคับอายุความ ๑ ปี นับแต่เวลาที่โจทก์รู้ว่าตนมีสิทธิเรียกคืนหรืออายุความ ๑๐ ปี นับแต่เวลาที่สิทธินั้นได้เกิดขึ้นตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๔๑๙ การเรียกร้อง ในกรณีนี้เป็นการฟ้องเรียกเงินคืนที่จำเลยได้ไปโดยไม่ชอบและโจทก์ในฐานะผู้มีสิทธิในเงินดังกล่าวยอมมีสิทธิติดตามและเอาคืนซึ่งทรัพย์สินของตนจากบุคคลผู้ไม่มีสิทธิได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๓๓๖ ซึ่งไม่มีกำหนดอายุความ

เหตุที่กระทรวงการคลังและโจทก์มีระเบียบให้โจทก์จ่ายภาษีเงินได้จากเงินกองทุนสำรองเลี้ยงชีพซึ่งเป็นภาษีเงินได้ทอดแรกให้แก่จำเลยซึ่งเป็นพนักงานก็เพื่อบรรเทาภาระที่จำเลยต้องเสียภาษีเงินได้ส่วนนี้ ประกอบกับโจทก์ได้หารือไปยังกรมสรรพากรแล้วก็ได้รับคำยืนยันว่าจำเลยไม่ได้รับยกเว้นภาษีดังกล่าว หากจำเลยไม่ต้องรับภาระจ่ายภาษีเงินได้จำนวนนี้ก็ไม่มีเหตุจำเป็นที่โจทก์จะต้องจ่ายเงินจำนวนนี้ให้แก่จำเลย ลักษณะการจ่ายเงินเช่นนี้มีไว้เพื่อจูงใจให้จำเลยลาออกเพราะจำเลย มีผลประโยชน์ในส่วนอื่นที่จะได้รับจาก

การลาออกอยู่แล้ว เงินภาษีเงินได้ทอดแรกที่โจทก์จ่ายให้จำเลยกับเงินภาษีเงินได้ที่ศาลฎีกามีคำพิพากษาให้กรมสรรพากรคืนให้จำเลยจึงเป็นเงินประเภทเดียวกัน ซึ่งจำเลยไม่มีสิทธิได้รับซ้ำซ้อนกันถึงสองครั้ง จำเลยจึงต้องคืนเงินภาษีเงินได้ทอดแรกให้แก่โจทก์พร้อมดอกเบี้ยอัตราร้อยละ ๗.๕ ต่อปี สำหรับดอกเบี้ยโจทก์มีสิทธิคิดตั้งแต่วันที่ ๒ กันยายน ๒๕๕๖ ซึ่งเป็นวันครบกำหนดทวงถาม มิใช่ตั้งแต่วันที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๕ ซึ่งเป็นวันที่ศาลภาษีอากรกลางอ่านคำพิพากษาศาลฎีกา เนื่องจากก่อนทวงถามยังไม่แน่ชัดว่าโจทก์ประสงค์จะเรียกเงินจำนวนนี้คืนจากจำเลยหรือไม่

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๗๘๙๔/๒๕๖๑ คดีนี้โจทก์ฟ้องขอให้จำเลยคืนเงินเบี้ยหวัดเงินช่วยค่าครองชีพผู้รับเบี้ยหวัดบ้านอายุ เงินบ้านอายุ และเงินบำเหน็จดำรงชีพที่โจทก์จ่ายให้แก่จำเลยไป โดยจำเลยไม่มีสิทธิจะรับเงินดังกล่าว เนื่องจากจำเลยปิดบังไม่ให้โจทก์ทราบว่าจำเลยกลับเข้ารับราชการ ซึ่งเป็นตำแหน่งที่มีสิทธิได้รับบำเหน็จบ้านอายุตามพระราชบัญญัติบำเหน็จบ้านอายุข้าราชการส่วนท้องถิ่น (ฉบับที่ ๖) พ.ศ.๒๕๔๓ เมื่อข้อเท็จจริงฟังได้ตามฟ้อง จึงเป็นกรณีที่โจทก์เบิกจ่ายเงินเบี้ยหวัดจ่ายให้แก่จำเลยโดยสำคัญผิดว่าจำเลยมีสิทธิได้รับการได้รับเงินเบี้ยหวัดของจำเลยไปจากโจทก์ จึงเป็นการรับโดยไม่ชอบซึ่งไม่ใช่กรณีที่โจทก์เบิกจ่ายเงินเบี้ยหวัดแก่จำเลยเพื่อชำระหนี้เพราะเป็นเรื่องจำเลยขอรับสวัสดิการจากหน่วยงานของรัฐจำเลยต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบของทางราชการ ดังนี้ แม้เงินที่จำเลยจะได้รับไปจะเป็นการได้มาโดยปราศจากมูลอันจะอ้างกฎหมายได้ แต่เมื่อเป็นการได้มาโดยไม่ชอบ ก็ไม่ใช่เรื่องลามิควรได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๔๐๖ โจทก์ในฐานะเจ้าของเงินที่ส่งมอบให้จำเลยไปโดยสำคัญผิดย่อมมีสิทธิติดตามเอาเงินของโจทก์คืนจากจำเลยผู้ไม่มีสิทธิจะได้รับตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๓๓๖ ซึ่งไม่มีการกำหนดอายุความ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๗๗๓๐/๒๕๖๐ วินิจฉัยแนวเดียวกัน)

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๖๙๔๑/๒๕๖๑ โจทก์บรรยายฟ้องว่าจำเลยทั้งเจ็ดร่วมกันขุดเอาหน้าดินของโจทก์ร่วมซึ่งมีสภาพเป็นดินลูกรังไปเพื่อใช้ในการถมก่อสร้างคันกันน้ำ และมีคำขอให้จำเลยทั้งเจ็ดร่วมกันคืนดิน หากคืนไม่ได้ให้ชดใช้ราคาเป็นค่าฟ้องใช้สิทธิเรียกร้องตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๓๓๖ ในฐานะเจ้าของกรรมสิทธิ์ในตัวทรัพย์สินที่จะเรียกร้องจากผู้เอาทรัพย์สินไปโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายและติดตามเอาทรัพย์สินคืนและหากคืนไม่ได้ผู้ที่เอาทรัพย์สินนั้นไปก็ต้องชดใช้ราคา อันเป็นการใช้สิทธิตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๓๓๖ ในฐานะเจ้าของกรรมสิทธิ์ติดตามเอาคืนทรัพย์สินจากผู้ยึดถือโดยไม่มีสิทธิยึดถือ มิใช่ฟ้องเรียกค่าเสียหายอันเกิดแต่มูลละเมิด ซึ่งมีอายุความ ๑ ปี ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๔๔๘ ฟ้องโจทก์ไม่ขาดอายุความ

๒.๙.๓ แนวคำวินิจฉัยเรื่องการใช้สิทธิไม่สุจริต

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๖๑๖๔/๒๕๕๒ โจทก์จดทะเบียนสมรสกับจำเลยที่ ๑ โจทก์ย่อมได้รับสิทธิและการคุ้มครองตามกฎหมายในฐานะเป็นภริยาโดยชอบด้วยกฎหมาย จำเลยที่ ๑ ไม่มีสิทธิที่จะไปอุปการะเลี้ยงดูหรือยกย่องจำเลยที่ ๒ ฉะนั้นภริยา ไม่ว่าจะได้อุปการะหรือยกย่องอยู่ก่อนแล้วหรือไม่ และจำเลยที่ ๒ เมื่อรู้แล้วว่าโจทก์เป็นภริยาโดยชอบด้วยกฎหมายของจำเลยที่ ๑ แล้ว หากรับการอุปการะเลี้ยงดูหรือรับการยกย่อง ฉะนั้นภริยาจำเลยที่ ๑ ก็ย่อมถือเป็นการละเมิดสิทธิของโจทก์ โจทก์ย่อมมีสิทธิโดยชอบที่จะนำคดีมาสู่ศาลเรียกค่าทดแทนจากจำเลยที่ ๒ ได้ โดยถือไม่ได้ว่าเป็นการใช้สิทธิฟ้องคดีโดยไม่สุจริต

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๕๐๕/๒๕๕๑ ผู้ร้องบรรยายคำร้องว่า ที่ดินตามหนังสือรับรองการทำประโยชน์ (น.ส.๓ ก) ที่โจทก์นำยึดมิใช่สินสมรสของจำเลย แต่เป็นสินส่วนตัวของผู้ร้องได้รับมาจากบุพการี โจทก์มิได้ฟ้องผู้ร้องด้วยจึงไม่มีอำนาจยึดที่ดินพิพาทขอให้ปล่อยทรัพย์สินที่ยึด แสวงโดยแจ้งชัดซึ่งสภาพแห่งข้อหาของผู้ร้องแล้วว่าที่ดินพิพาทที่โจทก์นำยึดนั้นมิใช่ของจำเลยหรือเป็นสินสมรสแต่เป็นสินส่วนตัวของผู้ร้อง และมีคำขอบังคับทั้งข้ออ้างที่อาศัยเป็นหลักแห่งข้อหา เช่นว่านั้นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๑๗๒ วรรคสองแล้ว ส่วนผู้ร้องได้ที่ดินพิพาทมาจากบุพการีโดยวิธีใดและเมื่อใด เป็นเพียงรายละเอียดที่สามารถนำสืบในชั้นพิจารณาได้หากต้องบรรยายมาในคำร้องไม่ คำร้องของผู้ร้องจึงไม่เคลือบคลุม

ผู้ร้องรู้เห็นและยินยอมในการที่จำเลยนำที่ดินพิพาทไปเป็นหลักประกันตัวผู้ต้องหาเมื่อจำเลย ผิดสัญญาประกันและศาลพิพากษาให้จำเลยชำระหนี้ตามสัญญาประกันแต่จำเลยไม่ชำระ โจทก์มีอำนาจยึด ที่ดินพิพาทบังคับชำระหนี้ได้ไม่ว่าทรัพย์สินพิพาทเป็นสินสมรสหรือสินส่วนตัวผู้ร้องจะอ้างว่าที่ดินพิพาทเป็นสิน ส่วนตัวและจะใช้สิทธิร้องขอให้ปล่อยที่ดินพิพาทหาได้ไม่ ผู้ร้องจึงไม่มีอำนาจฟ้อง เพราะเป็นการใช้สิทธิโดยไม่ สุจริตเป็นการไม่ชอบด้วยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๕ (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๕ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๑๗๒, ๒๘๘)

คำพิพากษาฎีกาที่ ๓๔๐๘/๒๕๕๑ การที่จะนำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๑๓๕๐ มาใช้บังคับได้ต้องเป็นกรณีที่ดินแปลงเดิมมีทางออกสู่ทางสาธารณะอยู่แล้วเมื่อแบ่งแยกหรือแบ่งโอน กันเป็นเหตุให้แปลงหนึ่งไม่มีทางออกไปสู่ทางสาธารณะ เจ้าของที่ดินแปลงนั้นมีสิทธิเรียกร้องเอาทางเดินตาม มาตรา ๑๓๔๙ ได้โดยไม่ต้องเสียค่าทดแทน

เดิมที่ดินของโจทก์เป็นส่วนหนึ่งของที่ดินที่ถูกที่ดินแปลงอื่นล้อมอยู่จนไม่มีทางออกสู่ทาง สาธารณะได้ ต้องอาศัยที่ดินของผู้อื่นเดินผ่านเพื่อออกไปสู่ทางสาธารณะ แต่การที่มีทางออกสู่ทางสาธารณะ โดยผ่านทางที่ดินของผู้อื่นได้เพราะเขายินยอม มิใช่เป็นสิทธิตามกฎหมายต้องถือว่าไม่มีทางออกสู่ทางสาธารณะจึง ไม่เข้าหลักเกณฑ์ตามมาตรา ๑๓๕๐ แต่เป็นกรณีที่ที่ดินของโจทก์มีที่ดินแปลงอื่นล้อมอยู่จนไม่มีทางออกสู่ทาง สาธารณะโจทก์สามารถที่จะผ่านทางที่ดินซึ่งล้อมอยู่ไปสู่ทางสาธารณะได้ตามมาตรา ๑๓๔๙

โจทก์มีทางออกสู่ทางสาธารณะได้หลายทางโดยผ่านทางที่ดินของบุคคลอื่นที่มีได้หวงห้าม โจทก์ การที่โจทก์จะขอเปิดทางพิพาทเป็นทางจำเป็นเพื่อความสะดวกของโจทก์ แต่ทำให้จำเลยที่ ๑ ต้อง เดือดร้อนและเสียหาย และถ้าหากให้จำเลยที่ ๑ เปิดทางพิพาทเป็นทางจำเป็นจะทำให้จำเลยที่ ๑ ต้องรื้อ บริเวณหลังบ้านด้านทิศตะวันออก อันจะทำให้จำเลยที่ ๑ ได้รับความเสียหายและเดือดร้อนเป็นอย่างมาก และ ไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๓๔๙ วรรคสาม การกระทำของ โจทก์จึงเป็นการใช้สิทธิโดยไม่สุจริต (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๑๓๔๙, ๑๓๕๐)

คำพิพากษาฎีกาที่ ๗๔๐๐/๒๕๕๑ จำเลยมีข้อบังคับเกี่ยวกับการทำงานกำหนดให้ลูกจ้างหญิง เกษียณอายุเมื่ออายุครบ ๕๕ ปี เมื่อโจทก์อายุครบ ๕๕ ปี จำเลยให้โจทก์ทำงานต่อไปเมื่อโจทก์อายุ ๕๕ ปีเศษ โจทก์ไปพูดกับผู้จัดการฝ่ายบุคคลของจำเลยว่าจะให้โจทก์เกษียณอายุการทำงานได้แล้ว และโจทก์ลงลายมือ ชื่อในสัญญาประนีประนอมยอมความมีข้อความระบุว่า การที่จำเลยเลิกจ้างโจทก์โดยจ่ายค่าชดเชยเป็นการเลิก จ้างที่ถูกต้องตามกฎหมายกล่าวคือ เป็นการเลิกจ้างที่เป็นธรรมและเป็นการกระทำที่เป็นธรรมแก่โจทก์แล้ว โจทก์สัญญาว่าจะไม่ติดใจเรียกร้อง ฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายหรือเงินใด ๆ จากจำเลยอีก จึงเป็นกรณีที่โจทก์ร้อง ขอให้จำเลยเลิกจ้างและได้ทำสัญญาประนีประนอมยอมความกับจำเลยตามสัญญาประนีประนอมยอมความ โจทก์นำคดีมาฟ้อง จึงเป็นการใช้สิทธิโดยไม่สุจริต โจทก์ไม่มีอำนาจฟ้อง (พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๑๕, ๑๑๘ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๕, ๑๕๐)

คำพิพากษาฎีกาที่ ๙๕๒๙/๒๕๕๒ การเช่าระหว่างโจทก์กับจำเลยมีกำหนดเวลาที่ได้ตกลงกัน ไว้แน่นอนว่าเช่ากัน ๓ ปี สัญญาเช่านี้ย่อมระงับไป เมื่อสิ้นกำหนดเวลาที่ได้ตกลงกันไว้มีพักต้องบอกกล่าวก่อน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๕๖๔ การที่โจทก์ซึ่งเป็นส่วนราชการไม่อนุมัติให้ต่อสัญญาเช่า อาคารพาณิชย์เลขที่ ๑๘๕๕ และ ๑๘๕๗ แก่จำเลยอีกต่อไป ย่อมเป็นสิทธิของโจทก์ที่เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ ตามกฎหมาย ดังนั้น การที่โจทก์มีหนังสือแจ้งให้จำเลยทราบว่าจะไม่อนุมัติให้ต่อสัญญาเช่าแก่จำเลย จึงไม่ใช่คำสั่ง ทางปกครองและไม่เป็นการใช้สิทธิโดยไม่สุจริตแต่ประการใด ส่วนกรณีหลังจากสัญญาเช่าครบกำหนด โจทก์มี หนังสือแจ้งให้จำเลยทราบว่ายอมให้จำเลยเช่าเฉพาะอาคารพาณิชย์ เลขที่ ๑๘๕๙ โดยให้จำเลยปฏิบัติตาม เงื่อนไขที่กำหนดบางประการและให้มาทำสัญญาเช่านั้น ก็เป็นเพียงหนังสือแจ้งให้จำเลยไปทำสัญญาเช่าใหม่ เมื่อจำเลยไม่สนองรับเงื่อนไขที่โจทก์ให้มาทำสัญญาเช่าใหม่ จำเลยก็ไม่มีสิทธิที่จะอยู่ในอาคารพาณิชย์เลขที่

๑๘๕๙ อีกต่อไปเช่นกัน โจทก์จึงมีสิทธิฟ้องขับไล่จำเลยออกจากอาคารพาณิชย์พิพาทและเรียกค่าเสียหายจากจำเลยได้ (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๕, ๕๖๔)

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๕๔๖/๒๕๕๒ โจทก์เป็นตัวแทนของฝ่ายลูกจ้างภายหลังเป็นประธานและกรรมการสหภาพแรงงานที่ร่วมยื่นข้อเรียกร้องเปลี่ยนแปลงสภาพการจ้างมาโดยตลอด โจทก์ยอมทราบแล้วว่าถ้าฝ่ายนายจ้างจะเปลี่ยนแปลงสภาพการจ้างที่ไม่เป็นคุณแก่ลูกจ้างยิ่งกว่า นายจ้างต้องดำเนินการตามขั้นตอนที่บัญญัติไว้ใน พ.ร.บ.แรงงานสัมพันธ์ ฯ เพื่อความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างลูกจ้างกับนายจ้าง โจทก์ควรแจ้งการเรียกประชุมเพื่อเปลี่ยนแปลงข้อตกลงเกี่ยวกับสภาพการจ้างที่นายจ้างมิได้กระทำให้ถูกต้องตามกฎหมายให้ฝ่ายนายจ้างทราบเพื่อดำเนินการแก้ไขให้ถูกต้อง โจทก์ปล่อยให้ผ่านไปจนโจทก์ลาออกแล้วอาศัยสิทธิที่มีอยู่ตามกฎหมายเป็นช่องทางให้โจทก์ได้รับประโยชน์แต่เพียงฝ่ายเดียวโดยไม่คำนึงถึงความเสียหายที่นายจ้างจะพึงได้รับเช่นนี้ ย่อมเป็นการใช้สิทธิโดยไม่สุจริต ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๕ โจทก์ไม่มีอำนาจฟ้อง และปัญหาเรื่องอำนาจฟ้องเกี่ยวกับการใช้สิทธิโดยไม่สุจริตเป็นข้อกฎหมายเกี่ยวด้วยความสงบเรียบร้อยของประชาชน ศาลฎีกาย่อมยกขึ้นวินิจฉัยได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา ๑๔๒ (๕) ประกอบมาตรา ๒๔๖ และมาตรา ๒๔๗ และประกอบพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแรงงานและวิธีพิจารณาคดีแรงงานฯ มาตรา ๓๑

๒.๙.๔ แนวคำวินิจฉัยเรื่องอายุความ

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๓๐๒๙/๒๕๓๑ โจทก์จ่ายเงินค่าเสียหายให้แก่จำเลยด้วยความสำคัญผิดว่า อ.ผู้ขับซี้รถยนต์ที่โจทก์รับประกันภัยเป็นฝ่ายประมาท ต่อมา ศาลฎีกาพิพากษาว่า อ. มิใช่ผู้ประมาท ดังนี้ ที่จำเลยรับเงินไปจากโจทก์ จึงเป็นการรับชำระหนี้ที่ไม่มีมูลหนี้ที่จะอ้างได้ตามกฎหมาย เมื่อได้อ่านคำพิพากษาศาลฎีกาคดีดังกล่าวให้คู่ความฟังในวันใด ถือว่าโจทก์รู้ความจริงที่ได้ชำระหนี้แก่จำเลยโดยปราศจากมูลหนี้ในวันนั้น สิทธิของโจทก์ที่จะฟ้องเรียกเงินคืนฐานลามิควรถได้จึงเริ่มต้นนับในวันดังกล่าว เมื่อโจทก์ฟ้องคดียังไม่พ้นกำหนด ๑ ปี จึงไม่ขาดอายุความ

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๔๘๐๑/๒๕๓๘ อายุความฟ้องร้องในเรื่องลามิควรถได้มีบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๔๑๙ ว่าในเรื่องลามิควรถได้นั้น ท่านห้ามมิให้ฟ้องคดีเมื่อพ้นกำหนดหนึ่งปีนับแต่เวลาที่ฝ่ายผู้เสียหายรู้ว่าตนมีสิทธิเรียกคืนหรือเมื่อพ้นสิบปีนับแต่เวลาที่สิทธินั้นได้มีขึ้น ซึ่งหมายความว่าถ้าผู้เสียหายรู้ว่าตนมีสิทธิเรียกคืนเกิน ๑ ปี แล้วถึงแม้จะยังไม่พ้น ๑๐ ปี นับแต่เวลาที่สิทธินั้นได้มีขึ้น หรือถ้าผู้เสียหายรู้ว่าตนมีสิทธิเรียกคืนยังไม่เกิน ๑ ปี แต่ก็พ้น ๑๐ ปี นับแต่เวลาที่สิทธินั้นได้มีขึ้น ก็ห้ามมิให้ผู้เสียหายฟ้องคดีเพื่อเรียกคืนเช่นกัน โจทก์บรรยายฟ้องว่า น.ส.๓ ของจำเลยได้มีการออกทับที่ดินมีโฉนดของผู้อื่นเมื่อวันที่ ๑๕ มกราคม ๒๕๒๕ ซึ่งเป็นวันเดียวกับวันที่ทำสัญญาขายให้แก่โจทก์ อันเป็นการแสดงให้เห็นว่าจำเลยมีเจตนาไม่สุจริตมาแต่เริ่มแรก การกระทำของจำเลยเป็นการขายที่ดินให้แก่โจทก์โดยไม่สุจริตและไม่มีมูลอันจะอ้างได้ตามกฎหมาย ตามคำฟ้องของโจทก์ดังกล่าวแสดงว่าโจทก์ได้รับว่าสิทธิที่จะเรียกคืนเงินค่าซื้อที่ดินจากจำเลยของโจทก์ได้มีขึ้นตั้งแต่วันที่ทำสัญญาซื้อขาย คือวันที่ ๑๕ มกราคม ๒๕๒๕ โจทก์ฟ้องคดีนี้เมื่อวันที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๕ จึงพ้น ๑๐ ปี ฟ้องโจทก์จึงขาดอายุความแล้ว

๒.๙.๕ แนวคำวินิจฉัยเรื่องความเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๗๘๖ - ๗๘๗/๒๕๓๓ การที่โจทก์และจำเลยที่ ๑ ได้ที่พิพาทมาระหว่างอยู่กินเป็นสามีภรรยาด้วยกัน โดยมีจดทะเบียนสมรสกันถือว่าเป็นทรัพย์ที่ทำมาหาได้ร่วมกันมีกรรมสิทธิ์ร่วมกันคนละครึ่ง แม้ที่พิพาทจะมีชื่อจำเลยที่ ๑ เป็นผู้ถือกรรมสิทธิ์ในโฉนดแต่ผู้เดียวก็เป็นการกระทำแทนโจทก์ด้วยจำเลยที่ ๑ จึงไม่มีสิทธิเอาที่พิพาทส่วนของโจทก์ไปจดทะเบียนโอนขายให้จำเลยที่ ๒ โดยมีได้รับความยินยอมจากโจทก์ ฉะนั้นเมื่อจำเลยที่ ๒ รับโอนที่พิพาทมาจากจำเลยที่ ๑ จึงไม่มีสิทธิเอาที่พิพาทในส่วนของโจทก์ไปจดทะเบียนโอนขายให้จำเลยที่ ๒ โดยมีได้รับความยินยอมจากโจทก์ ฉะนั้นเมื่อจำเลยที่ ๒ รับโอนที่พิพาทมา

จากจำเลยที่ ๑ โดยรู้อยู่แล้วว่าโจทก์เป็นเจ้าของรวมอยู่ด้วย จึงเป็นการไม่สุจริต ไม่ผูกพันส่วนของโจทก์ จำเลยที่ ๒ จึงต้องจดทะเบียนใส่ชื่อโจทก์เป็นผู้ถือกรรมสิทธิ์ร่วมกันในที่พิพาทด้วย

คำพิพากษาฎีกาที่ ๒๑๘๕/๒๕๓๓ จำเลยที่ ๑ เป็นลูกจ้างโจทก์ทำหน้าที่เป็นตัวแทนรับเงินค่าเช่าซื้อรถจากลูกหนี้ของโจทก์ จำเลยที่ ๑ รับเงินตามหน้าที่แล้วไม่ส่งมอบให้แก่โจทก์ ย่อมเป็นทั้งละเมิดและปฏิบัติผิดหน้าที่ตัวแทนตามสัญญาจ้าง โจทก์ย่อมมีสิทธิที่จะเรียกค่าเสียหายในการละเมิดหรือติดตามเอาทรัพย์สินของโจทก์ที่จำเลยเอาไปได้ การฟ้องเรียกให้จำเลยคืนเงินจึงเป็นการใช้สิทธิติดตามเอาทรัพย์สินของโจทก์คืนจากจำเลยที่ ๑ ผู้ไม่มีสิทธิยึดถือทรัพย์สินของโจทก์ไว้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๓๓๖ ซึ่งไม่มีกำหนดเวลาให้เจ้าของทรัพย์สินใช้สิทธิเช่นนี้เว้นแต่จะถูกจำกัดด้วยอายุความได้สิทธิ ดังนั้นโจทก์ย่อมมีสิทธิฟ้องเรียกทรัพย์สินคืนจากจำเลยที่ ๑ ได้แม้จะเกิน ๑ ปี จำเลยที่ ๒ คำประกันจำเลยที่ ๑ มูลหนี้ของจำเลยที่ ๒ ก็เกิดจากสัญญาหาได้เกิดจากมูลละเมิดอันจะมีอายุความ ๑ ปี ไม่ คดีโจทก์จึงไม่ขาดอายุความ

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๕๗๓๙/๒๕๔๑ การฟ้องใช้สิทธิติดตามและเอาคืนซึ่งทรัพย์สินของตนจากบุคคลที่ไม่มีสิทธิจะยึดถือไว้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๑๓๓๖ นั้น ต้องได้ความว่าทรัพย์สินนั้นยังอยู่ในความครอบครองของจำเลย เมื่อทรัพย์สินพิพาทที่จำเลยทั้งสองได้รับมอบมาเพื่อใช้ในการถ่ายทอดสตราการต่าง ๆ ได้สูญหายไปโดยไม่ปรากฏว่าจำเลยทั้งสองร่วมกันเอาทรัพย์สินพิพาทไปเป็นของตนหรือของบุคคลอื่นโดยมิชอบ แสดงว่าทรัพย์สินพิพาทไม่ได้อยู่ในความครอบครองของจำเลยทั้งสอง โจทก์จึงไม่มีสิทธิติดตามเอาทรัพย์สินคืนจากจำเลยจากจำเลยทั้งสองได้ ทั้งการที่โจทก์ขอให้จำเลยทั้งสองชดใช้ราคานั้น ก็ปรากฏว่าโจทก์มิได้ฟ้องว่าจำเลยทั้งสองกระทำละเมิดต่อโจทก์จำเลยทั้งสองจึงไม่ต้องรับผิดชอบ

บทที่ ๓

กระบวนการฟ้องคดีแพ่งเรียกคืนค่าเช่าบ้านที่ได้รับไปโดยไม่มีสิทธิ
(ศึกษากรณีคดีแพ่งหมายเลขดำที่ ๒๒๐/๒๕๖๑ หมายเลขแดงที่ ๒๗๐๗/๒๕๖๑)

๓.๑ ความเป็นมา

มูลคดีเรื่องนี้เกิดขึ้นสืบเนื่องจาก นาย ส. ตำแหน่งนายสัตวแพทย์ ๖ สังกัดกลุ่มตรวจสอบคุณภาพ ยาสัตว์ สำนักตรวจสอบคุณภาพสินค้าปศุสัตว์ จังหวัดปทุมธานี ได้มีหนังสือขอย้ายมาดำรงตำแหน่งนายสัตวแพทย์ ๖ ประจำสำนักสุขศาสตร์สัตว์และสุขอนามัยที่ ๔ จังหวัดขอนแก่น โดยดำเนินการกรอกแบบคำขอย้าย ณ หน่วยงานต้นสังกัด ตามแบบคำร้องขอย้ายทั่วไปที่กรมปศุสัตว์กำหนด ในรายละเอียดนาย ส. ได้ระบุแสดงความประสงค์ว่าต้องการที่จะขอเบิกค่าขนย้ายและขอเบิกค่าเช่าบ้าน โดยยื่นคำขอผ่านผู้บังคับบัญชาชั้นต้น และกองการเจ้าหน้าที่เพื่อเสนอออกคำสั่งขอย้ายตามระเบียบของทางราชการ ต่อมา กรมปศุสัตว์จึงได้มีคำสั่งย้ายนาย ส. จากสำนักตรวจสอบคุณภาพสินค้าปศุสัตว์จังหวัดปทุมธานี มาปฏิบัติหน้าที่ที่สำนักสุขศาสตร์สัตว์และสุขอนามัยที่ ๔ จังหวัดขอนแก่น นาย ส. จึงยื่นเรื่องขอใช้สิทธิเบิกค่าเช่าบ้านข้าราชการจากสำนักสุขศาสตร์สัตว์และสุขอนามัยที่ ๔ ตั้งแต่เดือนธันวาคม ๒๕๕๗ เป็นต้นมา

ต่อมา กลุ่มตรวจสอบภายในตรวจสอบและเสนอรายงานอธิบดีกรมปศุสัตว์ ว่ามีข้าราชการในสังกัดสำนักสุขศาสตร์สัตว์และสุขอนามัยที่ ๔ จำนวน ๓ ราย รวมทั้งนาย ส. เบิกค่าเช่าบ้านโดยไม่มีสิทธิเบิกได้ จึงให้ข้าราชการดังกล่าวส่งคืนเงินค่าเช่าบ้านข้าราชการที่มีการเบิกค่าเช่าบ้านจากทางราชการแล้วทั้งหมด กรณีมีมูลค่าเกิน ๕๐,๐๐๐ บาท สามารถผ่อนชำระหนี้ได้ตามระเบียบ โดยประสานกองนิติการ (สำนักกฎหมาย) ซึ่งอธิบดีกรมปศุสัตว์รับทราบและให้สำนักสุขศาสตร์สัตว์และสุขอนามัยที่ ๔ ดำเนินการและรายงานกรมปศุสัตว์ภายใน ๓๐ วัน และได้แจ้งสำนักสุขศาสตร์สัตว์และสุขอนามัยที่ ๔ ทราบเพื่อดำเนินการแล้ว ตามหนังสือที่ กษ ๐๖๐๒/๓๓๓๘ ลงวันที่ ๑๔ สิงหาคม ๒๕๕๒ และที่ กษ ๐๖๑๗/๖๗๐ ลงวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๒ สำนักสุขศาสตร์สัตว์และสุขอนามัยที่ ๔ จึงมีคำสั่งที่ ๑๓/๒๕๕๓ เมื่อวันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๓ เพิกถอนคำสั่งอนุมัติค่าเช่าบ้านและเรียกคืนเงินค่าเช่าบ้าน โดยแจ้งคำสั่งให้นาย ส. ทราบพร้อมให้คืนเงินภายใน ๓๐ วัน ซึ่งนาย ส. รับทราบแล้วในวันที่ ๑๒ มีนาคม ๒๕๕๓ แต่นาย ส. เพิกเฉยไม่นำเงินค่าเช่าบ้านมาคืนและได้มีหนังสือลงวันที่ ๑๕ ธันวาคม ๒๕๕๓ เรียน อธิบดีกรมปศุสัตว์ ผ่านผู้อำนวยการสำนักสุขศาสตร์สัตว์และสุขอนามัยที่ ๔ อุทธรณ์คำสั่งไม่อนุมัติเบิกค่าเช่าบ้านและส่งคืนเงินค่าเช่าบ้าน กรมปศุสัตว์พิจารณาอุทธรณ์ของนาย ส. แล้ว มีความเห็นว่า กรณีนาย ส. ซึ่งได้รับคำสั่งแต่งตั้งให้เดินทางไปประจำสำนักงานสำนักงานแห่งใหม่ต่างท้องที่ ตามคำร้องขอของตนเองจึงไม่มีสิทธิได้รับค่าเช่าบ้านข้าราชการ กรณีจึงเข้าข้อยกเว้น ตามมาตรา ๗ วรรคหนึ่ง (๑) ถึง (๕) แห่งพระราชกฤษฎีกาค่าเช่าบ้านข้าราชการ อุทธรณ์ของนาย ส. จึงฟังไม่ขึ้น และกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เห็นพ้องด้วย ตามหนังสือที่ กษ ๐๖๐๔/๓๘๑ ลงวันที่ ๙ เมษายน ๒๕๕๓ และหนังสือที่ กษ ๐๖๐๔/๓๔๑๙ ลงวันที่ ๑๙ เมษายน ๒๕๕๓ และแจ้งนาย ส. ทราบแล้ว

ต่อมา นาย ส. จึงยื่นฟ้องกรมปศุสัตว์ เป็นผู้ถูกฟ้องคดี ที่ ๑ ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๒ ต่อศาลปกครองขอนแก่น เรื่อง คดีพิพาทเกี่ยวกับการที่หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐออกคำสั่งทางปกครองโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย โดยขอให้ศาลปกครองมีคำพิพากษาหรือมีคำสั่งให้เพิกถอนคำสั่งสำนักสุขศาสตร์สัตว์และสุขอนามัยที่ ๔ ที่ ๑๓/๒๕๕๓ ลงวันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๓ ที่เพิกถอนคำสั่งอนุมัติค่าเช่าบ้านของผู้ฟ้องคดี และเรียกคืนเงินค่าเช่าบ้านจากผู้ฟ้องคดี และให้พิพากษาแสดงว่ามีสิทธิของผู้ฟ้องคดีที่จะได้รับเงินค่าเช่าบ้านข้าราชการ ตามพระราชกฤษฎีกาค่าเช่าบ้านข้าราชการ (ฉบับที่ ๖) พ.ศ.๒๕๔๑

ศาลปกครองขอนแก่น พิเคราะห์แล้วเห็นว่า มาตรา ๕๐ แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ.๒๕๓๙ บัญญัติว่า คำสั่งทางปกครองที่มีชอบด้วยกฎหมายอาจถูกเพิกถอนทั้งหมดหรือบางส่วน โดยจะให้ให้มีผลย้อนหลังหรือไม่ย้อนหลังหรือมีผลในอนาคตไปถึงขณะใดขณะหนึ่งตามที่กำหนดได้

แต่ถ้าคำสั่งนั้นเป็นคำสั่งซึ่งเป็นการให้ประโยชน์แก่ผู้รับ การเพิกถอนต้องเป็นไปตามบทบัญญัติมาตรา ๕๑ และ มาตรา ๕๒ และมาตรา ๕๑ วรรคหนึ่งแห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว บัญญัติว่า การเพิกถอนคำสั่งทางปกครองที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายซึ่งเป็นการให้เงิน หรือให้ทรัพย์สินหรือให้ประโยชน์ที่อาจแบ่งแยกได้ให้ค้ำประกันความเชื่อโดยสุจริตของผู้รับประโยชน์ในความคงอยู่ของคำสั่งทางปกครองนั้นกับประโยชน์สาธารณะประกอบกัน วรรคสอง บัญญัติว่า ความเชื่อโดยสุจริตตามวรรคหนึ่งจะได้รับความคุ้มครองต่อเมื่อผู้รับคำสั่งทางปกครองได้ใช้ประโยชน์อันเกิดจากคำสั่งทางปกครองหรือได้ดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สินไปแล้วโดยไม่อาจแก้ไขเปลี่ยนแปลงได้หรือการเปลี่ยนแปลงจะทำให้ผู้นั้นต้องเสียหายเกินควรแก่กรณี วรรคสาม บัญญัติว่า ในกรณีดังต่อไปนี้ ผู้รับคำสั่งทางปกครองจะอ้างความเชื่อโดยสุจริตไม่ได้ (๑) ผู้นั้นได้แสดงข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดความจริงซึ่งควรบอกให้แจ้งหรือข่มขู่ หรือชักจูงใจโดยการให้ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดที่มีชอบด้วยกฎหมาย (๒) ผู้นั้นได้รู้ถึงความไม่ชอบด้วยกฎหมายของคำสั่งทางปกครองในขณะที่ได้รับคำสั่งทางปกครองหรือการไม่รู้นั้นเป็นไปโดยความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง และวรรคสี่ บัญญัติว่า ในกรณีที่เพิกถอนโดยให้มีผลย้อนหลัง การคืนเงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์ที่ผู้ได้รับคำสั่งทางปกครองได้ไป “ให้นำบทบัญญัติว่าด้วยลาภมิควรได้” ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาใช้บังคับโดยอนุโลม โดยถ้าเมื่อผู้ได้รับคำสั่งทางปกครองได้รู้ถึงความไม่ชอบด้วยกฎหมายของคำสั่งทางปกครองหรือควรได้รู้เช่นนั้นหากผู้นั้นมิได้ประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงให้ถือว่าผู้นั้นตกอยู่ในฐานะไม่สุจริตตั้งแต่นั้นเป็นต้นไป และในกรณีตามวรรคสามผู้นั้นต้องรับผิดชอบในการคืนเงิน ทรัพย์สินหรือประโยชน์ที่ได้รับไปเต็มจำนวนนั้น เมื่อได้วินิจฉัยแล้วว่าคำสั่งอนุมัติให้ผู้ฟ้องคดีเบิกค่าเช่าบ้านข้าราชการและดำเนินการเบิกค่าเช่าบ้านแก่ผู้ฟ้องคดีไปเป็นจำนวน ๑๘๗,๕๐๐ บาท เป็นคำสั่งทางปกครองที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายซึ่งเป็นการให้เงิน แต่เมื่อได้พิจารณาพฤติการณ์ของผู้ฟ้องคดีที่กรอกความประสงค์ขอเบิกค่าเช่าบ้าน ยื่นเรื่องเบิกค่าเช่าบ้าน ดำเนินการเบิกค่าเช่าบ้าน แสดงให้เห็นอย่างชัดแจ้งว่าผู้ฟ้องคดีเป็นผู้ให้ข้อความว่าตนมีสิทธิเบิกค่าเช่าบ้าน จนเป็นเหตุให้มีการอนุมัติค่าเช่าบ้านแก่ผู้ฟ้องคดี ดังนั้นผู้ฟ้องคดีไม่อาจอ้างความเชื่อโดยสุจริตได้และต้องรับผิดชอบในการคืนเงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์ที่ได้รับไปเต็มจำนวน ทั้งนี้ตามความนัยมาตรา ๕๑ วรรคสาม (๒) และวรรคสี่ แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ.๒๕๓๙ จึงขอที่ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๑ จะมีคำสั่งเรียกคืนเงินที่ผู้ฟ้องคดีเบิกค่าเช่าบ้านไปโดยไม่มีสิทธิ เป็นเงินจำนวนทั้งสิ้นแก่ทางราชการ

อาศัยเหตุดังที่วินิจฉัยมาข้างต้น จึงเห็นว่าคำสั่งสำนักสுகุศาสตร์สัตว์และสุขอนามัยที่ ๔ ที่ ๑๓/๒๕๕๓ ลงวันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๓ ที่เพิกถอนคำสั่งอนุมัติค่าเช่าบ้านของผู้ฟ้องคดี และเรียกให้ผู้ฟ้องคดีนำส่งเงินค่าเช่าบ้านที่รับไป เป็นเงินจำนวนทั้งสิ้น ๑๘๗,๕๐๐ บาท ขอบด้วยพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ.๒๕๓๙ และพระราชกฤษฎีกาค่าเช่าบ้านข้าราชการ พ.ศ.๒๕๒๗ แล้ว

ต่อมา ผู้ฟ้องคดียื่นอุทธรณ์คำพิพากษา ในคดีหมายเลขดำที่ ๒๕๕/๒๕๕๓ หมายเลขแดงที่ ๔๑๐/๒๕๕๔ ของศาลปกครองชั้นต้น (ศาลปกครองขอนแก่น) ต่อมาศาลปกครองสูงสุดได้มีคำพิพากษา เป็นคดีหมายเลขดำที่ อ.๑๒๑๕/๒๕๕๔ คดีหมายเลขแดงที่ อ.๑๑๓๒/๒๕๕๔ โดยสรุปว่า การที่ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๑ มีคำสั่งที่ ๖๐๘/๒๕๔๗ ลงวันที่ ๓ กันยายน ๒๕๔๗ ย้ายผู้ฟ้องคดีไปดำรงตำแหน่งนายสัตวแพทย์ ๗ วช ส่วนการรับรองคุณภาพสินค้าปศุสัตว์ สำนักสுகุศาสตร์สัตว์และสุขอนามัยที่ ๔ จังหวัดขอนแก่น คำสั่งดังกล่าวเป็นคำสั่งย้ายข้าราชการเป็นการเฉพาะรายมิใช่เป็นการย้ายข้าราชการรายปีตามปกติของกรมปศุสัตว์ ซึ่งการย้ายข้าราชการเป็นการเฉพาะรายจำเป็นที่จะต้องพิจารณาจากคำร้องขอย้ายของข้าราชการผู้มีความประสงค์ขอย้ายเป็นสำคัญ เมื่อผู้ฟ้องคดีได้แสดงความประสงค์ที่จะขอย้ายต่อผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๑ แล้วเมื่อวันที่ ๑๙ เมษายน ๒๕๔๗ แม้ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๑ จะได้พิจารณาคำร้องขอย้ายของผู้ฟ้องคดีเมื่อเดือนกันยายนก็ตาม แต่การพิจารณาคำร้องขอย้ายของผู้ฟ้องคดีนั้น ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๑ ได้พิจารณาย้ายตามความประสงค์ที่ผู้ฟ้องคดีได้ยื่นคำร้องไว้ โดยเห็นว่า ในคำร้องขอย้ายผู้ถูกฟ้องคดีแสดงความประสงค์ขอย้ายไปประจำสำนักสுகุศาสตร์สัตว์และสุขอนามัยที่ ๔ หรือสำนักงานปศุสัตว์จังหวัดขอนแก่น และเมื่อตำแหน่งนายสัตวแพทย์ ๗วช ส่วนการรับรอง

คุณภาพสินค้าปุศสัตว์ สำนักสุขศาสตร์สัตว์และสุขอนามัยที่ ๔ วังลง ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๑ จึงมีคำสั่งย้ายผู้ฟ้องคดี เพื่อไปดำรงตำแหน่งดังกล่าว ดังนั้น การที่ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๑ มีคำสั่งย้ายผู้ฟ้องคดีจึงเป็นไปตามความประสงค์ของผู้ฟ้องคดี ประกอบกับผู้ฟ้องคดีไม่ได้แสดงพยานหลักฐานหรือมีการพิสูจน์ให้ศาลเห็นได้อย่างชัดเจนว่าการย้ายผู้ฟ้องคดีไปดำรงตำแหน่งนายสัตวแพทย์ ๗ วช ส่วนการรับรองคุณภาพสินค้าปุศสัตว์ สำนักสุขศาสตร์สัตว์และสุขอนามัยที่ ๔ จังหวัดขอนแก่น นั้นเป็นไปตามความประสงค์ของผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๑ กรณีจึงเชื่อได้ว่าการย้ายผู้ฟ้องคดีตามคำสั่งกรมปุศสัตว์ ที่ ๖๐๘/๒๕๔๗ ลงวันที่ ๓ กันยายน ๒๕๔๗ เป็นการย้ายตามคำร้องขอของผู้ฟ้องคดีเอง ดังนั้นเมื่อการย้ายผู้ฟ้องคดีเป็นการย้ายตามคำร้องขอของตัวเองผู้ฟ้องคดีจึงไม่มีสิทธิเบิกค่าเช่าบ้านตามมาตรา ๗ วรรคหนึ่ง (๔) แห่งพระราชกฤษฎีกาค่าเช่าบ้านข้าราชการ พ.ศ.๒๕๒๗ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกฤษฎีกาค่าเช่าบ้านข้าราชการ (ฉบับที่ ๖) พ.ศ.๒๕๔๑ การที่ผู้ถูกฟ้องคดีมีคำสั่งให้ผู้ฟ้องคดีมีสิทธิเบิกค่าเช่าบ้านตั้งแต่เดือนธันวาคม ๒๕๔๗ ถึงเดือนกันยายน ๒๕๕๒ จึงเป็นคำสั่งที่ไม่เป็นไปตามพระราชกฤษฎีกาค่าเช่าบ้านข้าราชการ พ.ศ.๒๕๒๗ จึงเป็นคำสั่งที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ผู้ฟ้องคดีที่ ๑ จึงชอบที่จะเพิกถอนคำสั่งอนุมัติให้ผู้ฟ้องคดีมีสิทธิเบิกค่าเช่าบ้านได้ และเมื่อกลุ่มตรวจสอบภายใน กรมปุศสัตว์ได้ตรวจสอบแล้ว พบว่าผู้ฟ้องคดีไม่มีสิทธิเบิกค่าเช่าบ้านจากทางราชการ จึงได้รายงานต่อผู้ฟ้องคดีที่ ๑ และให้เรียกผู้ฟ้องคดีส่งคืนค่าเช่าบ้านที่มีการเบิกจากทางราชการแล้ว ต่อมา สำนักสุขศาสตร์สัตว์และสุขอนามัยที่ ๔ ได้มีคำสั่งที่ ๑๓/๒๕๕๓ ลงวันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๓ เรื่อง เพิกถอนคำสั่งอนุมัติค่าเช่าบ้านและเรียกคืนเงินค่าเช่าบ้าน โดยได้แจ้งคำสั่งดังกล่าวแก่ผู้ฟ้องคดีโดยชอบด้วยกฎหมายแล้ว ดังนั้น คำสั่งสำนักสุขศาสตร์สัตว์และสุขอนามัยที่ ๔ ที่ ๑๓/๒๕๕๓ ลงวันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๓ จึงชอบด้วยกฎหมาย ตามมาตรา ๕๐ แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ.๒๕๓๔

กรณีมีประเด็นที่ต้องพิจารณาต่อไปว่า การที่ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๑ มีคำสั่งให้ผู้ฟ้องคดีคืนเงินค่าเช่าบ้านเป็นเงิน ๑๘๗,๕๐๐ บาท เห็นว่าคำสั่งในส่วนที่เรียกคืนเงินค่าเช่าบ้านจากผู้ฟ้องคดีนั้น มีลักษณะเป็นเพียงการทวงถามให้ผู้ฟ้องคดีคืนเงินค่าเช่าบ้านที่ได้รับไปแล้ว ทั้งนี้ เนื่องจากพระราชกฤษฎีกาค่าเช่าบ้านข้าราชการ พ.ศ.๒๕๒๗ มิได้ให้อำนาจแก่หน่วยงานในการใช้สิทธิเรียกค่าเช่าบ้านคืนแต่อย่างใด การที่ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๑ มีคำสั่งเรียกคืนเงินค่าเช่าบ้านจึงมิใช่เป็นการใช้อำนาจตามกฎหมายที่มีผลเป็นการสร้างนิติสัมพันธ์ขึ้นระหว่างผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๑ กับผู้ฟ้องคดี คำสั่งของสำนักสุขศาสตร์สัตว์และสุขอนามัยที่ ๔ ในส่วนเรียกคืนเงินค่าเช่าบ้านจึงมิได้เป็นคำสั่งทางปกครองตามมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ.๒๕๓๔ ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๑ จึงไม่อาจใช้มาตรการบังคับทางปกครองตามมาตรา ๕๗ แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าวได้ หากผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๑ ไม่มีสิทธิหรือยังไม่มีสิทธิเรียกร้องเงินดังกล่าวคืน ก็มีสิทธิที่จะปฏิเสธไม่คืนเงินดังกล่าวให้ตามที่ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๑ ทวงถาม โดยไม่จำเป็นต้องฟ้องขอให้ศาลสั่งห้ามมิให้ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๑ ทวงถามเงินนั้นจากตนแต่อย่างใด การที่ผู้ฟ้องคดีนำคดีมาฟ้องต่อศาลปกครองเพื่อขอให้เพิกถอนคำสั่งเรียกคืนเงินค่าเช่าบ้าน กรณีจึงยังถือไม่ได้ว่าผู้ฟ้องคดีได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหายหรืออาจจะเดือดร้อนหรือเสียหายโดยมีอาจหลีกเลี่ยงได้ อันเนื่องมาจากการกระทำของผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๑ ผู้ฟ้องคดีจึงมิใช่ผู้มีสิทธิฟ้องคดีต่อศาลปกครองตามมาตรา ๔๒ วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ.๒๕๔๒ ซึ่งปัญหาเกี่ยวกับการเป็นผู้ได้รับความเดือดร้อนเสียหาย หรืออาจเดือดร้อนหรือเสียหายโดยมีอาจหลีกเลี่ยงได้ที่จะมีสิทธิฟ้องคดีนั้น เป็นปัญหาที่เกี่ยวกับเงื่อนไขการฟ้องคดี ซึ่งเป็นปัญหาอันเกี่ยวด้วยความสงบเรียบร้อยของประชาชน แม้ไม่มีคู่กรณีฝ่ายใดยกขึ้นว่ากล่าวในชั้นอุทธรณ์ ศาลปกครองสูงสุดก็มีอำนาจยกปัญหาดังกล่าวขึ้นวินิจฉัยแล้วพิพากษาหรือมีคำสั่งได้ตามข้อ ๙๒ ประกอบกับข้อ ๑๑๖ แห่งระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลปกครองสูงสุดว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ.๒๕๕๓

การที่ศาลปกครองชั้นต้นพิพากษายกฟ้องนั้น ศาลปกครองสูงสุดเห็นฟ้องด้วยในผล

๓.๑.๑ วิเคราะห์คำพิพากษาศาลปกครองขอนแก่น และคำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดคดีหมายเลขดำที่ อ.๒๑๑๕/๒๕๕๔ คดีหมายเลขแดงที่ อ.๑๑๓๒/๒๕๕๔

ผู้ขอรับการประเมินได้นำคำพิพากษาศาลปกครองขอนแก่น และคำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดมาศึกษาและวิเคราะห์ทั้งข้อเท็จจริงและกฎหมายแล้ว มีความเห็นโดยสรุปได้ว่า ในกรณีที่ฝ่ายปกครองได้ออกคำสั่งต่างๆ นั้น บางกรณีก็เป็นคำสั่งทางปกครองและบางกรณีก็ไม่ใช่คำสั่งทางปกครอง ซึ่งการที่จะวินิจฉัยว่ากรณีใดเป็นคำสั่งทางปกครองหรือไม่นั้นจะต้องพิจารณาจากเนื้อหาของคำสั่งเป็นสำคัญ โดยพิจารณาตามพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ.๒๕๓๙ มาตรา ๕ ซึ่งได้ให้คำนิยามว่า "คำสั่งทางปกครอง" หมายความว่า การใช้อำนาจตามกฎหมายของเจ้าหน้าที่ที่มีผลเป็นการสร้างนิติสัมพันธ์ขึ้นระหว่างบุคคลในอันที่จะก่อ เปลี่ยนแปลง โอน สงวน รั้งรับ หรือมีผลกระทบต่อสถานภาพของสิทธิหรือหน้าที่ของบุคคล ไม่ว่าจะเป็นการถาวรหรือชั่วคราว เช่น การสั่งการ การอนุญาต การอนุมัติ การวินิจฉัยอุทธรณ์ การรับรอง และการรับจดทะเบียน แต่ไม่หมายความรวมถึงการออกกฎ และการอื่นที่กำหนดในกฎกระทรวง

การพิจารณาว่ากรณีใดเป็นคำสั่งทางปกครองหรือไม่จึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญ กล่าวคือ หากคำสั่งของเจ้าหน้าที่ไม่ใช่คำสั่งทางปกครอง เช่น การออกกฎ การแจ้งข่าวสาร หรือการแถลงการณ์ คำสั่งนั้นจะมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไปได้กระทบต่อสิทธิของผู้รับคำสั่งเป็นการเฉพาะ แต่ถ้าเป็นคำสั่งทางปกครองแล้ว คำสั่งนั้นย่อมมีผลทางกฎหมายต่อผู้ที่ได้รับคำสั่งหลายประการ กล่าวคือ เมื่อผู้รับคำสั่งทางปกครองถูกกระทบสิทธิโดยผลของคำสั่งทางปกครอง บุคคลนั้นก็ต้องเข้ามาเป็นคู่กรณีตามมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองฯ และมีสิทธิตามพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ.๒๕๓๙

คำสั่งสำนักสขศาสตร์สัตว์และสุขอนามัย ที่ ๔ ที่ ๑๓/๒๕๕๓ ลงวันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๓ ศาลฟังว่าเป็นคำสั่งปกครอง การที่นาย ส. ซึ่งได้รับผลจากคำสั่งจากการถูกตัดสิทธิไม่ให้ได้รับค่าเงินเช่าบ้านอีกต่อไป เมื่อนาย ส. ไม่พอใจในผลของคำสั่งทางปกครอง นาย ส. จึงมีสิทธิโต้แย้งคำสั่งทางปกครองดังกล่าวได้ว่าเป็นคำสั่งที่ไม่ชอบแต่ในที่สุดศาลปกครองสูงสุดได้วินิจฉัยว่าการใช้สิทธิเบิกค่าเช่าบ้านของนาย ส. ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ศาลปกครองสูงสุดยังได้วินิจฉัยต่อไปอีกว่า กรณีที่นาย ส. ร้องขอให้ศาลมีคำพิพากษาให้ยกเลิกคำสั่งเรียกให้คืนเงินค่าเช่าบ้านที่ได้รับไปจำนวน ๑๘๗,๕๐๐ บาท นั้น กรณีนี้นาย ส. มีสิทธิที่จะปฏิเสธได้และไม่อยู่ในอำนาจศาลปกครองที่วินิจฉัยและพิพากษาศาลให้เพิกถอนคำสั่งเรียกให้คืนเงินค่าเช่าบ้าน เนื่องจากไม่เป็นคำสั่งทางปกครองตามมาตรา ๕ นั้นเอง

ดังนั้น เมื่อกรณีคดีพิพาทเกี่ยวกับการที่หน่วยงานของรัฐเรียกคืนเงินจากเจ้าหน้าที่ที่รับไปโดยไม่มีสิทธิ กรณีเจ้าหน้าที่ได้รับอนุมัติให้เบิกค่าเช่าบ้านข้าราชการ ตามคำสั่งอนุมัติให้เบิกค่าเช่าบ้านซึ่งเป็นคำสั่งทางปกครองตามมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ.๒๕๓๙ การเบิกค่าเช่าบ้านข้าราชการจึงชอบด้วยกฎหมาย จนกว่าจะถูกยกเลิก เพิกถอน แก้ไข เมื่อต่อมาผู้มีอำนาจออกคำสั่งทางปกครองได้มีคำสั่งเพิกถอนคำสั่งทางปกครองเดิมที่อนุมัติให้นาย ส. เบิกค่าเช่าบ้านได้ จึงลักษณะเป็นการให้ประโยชน์เป็นตัวแทน ผู้ที่ได้รับเงินไปโดยไม่มีสิทธิไม่อาจอ้างความเชื่อโดยสุจริตได้ตามมาตรา ๕๑ วรรคสาม (๒) และวรรคสี่ แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙

ต่อมา สำนักกฎหมาย (กลุ่มคดีปกครอง) ได้มีบันทึก ด่วนที่สุด ที่ กษ ๐๖๐๔/๗๖ ลงวันที่ ๓๑ มกราคม ๒๕๖๐ รายงานผลคำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดคดีหมายเลขดำที่ อ.๒๑๑๕/๒๕๕๔ คดีหมายเลขแดงที่ อ.๑๑๓๒/๒๕๕๔ ต่ออธิบดีกรมปศุสัตว์ สรุปว่า คดีนี้ศาลปกครองสูงสุดได้มีคำพิพากษาโดยเห็นพ้องด้วยกับศาลปกครองชั้นต้นพิพากษายืน มีผลให้กรมปศุสัตว์ชนะคดีและคดีเป็นที่สุดแล้ว ตามมาตรา ๗๓ วรรคท้าย แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ.๒๕๕๒ โดยให้เหตุผลว่าการย้ายผู้ฟ้องคดีตามคำสั่งกรมปศุสัตว์ ที่ ๖๐๘/๒๕๕๗ ลงวันที่ ๓ กันยายน ๒๕๕๗ เป็นการย้ายตามคำร้องขอของผู้ฟ้องคดีเอง ดังนั้นเมื่อการย้ายผู้ฟ้องคดีเป็นการย้ายตามคำร้องขอของตัวเองผู้ฟ้องคดีจึงไม่มีสิทธิเบิกค่าเช่าบ้าน

ตามมาตรา ๗ วรรคหนึ่ง (๔) แห่งพระราชกฤษฎีกาค่าเช่าบ้านข้าราชการ พ.ศ.๒๕๒๗ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกฤษฎีกาค่าเช่าบ้านข้าราชการ (ฉบับที่ ๖) พ.ศ.๒๕๔๑ การที่ผู้ถูกฟ้องคดีมีคำสั่งให้ผู้ฟ้องคดีมีสิทธิเบิกค่าเช่าบ้านตั้งแต่เดือนธันวาคม ๒๕๔๗ ถึงเดือนกันยายน ๒๕๕๒ จึงเป็นคำสั่งที่ไม่เป็นไปตามพระราชกฤษฎีกาค่าเช่าบ้านข้าราชการ พ.ศ.๒๕๒๗ จึงเป็นคำสั่งที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ผู้ฟ้องคดีที่ ๑ จึงขอขบที่จะเพิกถอนคำสั่งอนุมัติให้ผู้ฟ้องคดีมีสิทธิเบิกค่าเช่าบ้านได้ และเมื่อกลุ่มตรวจสอบภายใน กรมปศุสัตว์ได้ตรวจสอบแล้ว พบว่าผู้ฟ้องคดีไม่มีสิทธิเบิกค่าเช่าบ้านจากทางราชการ จึงได้รายงานต่อผู้ฟ้องคดีที่ ๑ และให้เรียกผู้ฟ้องคดีส่งคืนค่าเช่าบ้านที่มีการเบิกจากทางราชการแล้ว ต่อมา สำนักสุขาสาตร์สัตว์และสุขอนามัยที่ ๔ ได้มีคำสั่งที่ ๑๓/๒๕๕๓ ลงวันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๓ เรื่อง เพิกถอนคำสั่งอนุมัติค่าเช่าบ้านและเรียกคืนเงินค่าเช่าบ้าน โดยได้แจ้งคำสั่งดังกล่าวแก่ผู้ฟ้องคดีโดยชอบด้วยกฎหมายแล้ว ดังนั้น คำสั่งสำนักสุขาสาตร์สัตว์และสุขอนามัยที่ ๔ ที่ ๑๓/๒๕๕๓ ลงวันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๓ จึงชอบด้วยกฎหมาย ตามมาตรา ๕๐ แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ.๒๕๓๙ และการที่ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๑ มีคำสั่งให้ผู้ฟ้องคดีคืนเงินค่าเช่าบ้านเป็นเงิน ๑๘๗,๕๐๐ บาท เห็นว่าคำสั่งในส่วนที่เรียกคืนเงินค่าเช่าบ้านจากผู้ฟ้องคดีนั้น มีลักษณะเป็นเพียงการทวงถามให้ผู้ฟ้องคดีคืนเงินค่าเช่าบ้านที่ได้รับไปแล้ว ทั้งนี้ เนื่องจากพระราชกฤษฎีกาค่าเช่าบ้านข้าราชการ พ.ศ. ๒๕๒๗ มิได้ให้อำนาจแก่หน่วยงานในการใช้สิทธิเรียกค่าเช่าบ้านคืนแต่อย่างใด การที่ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๑ มีคำสั่งเรียกคืนเงินค่าเช่าบ้านจึงมิใช่เป็นการใช้อำนาจตามกฎหมายที่มีผลเป็นการสร้างนิติสัมพันธ์ขึ้นระหว่างผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๑ กับผู้ฟ้องคดี คำสั่งของสำนักสุขาสาตร์สัตว์และสุขอนามัยที่ ๔ ในส่วนเรียกคืนเงินค่าเช่าบ้านจึงมิได้เป็นคำสั่งทางปกครองตามมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ.๒๕๓๙ ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๑ จึงไม่อาจใช้มาตรการบังคับทางปกครองตามมาตรา ๕๗ แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าวได้ หากผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๑ ไม่มีสิทธิหรือยังไม่มีสิทธิเรียกร้องเงินดังกล่าวคืน ก็มีสิทธิที่จะปฏิเสธไม่คืนเงินดังกล่าวให้ตามที่ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๑ ทวงถาม โดยไม่จำเป็นต้องฟ้องขอให้ศาลสั่งห้ามมิให้ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๑ ทวงถามเงินนั้นจากตนแต่อย่างใด การที่ผู้ฟ้องคดีนำคดีมาฟ้องต่อศาลปกครองเพื่อขอให้เพิกถอนคำสั่งเรียกคืนเงินค่าเช่าบ้าน กรณีจึงยังถือไม่ได้ว่าผู้ฟ้องคดีได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหายหรืออาจจะเดือดร้อนหรือเสียหายโดยมีอาจหลีกเลี่ยงได้ อันเนื่องมาจากการกระทำของผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๑ ผู้ฟ้องคดีจึงมิใช่ผู้มีสิทธิฟ้องคดีต่อศาลปกครองตามมาตรา ๔๒ วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ.๒๕๕๒ ซึ่งปัญหาเกี่ยวกับการเป็นผู้ได้รับความเดือดร้อนเสียหาย หรืออาจเดือดร้อนหรือเสียหายโดยมีอาจหลีกเลี่ยงได้ที่จะมีสิทธิฟ้องคดีนั้น เป็นปัญหาที่เกี่ยวกับเงื่อนไขการฟ้องคดี ซึ่งเป็นปัญหาอันเกี่ยวด้วยความสงบเรียบร้อยของประชาชน แม้ไม่มีคู่กรณีฝ่ายใดยกขึ้นว่ากล่าวในชั้นอุทธรณ์ แต่ศาลปกครองสูงสุดก็มีอำนาจยกปัญหาดังกล่าวขึ้นวินิจฉัยแล้วพิพากษาหรือมีคำสั่งได้ตามข้อ ๙๒ ประกอบกับข้อ ๑๑๖ แห่งระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลปกครองสูงสุดว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ.๒๕๕๒

เมื่อกรมปศุสัตว์เป็นฝ่ายชนะคดีและศาลพิพากษาแล้วว่าคำสั่งสำนักสุขาสาตร์สัตว์และสุขอนามัยที่ ๔ ที่ ๑๓/๒๕๕๓ ลงวันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๓ ในส่วนเพิกถอนคำสั่งอนุมัติค่าเช่าบ้านเป็นคำสั่งชอบด้วยกฎหมายและได้แจ้งคำสั่งดังกล่าวให้นาย ส. ทราบแล้ว และเมื่อนาย ส. รับเงินไปโดยไม่มีสิทธิกรมปศุสัตว์จึงมีสิทธิเรียกคืนเงินค่าเช่าบ้านจากนาย ส. เต็มจำนวน โดยสำนักสุขาสาตร์สัตว์และสุขอนามัยที่ ๔ ได้มีหนังสือที่ กษ ๐๖๑๖/๔๘๘ ลงวันที่ ๙ มีนาคม ๒๕๕๓ และนาย ส. โดยผู้แทนได้รับทราบหนังสือทวงถามเมื่อวันที่ ๑๒ มีนาคม ๒๕๕๓ ให้นำเงินที่ได้รับไปโดยไม่มีสิทธิใช้คืนให้แก่กรมปศุสัตว์ภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันที่ได้รับแจ้งหนังสือ หากไม่ชำระก็จะดำเนินการทางแพ่งต่อศาลยุติธรรมต่อไป อธิบดีกรมปศุสัตว์รับทราบรายงานดังกล่าวเมื่อวันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐

๓.๑.๒ การพิจารณาเข้าสู่กระบวนการของศาลแพ่ง

เมื่อวันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๖๐ กลุ่มคดีปกครองได้มีหนังสือเรียนผู้อำนวยการสำนักกฎหมายชี้แจงข้อเท็จจริงกรณี นาย ส. รับเงินค่าเช่าบ้านไปโดยไม่มีสิทธิและไม่ยอมชดใช้คืนให้แก่ทางราชการ โดยเสนอ

ความเห็นว่าการนี้กรมปศุสัตว์ ได้รู้ถึงเหตุที่จะเพิกถอนคำสั่งทางปกครอง (เพิกถอนการเบิกเงินค่าเช่าบ้าน) ในวันที่ ๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๒ กรมปศุสัตว์โดยสำนักสุขศาสตร์สัตว์และสุขอนามัยที่ ๔ ได้มีคำสั่งสำนักสุขศาสตร์สัตว์และสุขอนามัยที่ ๔ ที่ ๑๓/๒๕๕๓ ลงวันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๓ ให้เพิกถอนคำสั่งอนุมัติค่าเช่าบ้าน แต่นาย ส. ไม่เห็นด้วยจึงฟ้องคดีต่อศาลปกครอง เมื่อวันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๕๓ และต่อมาศาลปกครองขอนแก่นได้อ่านคำพิพากษาศาลปกครองสูงสุด เมื่อวันที่ ๑๒ มกราคม ๒๕๖๐ ให้กรมเป็นฝ่ายชนะคดี จึงขอความเห็นชอบให้กลุ่มคดีทั่วไปและนิติกรรมสัญญาดำเนินการต่อไป ผู้อำนวยการสำนักกฎหมายจึงมอบหมายให้กลุ่มคดีทั่วไปและนิติกรรมสัญญาดำเนินการต่อไป ในวันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๖๐

๓.๑.๓ บทสรุป

กลุ่มคดีทั่วไปและนิติกรรมสัญญาได้รับโอนสำนวนพร้อมเอกสารหลักฐานต่าง ๆ เมื่อวันที่ ๓ มีนาคม ๒๕๖๐ ผู้ขอรับการประเมินในฐานะปฏิบัติหน้าที่หัวหน้ากลุ่มคดีทั่วไปและนิติกรรมสัญญา ได้พิจารณาและตรวจสอบความครบถ้วนสมบูรณ์ของเอกสารแล้ว เห็นว่าเอกสารหลักฐานที่ได้รับมามีความสมบูรณ์ชัดเจนเพียงพอที่จะพิจารณาและดำเนินการในทางแพ่งได้ กรณีเรื่องนี้เป็นเรื่องสืบเนื่องจากกรณีที่นาย ส. ซึ่งเป็นข้าราชการในสังกัดสำนักตรวจสอบคุณภาพสินค้าปศุสัตว์ จังหวัดปทุมธานี และได้รับคำสั่งย้ายให้ไปปฏิบัติราชการที่สำนักสุขศาสตร์สัตว์และสุขอนามัยที่ ๔ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ขอใช้สิทธิเบิกค่าเช่าบ้านและได้รับเงินค่าเช่าบ้านจากการยื่นคำขอเบิกค่าเช่าบ้านข้าราชการ แต่ปรากฏว่ากลุ่มตรวจสอบภายในตรวจพบในภายหลังว่าเป็นการเบิกค่าเช่าบ้านโดยไม่ถูก เพราะเป็นการย้ายตามคำร้องขอของตนเอง จึงถูกตัดสิทธิโดยผลของกฎหมาย ตามตามพระราชกฤษฎีกาค่าเช่าบ้านข้าราชการ พ.ศ.๒๕๒๗ และที่แก้ไขเพิ่มเติม จึงเป็นที่ยุติโดยคำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดว่าที่นาย ส. ยื่นคำขอย้ายและกรมปศุสัตว์ได้มีคำสั่งที่ ๖๐๘/๒๕๕๓ ลงวันที่ ๓ กันยายน ๒๕๕๓ อนุมัติให้ย้ายนั้นฟังว่าเป็นการย้ายตามคำร้องขอของตนเอง จึงถูกตัดสิทธิมิให้เบิกเงินค่าเช่าบ้านข้าราชการด้วยเงื่อนไขดังกล่าว ส่งผลในเงินค่าเช่าบ้านที่นาย ส. ได้รับไปแล้ว เป็นการได้มาโดยไม่มีสิทธิตั้งแต่ต้น นาย ส. ไม่อาจโต้แย้งได้จึงต้องคืนเงินดังกล่าวให้แก่ทางราชการ

๓.๑.๔ วิเคราะห์กฎหมาย ข้อหา หรือฐานความผิด

ผู้ขอรับการประเมินได้พิจารณาแล้ว

๑. ประเด็นปัญหาเมื่อทวงถามแล้วนาย ส. ปฏิเสธการคืนเงิน กรมปศุสัตว์จะใช้สิทธิทางศาลฟ้องร้องเป็นคดีแพ่ง เรียกเงินคืนจากนาย ส. ในฐานะใดเพราะเรื่องนี้เป็นส่วนสำคัญต้องตรวจสอบกฎหมายที่เกี่ยวข้องโดยละเอียดรอบคอบ เพราะจะมีผลแพ้ชนะคดีได้ จากการตรวจสอบบทบัญญัติกฎหมาย พบว่าประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้วางหลักเรื่องการเรียกทรัพย์สินจากบุคคลผู้ไม่มีสิทธิที่จะได้รับหลายกรณี สำหรับกรณีของนาย ส. ผู้ขอรับการประเมินเห็นว่าสามารถเรียกคืนในฐานะลามิควรรได้ และเรียกคืนในฐานะเจ้าของกรรมสิทธิ์ที่มีติดตามเอาทรัพย์สินของตนคืนจากบุคคลผู้ไม่มีสิทธิได้ แต่เนื่องจากบทบัญญัติของกฎหมายของกฎหมายได้วางหลักไว้แตกต่างกัน กล่าวคือ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๔๐๖ บัญญัติว่า บุคคลใดได้มาซึ่งทรัพย์สินใดเพราะการที่บุคคลอีกคนหนึ่งกระทำการเพื่อการชำระหนี้ก็ดี หรือได้มาด้วยประการอื่นก็ดีโดยปราศจากมูลอันจะอ้างกฎหมายได้ และเป็นทางให้บุคคลอีกคนหนึ่งเสียเปรียบไซ้ ท่านว่าบุคคลนั้นจำต้องคืนทรัพย์สินให้แก่เขา อนึ่ง การรับสภาพหนี้สินว่ามีอยู่หรือหาไม่นั้น ท่านก็ให้ถือว่าเป็นการกระทำเพื่อชำระหนี้ด้วย วรรคสอง บทบัญญัติอันนี้ท่านให้ใช้บังคับตลอดถึงกรณีที่ได้ทรัพย์สินมาเพราะเหตุอย่างใดอย่างหนึ่งซึ่งมิได้มีได้เป็นขึ้น หรือเป็นเหตุที่ได้สิ้นสุดไปเสียก่อนแล้วนั้นด้วย และมาตรา ๑๓๓๖ บัญญัติว่า ภายใต้บังคับแห่งกฎหมาย เจ้าของทรัพย์สินมีสิทธิใช้สอยและจำหน่ายทรัพย์สินของตนและได้ซึ่งดอกผลแห่งทรัพย์สินนั้น กับทั้งมีสิทธิติดตามและเอาคืนซึ่งทรัพย์สินของตนจากบุคคลผู้ไม่มีสิทธิจะยึดถือไว้ และมีสิทธิขัดขวางมิให้ผู้อื่นสอดเข้าเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินนั้นโดยมิชอบด้วยกฎหมาย

ปัญหาเรื่องอายุความใช้สิทธิเรียกร้องการใช้สิทธิเรียกทรัพย์สินฐานลามิควรรได้ มีกำหนดอายุความตามมาตรา ๔๑๙ ซึ่งบัญญัติว่า ในเรื่องลามิควรรได้นั้น ท่านห้ามมิให้ฟ้องคดีเมื่อพ้นกำหนดหนึ่งปีนับ

แต่ฝ่ายผู้เสียหายรู้ว่าตนมีสิทธิเรียกคืนหรือเมื่อพ้นเวลาสิบปีนับแต่เวลาที่สิทธินั้นได้มีขึ้น ส่วนการใช้สิทธิตามมาตรา ๑๓๓๖ ไม่มีกำหนดอายุความ

แนวคำวินิจฉัยของศาลฎีกาที่ได้นำมาศึกษาวิเคราะห์

๑. คำพิพากษาศาลฎีกาที่วินิจฉัยเรื่องความเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๗๘๖ - ๗๘๗/๒๕๓๓ การที่โจทก์และจำเลยที่ ๑ ได้ที่พิพาทมาระหว่างอยู่กินเป็นสามีภรรยาด้วยกัน โดยมีได้จดทะเบียนสมรสนั้นถือว่าเป็นทรัพย์สินที่ทำมาหาได้ร่วมกันมีกรรมสิทธิ์ร่วมกันคนละครึ่ง แม้ที่พิพาทจะมีชื่อจำเลยที่ ๑ เป็นผู้ถือกรรมสิทธิ์ในโฉนดแต่ผู้เดียว ก็เป็นการกระทำแทนโจทก์ด้วยจำเลยที่ ๑ จึงไม่มีสิทธิเอาที่พิพาทส่วนของโจทก์ไปจดทะเบียนโอนขายให้จำเลยที่ ๒ โดยมีได้รับความยินยอมจากโจทก์ ฉะนั้นเมื่อจำเลยที่ ๒ รับโอนที่พิพาท มาจากจำเลยที่ ๑ จึงไม่มีสิทธิเอาที่พิพาทในส่วนของโจทก์ไปจดทะเบียนโอนขายให้จำเลยที่ ๒ โดยมีได้รับความยินยอมจากโจทก์ ฉะนั้นเมื่อจำเลยที่ ๒ รับโอนที่พิพาทมาจากจำเลยที่ ๑ โดยรู้อยู่แล้วว่าโจทก์เป็นเจ้าของรวมอยู่ด้วย จึงเป็นการไม่สุจริต ไม่ผูกพันส่วนของโจทก์ จำเลยที่ ๒ จึงต้องจดทะเบียนใส่ชื่อโจทก์เป็นผู้ถือกรรมสิทธิ์ร่วมกันในที่พิพาทด้วย

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๑๘๕/๒๕๓๓ จำเลยที่ ๑ เป็นลูกจ้างโจทก์ทำหน้าที่เป็นตัวแทนรับเงินค่าเช่าซื้อรถจากลูกหนี้ของโจทก์ จำเลยที่ ๑ รับเงินตามหน้าที่แล้วไม่ส่งมอบให้แก่โจทก์ ย่อมเป็นทั้งละเมิดและปฏิบัติผิดหน้าที่ตัวแทนตามสัญญาจ้าง โจทก์ย่อมมีสิทธิที่จะเรียกค่าเสียหายในการละเมิดหรือติดตามเอาทรัพย์สินของโจทก์ที่จำเลยเอาไปได้ การฟ้องเรียกให้จำเลยคืนเงินจึงเป็นการใช้สิทธิติดตามเอาทรัพย์สินของโจทก์คืนจากจำเลยที่ ๑ ผู้ไม่มีสิทธิยึดถือทรัพย์สินของโจทก์ไว้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๓๓๖ ซึ่งไม่มีกำหนดเวลาให้เจ้าของทรัพย์สินใช้สิทธิเช่นนี้เว้นแต่จะถูกจำกัดด้วยอายุความได้สิทธิ ดังนั้นโจทก์ย่อมมีสิทธิฟ้องเรียกทรัพย์สินคืนจากจำเลยที่ ๑ ได้แม้จะเกิน ๑ ปี จำเลยที่ ๒ คำประกันจำเลยที่ ๑ มูลหนี้ของจำเลยที่ ๒ ก็เกิดจากสัญญาหาได้เกิดจากมูลละเมิดอันจะมีอายุความ ๑ ปี คดีโจทก์จึงไม่ขาดอายุความ

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๕๗๓๙/๒๕๔๑ การฟ้องใช้สิทธิติดตามเอาคืนซึ่งทรัพย์สินของตน จากบุคคลที่ไม่มีสิทธิจะยึดถือไว้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๑๓๓๖ นั้น ต้องได้ความว่าทรัพย์สินนั้นยังอยู่ในความครอบครองของจำเลย เมื่อทรัพย์สินพิพาทที่จำเลยทั้งสองได้รับมอบมาเพื่อใช้ในการถ่ายทอดสตราการต่าง ๆ ได้สูญหายไปโดยไม่ปรากฏว่าจำเลยทั้งสองร่วมกันเอาทรัพย์สินพิพาทไปเป็นของตนหรือของบุคคลอื่นโดยมิชอบ แสดงว่าทรัพย์สินพิพาทไม่ได้อยู่ในความครอบครองของจำเลยทั้งสอง โจทก์จึงไม่มีสิทธิติดตามเอาทรัพย์สินคืนจากจำเลยทั้งสองได้ ทั้งการที่โจทก์ขอให้จำเลยทั้งสองชดใช้ราคานั้นก็ปรากฏว่าโจทก์มิได้ฟ้องว่าจำเลยทั้งสองกระทำละเมิดต่อโจทก์ จำเลยทั้งสองจึงไม่ต้องรับผิดชอบ

๒. คำพิพากษาศาลฎีกาที่วินิจฉัยเรื่องลามิควรรได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๓๘๓/๒๕๕๔ แม้ทางนำสืบของโจทก์จะมีความว่าโจทก์คืนเงินให้นาย อ. ครั้งแรกโดยโอนเงินเข้าบัญชีเงินฝากผู้มีชื่อ ส่วนการส่งคืนเงินให้จำเลยในครั้ง หลังจ่ายเป็นแคชเชียร์เช็คก็ตาม กรณีเป็นเพียงวิธีการส่งคืนเงินโดยฝากเข้าบัญชีเงินฝากเท่านั้น เงินซึ่งนาย อ. และจำเลยนำมาวางไว้แก่โจทก์ก็เพื่อค้ำประกันการออกหนังสือค้ำประกันให้บริษัท พ. หาใช่เป็นการฝากเงินหรือฝากทรัพย์สินไม่ ฉะนั้นการที่โจทก์ใช้สิทธิฟ้องจำเลยให้คืนเงินที่รับไปนั้น เป็นเรื่องที่กล่าวอ้างว่าจำเลยรับเงินไปโดยปราศจากมูลอันจะอ้างกฎหมายได้ และเป็นทางให้โจทก์เสียเปรียบ กรณีจึงเป็นเรื่องลามิควรรได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๔๐๖ มิใช่เรื่องการติดตามเรียกเอาทรัพย์สินคืนตามมาตรา ๑๓๓๖

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๓๐๒๙/๒๕๓๑ โจทก์จ่ายเงินค่าเสียหายให้แก่จำเลยด้วยความสำคัญผิดว่า อ. ผู้ขับซ็รรถยนต์ที่โจทก์รับประกันภัยเป็นฝ่ายประมาท ต่อมาศาลฎีกาพิพากษาว่า อ. มิใช่ผู้ประมาทดังนี้ ที่จำเลยรับเงินไปจากโจทก์ จึงเป็นการรับชำระหนี้ที่ไม่มีมูลหนี้ที่จะอ้างได้ตามกฎหมาย เมื่อได้อ่านคำพิพากษาศาลฎีกาคดีดังกล่าวให้คู่ความฟังในวันใด ถือว่าโจทก์รู้ความจริงที่ได้ชำระหนี้แก่จำเลยโดยปราศจาก

มูลหนี้ในวันนั้น สิทธิของโจทก์ที่จะฟ้องเรียกเงินคืนฐานลามกมิควรได้จึงเริ่มต้นนับในวันดังกล่าว เมื่อโจทก์ฟ้องคดียังไม่พ้นกำหนด ๑ ปี จึงไม่ขาดอายุความ

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๔๘๐๑/๒๕๓๘ อายุความฟ้องร้องในเรื่องลามกมิควรได้มีบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๔๑๙ ว่าในเรื่องลามกมิควรได้นั้น ท่านห้ามมิให้ฟ้องคดีเมื่อพ้นกำหนดหนึ่งปีนับแต่เวลาที่ฝ่ายผู้เสียหายรู้ว่าตนมีสิทธิเรียกคืนหรือเมื่อพ้นสิบปีนับแต่เวลาที่สิทธินั้นได้มีขึ้น ซึ่งหมายความว่าถ้าผู้เสียหายรู้ว่าตนมีสิทธิเรียกคืนเกิน ๑ ปี แล้ว ถึงแม้จะยังไม่พ้น ๑๐ ปี นับแต่เวลาที่สิทธินั้นได้มีขึ้นหรือถ้าผู้เสียหายรู้ว่าตนมีสิทธิเรียกคืนยังไม่เกิน ๑ ปี แต่ก็พ้น ๑๐ ปี นับแต่เวลาที่สิทธินั้นได้มีขึ้น ก็ห้ามมิให้ผู้เสียหายฟ้องคดีเพื่อเรียกคืนเช่นกัน โจทก์บรรยายฟ้องว่า น.ส.๓ ของจำเลยได้มีการออกทับที่ดินมีโฉนดของผู้อื่นเมื่อวันที่ ๑๕ มกราคม ๒๕๒๕ ซึ่งเป็นวันเดียวกับวันที่ทำสัญญาขายให้แก่โจทก์ อันเป็นการแสดงให้เห็นว่าจำเลยมีเจตนาไม่สุจริตมาแต่เริ่มแรก การกระทำของจำเลยเป็นการขายที่ดินให้แก่โจทก์โดยไม่สุจริตและไม่มีมูลอันจะอ้างได้ตามกฎหมาย ตามคำฟ้องของโจทก์ดังกล่าวแสดงว่าโจทก์ได้รับว่าสิทธิที่จะเรียกคืนเงินค่าซื้อที่ดินจากจำเลยของโจทก์ได้มีขึ้นตั้งแต่วันที่ทำสัญญาซื้อขาย คือวันที่ ๑๕ มกราคม ๒๕๒๕ โจทก์ฟ้องคดีนี้เมื่อวันที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๕ จึงพ้น ๑๐ ปี ฟ้องโจทก์จึงขาดอายุความแล้ว

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๔๑๓/๒๕๔๐ ระหว่าง กรมตำรวจ โจทก์ ร้อยตำรวจเอกรังสรรค์ คลังทอง จำเลย (แพ่ง, อายุความ, ลามกมิควรได้ อายุความลามกมิควรได้ (มาตรา ๑๙๓/๓๐, ๔๐๖, ๔๐๗, ๔๑๙) ข้อเท็จจริงตามคำพิพากษาศาลฎีกา ได้ความว่า โจทก์ฟ้องขอให้บังคับจำเลยชำระเงินจำนวน ๒๖๐,๕๙๓.๓๑ บาท พร้อมดอกเบี้ยอัตราร้อยละเจ็ดครึ่งต่อปี ของเงินต้น ๒๔๓,๘๓๐ บาท นับแต่วันฟ้องจนกว่าจะชำระเสร็จแก่โจทก์

จำเลยให้การว่า การที่โจทก์เรียกเงินบ้านานาคืนจากจำเลยเพราะเหตุตามฟ้องเป็นการเรียกเงินคืนฐานลามกมิควรได้ จำเลยจึงไม่จำเป็นต้องคืนเงินแก่โจทก์และโจทก์นำคดีมาฟ้องเมื่อพ้นกำหนด ๑ ปีแล้วคดีจึงขาดอายุความขอให้ยกฟ้อง

ศาลชั้นต้นพิจารณาแล้วยกฟ้อง

โจทก์อุทธรณ์

ศาลอุทธรณ์ภาค ๑ พิพากษากลับว่า ให้จำเลยชำระเงินจำนวน ๒๔๓,๘๓๐ บาทพร้อมดอกเบี้ยอัตราร้อยละเจ็ดครึ่งต่อปี นับแต่วันฟ้องจนกว่าจะชำระเสร็จแก่โจทก์ ค่าขออื่นให้ยก

จำเลยฎีกา

ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า “พิเคราะห์แล้ว คดีมีปัญหาตามฎีกาของจำเลยว่าโจทก์ฟ้องเรียกเงินบ้านานาและเงินช่วยค่าครองชีพผู้รับบ้านานาคืนจากจำเลยเกินกว่า ๑ ปี เนื่องจากโจทก์มีคำสั่งไล่จำเลยออกจากราชการ คดีโจทก์ขาดอายุความหรือไม่ เห็นว่าจำเลยรับราชการจนเกษียณอายุราชการเมื่อวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๓๐ จำเลยได้รับเงินบ้านานาและเงินช่วยค่าครองชีพตั้งแต่วันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๓๐ เป็นต้นมาจนถึงวันที่ ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๓๓ เป็นเงินทั้งสิ้น ๑๗๘,๒๙๓.๗๕ บาท และโจทก์ได้มีคำสั่งลงโทษไล่ออกจากราชการเมื่อวันที่ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๓๓ โดยให้มีผลนับตั้งแต่วันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๓๐ นั้น การที่จำเลยได้รับเงินบ้านานาและเงินช่วยค่าครองชีพ เป็นการได้มาในขณะที่โจทก์ยังมีคำสั่งลงโทษไล่จำเลยออกจากราชการ จำเลยมีสิทธิที่จะได้รับเงินบ้านานาและเงินช่วยค่าครองชีพตามพระราชบัญญัติบำเหน็จบ้านานาข้าราชการและพระราชกฤษฎีกาเงินช่วยค่าครองชีพผู้รับเบี้ยหวัดบ้านานา อันเป็นสิทธิของจำเลยที่พึงได้ตามกฎหมาย การที่จำเลยรับเงินบ้านานาและเงินช่วยค่าครองชีพ จึงมิใช่เป็นการรับชำระเงินโดยปราศจากมูลที่จะอ้างได้ตามกฎหมาย และมีใช่เป็นทางให้บุคคลอื่นเสียเปรียบแต่ประการใด กรณีจึงมิใช่ลามกมิควรได้การที่โจทก์ฟ้องคดีเมื่อพ้นกำหนด ๑ ปี จึงไม่ขาดอายุความตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๔๑๙ การจ่ายเงินบ้านานาและเงินช่วยค่าครองชีพ เป็นการกระทำที่ถูกต้องตามกฎหมาย มิใช่เป็นการจ่ายเงินไปตามอำเภอใจตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๔๐๗ จำเลยจึงต้องคืนเงินที่รับมานั้นให้แก่โจทก์

และโจทก์มีสิทธิที่ฟ้องเรียกเงินดังกล่าวได้ในกำหนด ๑๐ ปี ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๑๙๓/๓๐

ประเด็นที่จำเลยฎีกามีว่าเมื่อโจทก์มีคำสั่งไล่จำเลยออกจากราชการเมื่อวันที่ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๓๓ เงินบำนาญที่จำเลยรับไปในระหว่างวันที่ ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๓๓ จนถึงวันที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๓๔ อันเป็นวันหลังจากที่โจทก์มีคำสั่งไล่จำเลยออกจากราชการแล้วจนถึงวันก่อนวันที่โจทก์นำคดีมาฟ้องเป็นเวลา เกินกว่า ๑ ปี (ฟ้องวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๓๕) คดีโจทก์ขาดอายุความ โจทก์ไม่มีสิทธิฟ้องเรียกเงินบำนาญที่ จำเลยได้รับไปในช่วงเวลาดังกล่าว เห็นว่า เมื่อโจทก์มีคำสั่งไล่จำเลยออกจากราชการแล้ว โจทก์ย่อมไม่มีหน้าที่ ต้องจ่ายเงินบำนาญและเงินช่วยค่าครองชีพให้แก่จำเลยตั้งแต่วันที่ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๓๓ เป็นต้นไปและ จำเลยก็ไม่มีสิทธิรับเงินดังกล่าวอีกต่อไป การที่จำเลยรับเอาเงินบำนาญและเงินช่วยค่าครองชีพไปจากโจทก์ ตั้งแต่วันที่ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๓๓ จนถึงวันที่ ๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๓๔ จึงเป็นการได้มาโดยปราศจากมูล อันจะอ้างกฎหมายได้และเป็นทางให้โจทก์เสียเปรียบเข้าลักษณะลามิควรได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและ พณิชย์มาตรา ๔๐๖ จำเลยจำต้องคืนเงินดังกล่าวแก่โจทก์

แต่อายุความสำหรับเรียกเอาคืนในเรื่องลามิควรได้นั้น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๔๑๙ บัญญัติห้ามมิให้ฟ้องคดีเมื่อพ้นกำหนดหนึ่งปีนับแต่เวลาที่โจทก์รู้ว่าตนมีสิทธิเรียกคืน ปรากฏว่า โจทก์มีคำสั่งไล่จำเลยออกจากราชการตั้งแต่วันที่ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๓๓ ถือว่าโจทก์รู้ความจริงที่โจทก์ชำระ หนี้แก่จำเลยโดยปราศจากมูลหนี้ในวันนั้น ดังนั้น เงินบำนาญและเงินช่วยค่าครองชีพที่จำเลยได้รับไปนับแต่วัน ฟ้องย้อนหลังไปเกินหนึ่งปี คือตั้งแต่วันที่ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๓๓ จนถึงวันที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๓๔ จึงขาด อายุความ โจทก์ไม่มีสิทธิเรียกคืนจำเลยต้องคืนเงินที่จำเลยได้รับไปเฉพาะส่วน นับแต่วันฟ้องย้อนหลังไปไม่เกิน ๑ ปีเท่านั้น คือตั้งแต่วันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๓๔ ถึงวันที่ ๓ พฤศจิกายน ๒๕๓๔ รวม ๕ วัน เป็นเงิน ๘๓๗.๘๑ บาท

พิพากษาแก่เป็นว่าให้จำเลยชำระเงิน ๑๗๙,๑๖๗.๕๖ บาท พร้อมดอกเบี้ยอัตราร้อยละเจ็ด ครึ่งต่อปีนับแต่วันฟ้องจนกว่าจะชำระเสร็จแก่โจทก์ นอกจากนี้แก้คดีให้เป็นไปตามคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ภาค ๑

ผู้ขอรับการประเมินพิจารณาข้อกฎหมาย และประกอบกับแนวคำวินิจฉัยตามคำพิพากษา ศาลฎีกาที่ยกมาอ้างแล้วเห็นว่า กรมปศุสัตว์ในฐานะผู้แทนหรือตัวแทนของรัฐบาลจึงเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ใน เงินค่าเช่าบ้านข้าราชการที่นาย ส. ได้รับไว้โดยไม่มีสิทธิ ย่อมที่จะใช้สิทธิฟ้องเรียกเงินคืนได้โดยอาศัยอำนาจ กรรมสิทธิ์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๑๓๓๖ ซึ่งไม่มีกำหนดอายุความ

๓.๒ การดำเนินการของสำนักกฎหมาย

๓.๒.๑ การดำเนินคดีแพ่งของกรมปศุสัตว์

ผู้รับการประเมินในฐานะนิติกรผู้รับผิดชอบส่วนนี้ถือเป็นส่วนหนึ่งร่วมกับพนักงานอัยการใน การดำเนินคดีแพ่งของทางราชการ โดยพิจารณาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา ๕๕ บัญญัติว่า "เมื่อมีข้อโต้แย้งเกิดขึ้นเกี่ยวกับสิทธิหรือหน้าที่ของบุคคลใดตามกฎหมายแพ่ง หรือบุคคลใดจำต้อง ใช้สิทธิทางศาล บุคคลนั้นชอบที่จะเสนอคดีของตนต่อศาลส่วนแพ่งที่มีเขตอำนาจได้ ตามบทบัญญัติแห่ง กฎหมายแพ่งและประมวลกฎหมายนี้" ดังนั้น การดำเนินคดีแพ่งต่าง ๆ ของกรมปศุสัตว์สามารถเกิดขึ้นได้ ๒ กรณี คือ ๑) เมื่อมีข้อโต้แย้งสิทธิหรือหน้าที่เกิดขึ้น หรือ ๒) เป็นกรณีจำต้องใช้สิทธิทางศาล

โดยทั่วไปหน่วยงานเจ้าของเรื่องจะรายงานเรื่องกรณีข้อพิพาทที่เกิดขึ้นระหว่างกรมปศุสัตว์ กับบุคคลอื่น (บุคคลธรรมดา, นิติบุคคล) ให้อธิบดีกรมปศุสัตว์เพื่อโปรดทราบและพิจารณา ไม่ว่าจะเป็นเรื่อง ผิดสัญญาซื้อขาย, ผิดสัญญาจ้างทำของ, ผิดสัญญาเช่า, การเพิกถอนคำสั่งลงโทษทางวินัยฯ สำนักกฎหมายก็จะ เสนอพยานหลักฐานเบื้องต้น หากได้ข้อเท็จจริงว่ากรมปศุสัตว์ได้รับความเสียหายแล้ว สำนักกฎหมายจะเสนอ

ความเห็นควรส่งเรื่องให้สำนักงานอัยการสูงสุดว่าต่างคดี แต่สำหรับกรณีกรมปศุสัตว์หรือเจ้าหน้าที่กรมปศุสัตว์ ซึ่งได้กระทำในการปฏิบัติหน้าที่แล้วถูกบุคคลโดยยื่นฟ้องเป็นจำเลย (ศาลออกหมายเรียกและส่งสำเนาคำฟ้องแล้ว) สำนักกฎหมายจะเสนอความเห็นควรส่งเรื่องให้สำนักงานอัยการสูงสุดแก้ต่างคดีให้ทุกกรณี เพราะตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๑๗๗ วรรคแรก บัญญัติว่า “เมื่อได้ส่งหมายเรียกและสำเนาคำฟ้องให้จำเลยแล้ว ให้จำเลยทำคำให้การเป็นหนังสือยื่นต่อศาลภายในสิบห้าวัน” ในการปฏิบัติที่ผ่านมาเมื่อเจ้าหน้าที่พนักงานศาลได้นำส่งหมายเรียกและสำเนาคำฟ้องให้หน่วยงานต่าง ๆ จะมีเจ้าหน้าที่เซ็นชื่อรับหมายเรียกดังกล่าว ซึ่งจะมีผลให้จำเลยต้องดำเนินการยื่นคำให้การต่อศาลภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันที่ได้หมายเรียกทันที แต่หากเป็นกรณีเจ้าหน้าที่พนักงานศาลได้ดำเนินการส่งหมายเรียกและสำเนาคำฟ้องโดยวิธีปิดหมาย ระยะเวลายื่นคำให้การของจำเลยก็จะขยายออกไปอีกสิบห้าวันนับแต่วันปิดหมาย (ส่งคำคู่ความ) ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๗๙ วรรคสอง

๓.๒.๒ การเตรียมข้อมูลและเอกสาร

ในกรณีการส่งเรื่องให้สำนักงานอัยการสูงสุดว่าต่างคดีหรือแก้ต่างคดีให้แก่กรมปศุสัตว์ สำนักกฎหมายจำเป็นต้องเตรียมการเป็นลำดับ ดังนี้

๑. การเสนอความเห็นต่ออธิบดีกรมปศุสัตว์

หลังจากที่ผู้ขอรับการประเมิน ได้ตรวจสอบข้อเท็จจริงกฎหมายและแนวคำพิพากษาของศาลฎีกาแล้ว สรุปเป็นความเห็นได้ว่า มูลเหตุแห่งคดีเรื่องนี้ สืบเนื่องมาจากศาลปกครองสูงสุดได้มีคำพิพากษาแล้วว่าคำสั่งไม่อนุมัติให้นาย ส. เบิกค่าเช่าบ้าน เป็นคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมาย ย่อมแสดงให้เห็นว่า นาย ส.ไม่มีสิทธิเบิกค่าเช่าบ้านมาแต่ต้น เป็นการรับเงินไปโดยไม่มีสิทธิ แต่การฟ้องคดีแพ่งต้องฟ้องภายในอายุความ

ความยุ่งยากของเรื่องนี้ คือ การตั้งฐานความผิดหรือกำหนดประเด็นข้อต่อสู้คดี เพราะเกี่ยวข้องกับอายุความฟ้องร้องคดี ถ้ากำหนดประเด็นข้อต่อสู้คดีฟ้องเรียกทรัพย์สินฐานลามิควรรได้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๔๐๖ ต้องอยู่ในบังคับของกำหนดอายุความตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๔๑๙ โจทก์ต้องใช้สิทธิฟ้องร้องเรียกคืนจากจำเลย ภายใน ๑ ปี นับแต่รู้ว่าตนมีสิทธิเรียกคืน จากการตรวจสอบข้อเท็จจริงกรมปศุสัตว์ ได้ทวงถามให้นาย ส. คืนเงินจำนวน ๑๘๗,๕๐๐ บาท เมื่อวันที่ ๙ มีนาคม ๒๕๕๓ คดีขาดอายุความตามบทบัญญัติกฎหมายดังกล่าว ดังนั้น ก่อนที่ผู้ขอรับการประเมิน จะได้เสนอความเห็นต่ออธิบดีกรมปศุสัตว์ ในการขอความอนุเคราะห์ไปยังสำนักงานอัยการสูงสุดว่าต่างคดีแพ่งแทนกรมปศุสัตว์ จึงได้ศึกษาข้อเท็จจริง ข้อกฎหมาย เหตุผลประกอบเพื่อรวบรวมพยานเอกสารหลักฐานนำมาชี้แจงประกอบการจัดทำคำชี้แจงยื่นสำนักงานอัยการสูงสุด ประกอบแนวคำพิพากษาร่วมกับผู้โต้แย้งบัญชีเพื่อที่จะกำหนดประเด็นข้อต่อสู้ โดยเสนอกรมปศุสัตว์ ขอความอนุเคราะห์ไปยังสำนักงานอัยการคดีศาลแขวงขอนแก่นเพื่อฟ้องเป็นคดีแพ่งต่อศาลแขวงขอนแก่น กำหนดประเด็นข้อต่อสู้ว่ากรมปศุสัตว์เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในเงินค่าเช่าบ้านข้าราชการในฐานะเจ้าของกรรมสิทธิ์ย่อมมีสิทธิเรียกเงินจำนวนดังกล่าวคืนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๓๓๖

โดยหลักการเรียกเงินคืนกรณีผู้รับไม่มีสิทธิ หมายถึง กรณีที่มีการขอใช้เงินคืนอันเนื่องมาจากผู้รับไม่มีสิทธิได้รับเงินนั้น ทั้งนี้ ตามความในมาตรา ๑๒๓๕ และมาตรา ๑๓๓๖ และมาตรา ๑๓๓๖ ถึงมาตรา ๑๓๘๑ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ทฤษฎีนี้เปิดโอกาสให้ฝ่ายปกครองและบุคคลใด ๆ สามารถหยิบยกขึ้นมาอ้างได้หากพบว่าผู้รับเงินไม่มีสิทธิได้รับเงิน และให้บุคคลมีสิทธิในการเรียกเงินคืนจากบุคคลที่ได้รับประโยชน์ไปโดยไม่มีสิทธิ โดยการเรียกคืนดังกล่าวนั้นจะเป็นการเรียกให้ส่งมอบทรัพย์สินหรือเรียกคืนเป็นตัวเงินก็ได้ อย่างไรก็ตามก็ศาลไม่ได้วางหลักไว้ว่าสามารถเรียกคืนเป็นการกระทำการอย่างใด ๆ ได้แต่ก็อาจมีข้อยกเว้นในบางกรณี

การเรียกเงินคืนกรณีผู้รับไม่มีสิทธิอาจมีได้ด้วยกันหลายกรณี เช่น (๑) ระหว่างบุคคลที่ไม่ได้เป็นเจ้าของและบุคคลที่ไม่ได้เป็นลูกหนี้ (๒) ระหว่างบุคคลที่เป็นลูกหนี้และบุคคลที่ไม่ได้เป็นเจ้าของ (๓)

ระหว่างบุคคลที่มีได้เป็นลูกหนี้และบุคคลที่เป็นเจ้าหนี้ การเรียกเงินคืนกรณีผู้รับไม่มีสิทธิจะต้องมีการพิจารณาถึงความสุจริตของผู้รับเงินด้วยการใช้สิทธิโดยไม่สุจริต ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๕ ซึ่งมีผลต่อการวินิจฉัยคดีของศาล โดยผู้ขอรับการประเมินได้เริ่มกระบวนการดำเนินงานเป็นลำดับไป ดังต่อไปนี้

ผู้ขอรับการการประเมินโดยร่วมกับผู้โต้แย้งข้อพิพาทที่ได้รับมอบหมายหน้าที่ได้ร่วมกันพิจารณาตรวจสอบเอกสารทั้งหมดที่ได้รับโอนสำนวนมาจากกลุ่มคดีปกครอง โดยละเอียดตามลำดับ ดังนี้

๑. ตรวจสอบความครบถ้วนสมบูรณ์ของเอกสาร

ตรวจสอบแล้วพบว่า เอกสารที่ได้รับมาครบถ้วนเพียงพอที่สรุปข้อเท็จจริง และสามารถสรุปความเห็นนำเสนอพนักงานอัยการฟ้องคดีแพ่งได้

๒. ตรวจสอบเนื้อหาสาระที่เป็นส่วนสำคัญ

พิจารณาเอกสารทั้งหมด สามารถสรุปอย่างชัดเจนได้แล้วว่านาย ส.เป็นผู้ที่ไม่มีสิทธิได้รับเงินค่าเช่าบ้านข้าราชการ ตั้งแต่วันที่ยื่นขอจนถึงวันที่สำนักสุขศาสตร์สัตว์และสุขอนามัยที่ ๔ มีคำสั่งยกเลิกคำสั่งอนุมัติให้เบิกค่าเช่าบ้านตามคำสั่งที่ ๑๓/๒๕๕๓ ลงวันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๓ และนาย ส. ทราบแล้ว แต่กลับปฏิเสธ จึงมีความจำเป็นต้องใช้สิทธิทางศาลฟ้องเรียกคืนเงินค่าเช่าบ้าน จำนวน ๑๘๗,๕๐๐ บาท จากนาย ส. ตามกฎหมายต่อไป

พิจารณาบทบัญญัติกฎหมายที่จะนำมาปรับใช้และประกอบความเห็นต่อพนักงานอัยการในการยื่นฟ้องนาย ส. เพื่อเรียกเงินค่าเช่าบ้านคืน

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มีบทบัญญัติให้เจ้าของทรัพย์สินเรียกทรัพย์สินจากผู้ไม่มีสิทธิได้หลายกรณี

เห็นว่า เงินค่าเช่าบ้านข้าราชการเป็นเงินงบประมาณแผ่นดิน รัฐบาลเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในเงินตราดังกล่าว การใช้สิทธิติดตามเอาทรัพย์สินคืนกรณีที่เป็นเงินตรานั้นสามารถใช้สิทธิติดตามเอาคืนได้ตามหลักกรรมสิทธิ์ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๓๓๖ ซึ่งบัญญัติว่า “การใช้สิทธิติดตามเอาทรัพย์สินคืนกรณีที่เป็นเงินตรานั้นก็ยังสามารถใช้สิทธิติดตามเอาคืนได้ตามหลักกรรมสิทธิ์” ส่วนมาตรา ๔๐๖ บัญญัติว่า “บุคคลใดได้มาซึ่งทรัพย์สินใดเพราะการที่บุคคลอีกคนหนึ่งกระทำการเพื่อการชำระหนี้ก็ดี หรือได้มาด้วยประการอื่นก็ดีโดยปราศจากมูลอันจะอ้างกฎหมายได้ และเป็นทางให้บุคคลอีกคนหนึ่งเสียเปรียบไซ้ ท่านว่าบุคคลนั้นจำต้องคืนทรัพย์สินให้แก่เขา อนึ่ง การรับสภาพหนี้สินว่ามีอยู่หรือหาไม่นั้น ท่านก็ให้ถือว่าเป็นการกระทำเพื่อชำระหนี้ด้วย

บทบัญญัติอันนี้ท่านให้ใช้บังคับตลอดถึงกรณีที่ได้ทรัพย์สินมาเพราะเหตุอย่างใดอย่างหนึ่งซึ่งมิได้มีได้เป็นขึ้น หรือเป็นเหตุที่ได้สิ้นสุดไปเสียก่อนแล้วนั้นด้วย”

เห็นว่า ในอายุความใช้สิทธิฟ้อง นาย ส. เพื่อเรียกเงินค่าเช่าบ้านข้าราชการคืนนั้น หากตั้งรูปคดีเป็นฟ้องเรียกเงินคืนฐานลามิควรรได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๔๐๖ จะต้องฟ้องภายในกำหนดอายุความ ๑ ปี มิฉะนั้น คดีจะขาดอายุความตามมาตรา ๔๑๙ ซึ่งปรากฏข้อเท็จจริงตามคำพิพากษาศาลปกครองว่าการที่สำนักสุขศาสตร์สัตว์และสุขอนามัยที่ ๔ มีคำสั่งให้นาย ส. คืนเงินค่าเช่าบ้านศาลปกครองพิเคราะห์หนังสือดังกล่าวถือว่าเป็นหนังสือทวงถามตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เมื่อ นาย ส. รับทราบหนังสือทวงถามดังกล่าวตั้งแต่วันที่ ๑๒ มีนาคม ๒๕๕๓ สิทธิเรียกร้องให้คืนเงินฐานลามิควรรได้ย่อมเกิดขึ้นตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา กรณีจึงไม่ควรฟ้องเรียกเงินคืนฐานลามิควรรได้ เพราะเกรงว่าจะขาดอายุความตามมาตรา ๔๑๙ ดังนั้น จึงเห็นว่าสมควรฟ้องเรียกเงินคืนโดยใช้หลักเจ้าของกรรมสิทธิ์ ตามมาตรา ๑๓๓๖ ซึ่งไม่มีกำหนดอายุความ

๓. ตรวจสอบเขตอำนาจศาล

การจะฟ้องที่ศาลใดต้องพิจารณาประเภทของคดีก่อนว่าอยู่ในอำนาจศาลใด ขณะที่นาย ส. ยื่นคำขอเบิกเงินค่าเช่าบ้านข้าราชการ นาย ส. ปฏิบัติหน้าที่ราชการในเขตพื้นที่จังหวัดขอนแก่น พิจารณาแล้ว

เห็นว่า ในการฟ้องคดีแพ่งเรื่องนี้ เมื่อกรมปศุสัตว์ต้องเสียหายจากการที่ นาย ส. ได้โต้แย้งสิทธิ หมายถึง การกระทำของบุคคลใดบุคคลหนึ่งกระทบกระเทือนหรือละเมิดต่อสิทธิที่พึงมีพึงได้ตามกฎหมายของบุคคลอื่นสิทธินี้มีได้หมายถึงสิทธิในทรัพย์สินเท่านั้น แต่ยังไม่หมายความรวมถึงสิทธิอื่น ๆ เช่น สิทธิในชีวิตร่างกาย สิทธิในครอบครัว หรือสิทธิในเกียรติยศ ชื่อเสียง

พิจารณาทุนทรัพย์ของคดีว่าอยู่ในอำนาจศาลจังหวัดหรือศาลแขวง คดีที่อยู่ในอำนาจพิจารณาของศาลจังหวัด ศาลจังหวัดมีอำนาจทั่วไปที่จะชำระคดีได้ทุกประเภท ในส่วนของคดีแพ่งมีเงื่อนไขดังนี้

๑. คดีที่มีจำนวนทุนทรัพย์หรือราคาทรัพย์ที่พิพาทเกินกว่า ๓๐๐,๐๐๐ บาท
๒. คดีที่ฟ้องขอให้ปลดปล่อยทุกข้ออันไม่อาจคำนวณเป็นราคาเงินได้ เช่น การฟ้องขับไล่ การครอบครอง คดีขอให้ศาลสั่งให้เป็นคนสาบสูญ เป็นต้น

คดีที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลแขวง ศาลแขวงมีอำนาจชำระคดีเล็ก ๆ น้อย ๆ ที่อยู่ในอำนาจผู้พิพากษาคนเดียว ในส่วนของคดีแพ่ง เป็นคดีที่มีจำนวนทุนทรัพย์ หรือราคาทรัพย์สินที่พิพาทไม่เกิน ๓๐๐,๐๐๐ บาท

บุคคลที่มีสิทธินำคดีแพ่งขึ้นฟ้องร้องต่อศาล จะต้องมิเหตุตามที่กฎหมายกำหนดไว้ ๒ ประการ คือ มีการโต้แย้งสิทธิ หรือ มีความจำเป็นต้องใช้สิทธิทางศาล

ด้วยหลักดังกล่าวจึงสรุปได้ว่าคดีนี้จะต่อเสนอคำฟ้องต่อศาลแขวงขอนแก่นที่มีเขตอำนาจ จึงส่งเรื่องให้สำนักงานอัยการคดีศาลแขวงขอนแก่นดำเนินการ

๓.๓ การขอให้สำนักงานอัยการสูงสุดว่าต่างคดีแพ่งแทนกรมปศุสัตว์

๓.๓.๑ การเสนอความเห็น

โดยหลักการต้องชี้แจงข้อเท็จจริงพร้อมส่งมอบพยานเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้องจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่ตรวจสอบเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้องหากยังขาดเอกสารหลักฐานต้องประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องขอเอกสารหลักฐานเพิ่มเติมเพื่อให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐานอย่างครบถ้วน จัดลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อน - หลัง ตามลำดับ เพื่อง่ายต่อการตรวจสอบว่ามีข้อเท็จจริงใดขาดตกบกพร่องในส่วนสำคัญของคดีไปบ้างและทำให้ง่ายต่อการเข้าใจข้อเท็จจริงของเรื่องได้ทั้งหมด และได้ดำเนินการจัดทำสรุปข้อเท็จจริงเสนออธิบดีกรมปศุสัตว์ เพื่อโปรดพิจารณาอนุมัติส่งเรื่องไปยังโดยกำหนดประเด็นข้อต่อสู้ในการเรียกเงินจำนวนดังกล่าวคืนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๓๓๖ อธิบดีกรมปศุสัตว์เห็นชอบด้วยและลงนามใบแต่งตั้งนายความแล้วจัดส่งไปยังสำนักงานอัยการคดีศาลแขวงขอนแก่นต่อไป

๓.๓.๒ การประสานงานกับพนักงานอัยการ

เมื่อพนักงานอัยการเจ้าของสำนวนเห็นว่า คดีดังกล่าวมีหลักฐานเพียงพอที่จะดำเนินการฟ้องร้อง และได้กำหนดวันที่จะฟ้องร้องดำเนินคดีแล้ว พนักงานอัยการเจ้าของสำนวนจะได้ประสานการค้าธรรมเนียมศาลที่ต้องชำระ และมีหนังสือแจ้งให้ตัวความเตรียมเงินค่าธรรมเนียมจัดส่งไปยังสำนักงานอัยการดังกล่าว กรมปศุสัตว์ตัวความจึงต้องส่งค่าธรรมเนียมตามอัตราที่กฎหมายกำหนด

๓.๔ การดำเนินคดีในศาล

เมื่อกรมปศุสัตว์ได้สรุปข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น และรวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้องพร้อมเสนอความเห็นทางกฎหมายเกี่ยวกับการเรียกเงินคืน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๑๓๓๖ ขอความเห็นชอบในการส่งเรื่องไปยังสำนักงานอัยการคดีศาลแขวงขอนแก่น และขอความอนุเคราะห์ดำเนินคดีแพ่ง ตามบันทึกข้อความ ด่วนที่สุด กษ ๐๖๐๔/๑๙๗ วันที่ ๑๐ มีนาคม ๒๕๖๐ และตามหนังสือที่ กษ ๐๖๐๔/๗๔๕๕ ลงวันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๖๐

สำนักงานอัยการคดีศาลแขวงขอนแก่น ได้มีหนังสือที่ อส ๐๐๔๓(ขก)/๓๗๑๔ ลงวันที่ ๔ สิงหาคม ๒๕๖๐ แจ้งรับว่าต่างคดี และมีหนังสือที่ อส ๐๐๔๓(ขก)/๔๘๑๘ ลงวันที่ ๔ ตุลาคม ๒๕๖๐, หนังสือที่ อส ๐๐๔๓(ขก) ลงวันที่ ๒๗ ตุลาคม ๒๕๖๐ แจ้งขอให้พยานไปศาล ศาลเลื่อนนัดเป็นวันที่ ๑๔ ธันวาคม ๒๕๖๐ จนมีการสืบพยานเสร็จสิ้นและศาลนัดฟังคำพิพากษา

๓.๔.๑ คำพิพากษาศาลชั้นต้น

ศาลแขวงขอนแก่นพิจารณาแล้วมีคำพิพากษาเป็นคดีหมายเลขดำที่ ๔๗๐/๒๕๖๐ คดีหมายเลขแดงที่ ๖๕๓/๒๕๖๐ โดยสรุปว่า พิเคราะห์จากพยานหลักฐานที่โจทก์และจำเลยนำสืบแล้วข้อเท็จจริงเบื้องต้นฟังได้ว่า โจทก์เป็นส่วนราชการมีฐานะเป็นนิติบุคคล จำเลยเป็นข้าราชการในหน่วยงานของโจทก์ขณะจำเลยดำรงตำแหน่งนายสัตวแพทย์ ๖ กลุ่มตรวจสอบคุณภาพยาสัตว์ สำนักตรวจสอบคุณภาพสินค้าปศุสัตว์ จังหวัดปทุมธานี ได้มีหนังสือขอย้ายมาดำรงตำแหน่งนายสัตวแพทย์ ๖ ประจำสำนักสุขศาสตร์สัตว์และสุขอนามัยที่ ๔ จังหวัดขอนแก่น โดยในคำร้องขอจำเลยแสดงความประสงค์ว่าต้องการที่จะขอเบิกค่าขนย้ายและขอเบิกค่าเช่าบ้าน ต่อมาโจทก์มีคำสั่งย้ายจำเลยจากสำนักตรวจสอบคุณภาพสินค้าปศุสัตว์จังหวัดปทุมธานี มาปฏิบัติหน้าที่ที่สำนักสุขศาสตร์สัตว์และสุขอนามัยที่ ๔ จังหวัดขอนแก่น จำเลยใช้สิทธิเบิกค่าเช่าบ้านจากสำนักสุขศาสตร์สัตว์และสุขอนามัยที่ ๔ หน่วยงานของโจทก์ตั้งแต่เดือนธันวาคม ๒๕๕๗ เป็นต้นมา ต่อมา กลุ่มตรวจสอบภายในของโจทก์ตรวจสอบแล้วพบว่าจำเลยเบิกค่าเช่าบ้านโดยไม่มีสิทธิเบิกได้ สำนักสุขศาสตร์สัตว์และสุขอนามัยที่ ๔ จึงมีคำสั่งเพิกถอนคำสั่งอนุมัติค่าเช่าบ้านและเรียกคืนค่าเช่าบ้านเมื่อวันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๓ แต่จำเลยเพิกเฉยไม่นำเงินค่าเช่าบ้านมาคืน ต่อมาจำเลยอุทธรณ์คำสั่งดังกล่าวต่อโจทก์ซึ่งคณะกรรมการโจทก์พิจารณาแล้วยกอุทธรณ์ จำเลยจึงฟ้องโจทก์ต่อศาลปกครอง ซึ่งศาลปกครองสูงสุดพิพากษายกฟ้องแล้ว คดีมีประเด็นที่ต้องวินิจฉัยประการแรกว่าจำเลยต้องคืนเงินค่าเช่าบ้านให้โจทก์หรือไม่ เห็นว่าจำเลยเป็นข้าราชการในหน่วยงานของโจทก์ได้แสดงความประสงค์ขอย้ายซึ่งโจทก์มีคำสั่งย้ายจำเลยมาปฏิบัติหน้าที่ที่สำนักสุขศาสตร์สัตว์และสุขอนามัยที่ ๔ จังหวัดขอนแก่นตามที่จำเลยขอแล้ว จำเลยใช้สิทธิเบิกค่าเช่าบ้านจากสำนักสุขศาสตร์สัตว์และสุขอนามัยที่ ๔ หน่วยงานของโจทก์ตั้งแต่เดือนธันวาคม ๒๕๕๗ เป็นต้นมา ต่อมาสำนักสุขศาสตร์สัตว์และสุขอนามัยที่ ๔ มีคำสั่งเพิกถอนคำสั่งอนุมัติค่าเช่าบ้านและเรียกคืนเงินค่าเช่าบ้าน จำเลยอุทธรณ์คำสั่งดังกล่าวต่อโจทก์ คณะกรรมการโจทก์พิจารณาแล้วยกอุทธรณ์ จำเลยจึงฟ้องโจทก์ต่อศาลปกครองและศาลปกครองสูงสุดพิพากษายกฟ้องโดยมีคำวินิจฉัยในเรื่องสิทธิการเบิกค่าเช่าบ้านของจำเลยว่าจำเลยได้รับคำสั่งให้เดินทางไปประจำสำนักงานแห่งใหม่ตามคำร้องขอของตนเองจึงไม่มีสิทธิเบิกค่าเช่าบ้านตามมาตรา ๗ วรรคหนึ่ง (๔) แห่งพระราชกฤษฎีกาค่าเช่าบ้านข้าราชการ พ.ศ.๒๕๒๗ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกฤษฎีกาค่าเช่าบ้านข้าราชการ (ฉบับที่ ๖) พ.ศ.๒๕๔๑ คำสั่งสำนักสุขศาสตร์สัตว์และสุขอนามัยที่ ๔ ที่ ๑๓/๒๕๕๓ เมื่อวันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๓ เรื่อง เพิกถอนคำสั่งอนุมัติค่าเช่าบ้านและเรียกคืนเงินค่าเช่าบ้าน จึงชอบด้วยกฎหมาย ตามมาตรา ๕๐ แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ.๒๕๓๙ ดังนี้ เมื่อสำนักสุขศาสตร์สัตว์และสุขอนามัยที่ ๔ มีคำสั่งเพิกถอนคำสั่งอนุมัติค่าเช่าบ้านและเรียกเงินค่าเช่าบ้านคืน ซึ่งจำเลยทราบคำสั่งแล้ว ทั้งคำสั่งดังกล่าวเป็นคำสั่งทางปกครองที่ชอบด้วยกฎหมาย จำเลยจึงต้องปฏิบัติตามโดยต้องนำเงินค่าเช่าบ้านที่ไม่มีสิทธิรับมาคืนให้แก่โจทก์ ส่วนที่จำเลยให้การว่าจำเลยและอดีตภริยามิได้มีที่อยู่อาศัยหรือเคหสถานของตนเองในจังหวัดขอนแก่นนั้น เห็นว่าข้ออ้างของจำเลยดังกล่าวเป็นเพียงการโต้แย้งว่ากรณีของจำเลยไม่เข้าข้อยกเว้นสิทธิการเบิกค่าเช่าบ้านตามมาตรา ๗ วรรคหนึ่ง (๒) แห่งพระราชกฤษฎีกาค่าเช่าบ้านข้าราชการ พ.ศ.๒๕๒๗ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกฤษฎีกาค่าเช่าบ้านข้าราชการ (ฉบับที่ ๖) พ.ศ.๒๕๔๑ บัญญัติไว้เท่านั้นแต่ข้าราชการผู้จะมีสิทธิเบิกค่าเช่าบ้านราชการได้นั้น ต้องไม่เป็นผู้ที่อยู่ในข้อยกเว้นสิทธิเบิกค่าเช่าบ้านทุกข้อตามที่พระราชกฤษฎีกาบัญญัติไว้ ดังนั้นเมื่อจำเลยเป็นข้าราชการผู้ได้รับคำสั่งให้เดินทางไปประจำสำนักงานใหม่ตามคำร้องขอของตนเองอันเป็นข้อยกเว้นสิทธิเบิกค่าเช่าบ้าน ตามมาตรา ๗ วรรคหนึ่ง (๔) ทำให้จำเลยไม่มีสิทธิเบิกค่าเช่าบ้านราชการแล้วกรณีจึงไม่จำเป็นต้องพิจารณาอีกว่าจำเลยจะเป็นผู้ไม่มีสิทธิเบิกค่าเช่าบ้านราชการเนื่องจากเหตุข้อยกเว้นอื่นอีกหรือไม่ เพราะไม่มีผลเปลี่ยนแปลงสิทธิการเบิกค่าเช่าบ้านของจำเลยแต่อย่างใด ส่วนที่จำเลยให้การต่อสู้ว่าโจทก์มีคำสั่งอนุมัติให้จำเลยโยกย้ายและให้เบิกจ่ายเงินให้จำเลยมาโดยตลอดทุกเดือนนับแต่

จำเลยมาปฏิบัติหน้าที่ที่จังหวัดขอนแก่นรวมเป็นระยะเวลาห้าปีเศษ ทำให้จำเลยเข้าใจหรือเชื่อโดยสุจริตว่าจำเลยมีสิทธิเบิกค่าเช่าบ้าน ค่าเช่าบ้านที่จำเลยรับไว้แล้วจึงเป็นลาภมิควรได้ โจทก์ทราบว่ามีสิทธิเรียกเงินค่าเช่าบ้านคืนภายในวันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๓ จึงต้องฟ้องเรียกคืนภายใน ๑ ปี นับแต่วันที่ทราบว่ามีสิทธิเรียกคืนภายในวันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔ ฟ้องโจทก์จึงขาดอายุความนั้น เห็นว่า การที่จะวินิจฉัยว่าที่โจทก์ใช้สิทธิฟ้องเรียกเงินค่าเช่าบ้านที่จำเลยได้รับไว้โดยไม่มีสิทธิเป็นการใช้สิทธิเรียกทรัพย์สินฐานลาภมิควรได้นั้น ต้องพิจารณาความสุจริตของจำเลยผู้ได้รับเงินค่าเช่าบ้านคืนโดยไม่มีสิทธิไว้เป็นสำคัญ หากผู้ได้รับเงินค่าเช่าบ้านโดยไม่มีสิทธิดังกล่าวรับไปโดยสุจริตเพราะเข้าใจว่าตนมีสิทธิที่จะเบิกค่าเช่าบ้านได้ตามกำหนดการที่ผู้นั้นได้รับเงินไปดังกล่าวจึงเป็นการได้มาโดยปราศจากมูลอันจะอ้างกฎหมายได้ และเป็นทางให้ผู้อื่นเสียเปรียบ อันเป็นเรื่องที่ใช้สิทธิฟ้องเรียกทรัพย์สินฐานลาภมิควรได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๔๐๖ จึงอยู่ในบังคับอายุความตามมาตรา ๔๑๙ ที่ต้องใช้สิทธิฟ้องเรียกคืนภายในหนึ่งปี นับแต่เวลาที่ผู้เสียหายรู้ว่าตนมีสิทธิเรียกคืน แต่หากผู้ได้รับเงินค่าเช่าบ้านโดยไม่มีสิทธิดังกล่าวรับไปโดยไม่สุจริตหรือโดยมิชอบแล้ว จะเป็นเรื่องที่เจ้าของทรัพย์สินย่อมมีสิทธิติดตามเอาคืนได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๑๓๓๖ โดยไม่มีกำหนดอายุความ ดังนั้นจึงเห็นควรวินิจฉัยเสียก่อนว่าจำเลยรับเงินค่าเช่าบ้านดังกล่าวไปโดยไม่สุจริตหรือโดยมิชอบหรือไม่ เห็นว่า ตามคำวินิจฉัยศาลปกครองชั้นต้นว่า “คำสั่งอนุมัติให้ผู้ฟ้องคดี (จำเลยคดีนี้) เบิกค่าเช่าบ้านข้าราชการและดำเนินการเบิกค่าเช่าบ้านแก่ผู้ฟ้องคดีไปเป็นจำนวน ๑๘๗,๕๐๐ บาท เป็นคำสั่งทางปกครองที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายซึ่งเป็นการให้เงิน แต่เมื่อพิเคราะห์พฤติการณ์ของผู้ฟ้องคดี (จำเลยคดีนี้) ที่รอกข้อความประสงค์ขอเบิกค่าเช่าบ้าน ยื่นเรื่องขอเบิกค่าเช่าบ้าน ดำเนินการเบิกค่าเช่าบ้าน จนเป็นเหตุให้มีการอนุมัติค่าเช่าบ้านให้แก่ผู้ฟ้องคดี (จำเลยคดีนี้) ดังนั้น ผู้ฟ้องคดี (จำเลยคดีนี้) จึงไม่อาจอ้างความเชื่อโดยสุจริตได้และต้องรับผิดชอบในการคืนเงิน ทรัพย์สินหรือประโยชน์ที่ได้รับไปเต็มจำนวนทั้งสิ้น ตามความนัยของพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง มาตรา ๕๑ วรรคสาม (๒) และวรรคสี่” ซึ่งจำเลยไม่นำสืบโต้แย้งให้เห็นเป็นอย่างอื่น ข้อเท็จจริงจึงต้องฟังว่าจำเลยรับเงินค่าเช่าบ้านโดยไม่มีสิทธิดังกล่าวไปโดยมิชอบ โจทก์ในฐานะเจ้าของทรัพย์สินย่อมมีสิทธิติดตามเอาคืนได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๑๓๓๖ ซึ่งไม่มีกำหนดอายุความ กรณีมีใช้ฟ้องเรียกให้คืนทรัพย์สินตามลักษณะลาภมิควรได้ดังที่จำเลยอ้าง ฉะนั้น จึงนำอายุความตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๔๑๙ มาใช้บังคับในกรณีนี้ไม่ได้ คดีโจทก์จึงไม่ขาดอายุความ ข้อต่อสู้ทั้งหมดของจำเลยฟังไม่ขึ้น จำเลยต้องรับผิดชอบนำเงินค่าเช่าบ้านที่ไม่มีสิทธิได้รับทั้งหมดตั้งแต่วันที่เดือนธันวาคม ๒๕๔๗ ถึงเดือนกันยายน ๒๕๕๒ รวม ๑๘๗,๕๐๐ บาท คืนให้แก่โจทก์ และที่โจทก์คิดดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ ๗.๕ ต่อปีจากต้นเงินดังกล่าว นับตั้งแต่วันที่ ๑๒ เมษายน ๒๕๕๓ อันเป็นวันครบกำหนด ๓๐ วันนับแต่วันที่ถือว่าจำเลยทราบหนังสือแจ้งให้นำส่งเงินค่าเช่าบ้านคืนนั้น เห็นว่าเหมาะสมดีแล้ว จึงกำหนดให้

พิพากษาให้จำเลยชำระเงิน ๑๘๗,๕๐๐ บาท พร้อมดอกเบี้ยอัตราร้อยละ ๗.๕ ต่อปี นับแต่วันที่ ๑๒ เมษายน ๒๕๕๓ เป็นต้นไปจนกว่าจะชำระเสร็จแก่โจทก์ กับให้จำเลยใช้ค่าฤชาธรรมเนียมแทนโจทก์ แต่ดอกเบี้ยคิดถึงวันฟ้อง (ฟ้องวันที่ ๖ กันยายน ๒๕๖๐) ต้องไม่เกิน ๑๐๔,๑๓๙.๕๕ บาทตามที่โจทก์ขอกับให้จำเลยใช้ค่าฤชาธรรมเนียมแทนโจทก์ โดยกำหนดค่าทนายความ ๑๒,๐๐๐ บาท และใช้ค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีให้โจทก์จำนวน ๒,๐๐๐ บาท

ต่อมา สำนักงานอัยการคดีศาลแขวงขอนแก่น มีหนังสือที่ อส๐๐๔๓(ขก)/๐๒๗๕ ลงวันที่ ๒๒ มกราคม ๒๕๖๑ เรื่อง แจ้งผลคดี สรุปว่าคำพิพากษาศาลแขวงขอนแก่นให้กรมปศุสัตว์ขณะคดีเต็มตามจำนวนทุนทรัพย์ที่ฟ้องชอบด้วยเหตุและผลแล้วไม่มีเหตุอันควรอุทธรณ์ต่อไป จึงมีคำสั่งไม่อุทธรณ์ อนึ่ง กรณีจำเลยไม่ชำระหนี้ให้ครบถ้วน และมีความจำเป็นต้องบังคับคดีขอได้แจ้งให้พนักงานอัยการคดีศาลแขวงขอนแก่นทราบเพื่อขอออกหมายบังคับคดีต่อไป

ผู้ขอรับการประเมินจึงทำบันทึกสรุปผลคดีเสนอต่ออธิบดีกรมปศุสัตว์พร้อมความเห็นดังกล่าว และอธิบดีกรมปศุสัตว์เห็นชอบด้วยและแจ้งพนักงานอัยการทราบ

๓.๕.๒ การดำเนินคดีในศาลชั้นอุทธรณ์

กรมปศุสัตว์ได้รับหมายเรียกจากศาลแขวงขอนแก่นให้ทำคำให้การแก้ต่างคดีดังกล่าว เนื่องจากจำเลยยื่นอุทธรณ์ ต่อศาลอุทธรณ์ ภาค ๔ เมื่อได้รับหมายเรียกดังกล่าวและได้รับมอบหมายจากผู้บังคับบัญชาแล้ว ผู้ขอรับการประเมินได้ดำเนินการตรวจสอบคำฟ้องอุทธรณ์โดยถือว่า กรมปศุสัตว์ตกเป็นฝ่ายจำเลยอุทธรณ์ จำเป็นต้องยื่นให้การแก้อุทธรณ์ ภายใน ๑๕ วัน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๓๗ และได้ประสานไปยังพนักงานอัยการคดีศาลแขวงขอนแก่นทราบ โดยพนักงานอัยการได้แจ้งว่าขอให้ผู้ขอรับการประเมินชี้แจงเหตุผลทั้งข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายให้ชัดเจน จนกระทั่งพนักงานอัยการได้ยื่นคำให้การแก้อุทธรณ์

๓.๕.๓ คำพิพากษาศาลอุทธรณ์

ต่อมา เมื่อวันที่ ๑๕ มกราคม ๒๕๖๒ ศาลแขวงขอนแก่นได้อ่านคำพิพากษา ความโดยสรุปว่า ศาลอุทธรณ์ภาค ๔ พิจารณาโดยมีปัญหาต้องวินิจฉัยตามอุทธรณ์ของจำเลยว่าใช้สิทธิเบิกค่าเช่าบ้านโดยสุจริต และคดีขาดอายุความหรือไม่ เห็นว่า ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๖ บัญญัติให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่า บุคคลทุกคนกระทำการโดยสุจริต โจทก์จึงมีภาระพิสูจน์ว่าจำเลย กระทำการไม่สุจริตอย่างไร จากคำฟ้องไม่ปรากฏว่าจำเลยมีพฤติการณ์ที่ส่อไปในทางที่ไม่สุจริตในการเบิกค่าเช่าบ้านคงได้ความแต่เพียงว่าในคำร้องขอย้ายได้แสดงความประสงค์ว่าต้องการที่จะเบิกค่าขนย้ายและขอเบิกค่าเช่าบ้าน เมื่อจำเลยได้ย้ายมาปฏิบัติหน้าที่ที่สำนักสุขศาสตร์สัตว์และสุขอนามัยที่ ๔ จังหวัดขอนแก่น จำเลยใช้สิทธิเบิกค่าเช่าบ้านจากสำนักสุขศาสตร์สัตว์และสุขอนามัยที่ ๔ หน่วยงานของโจทก์ตั้งแต่เดือนธันวาคม ๒๕๕๗ เป็นต้นมา อันเป็นเหตุที่โจทก์อ้างว่าจำเลยไม่มีสิทธิเบิกค่าเช่าบ้านข้าราชการเท่านั้น ข้อเท็จจริงจึงต้องฟังว่า การที่จำเลยเบิกค่าเช่าบ้านราชการจึงเป็นไปโดยความเชื่อโดยสุจริต แม้อันต่อมา โจทก์จะมีคำสั่งเพิกถอนการเบิกค่าเช่าบ้านของจำเลย แต่กรณีการคืนเงินนั้นพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ มาตรา ๕๑ วรรคสี่ บัญญัติให้นำบทบัญญัติว่าด้วยลาภมิควรได้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาใช้บังคับโดยอนุโลม เมื่อข้อเท็จจริงฟังได้ตามที่วินิจฉัยข้างต้นว่า การที่จำเลยรับเงินไปอันเป็นการได้มาโดยปราศจากมูลอันจะอ้างกฎหมายได้และเป็นทางให้โจทก์เสียเปรียบ กรณีเป็นเรื่องที่กรมปศุสัตว์ใช้สิทธิฟ้องเรียกทรัพย์สินลาภมิควรได้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๕๐๖ ฉะนั้นจึงอยู่ในบังคับของกำหนดอายุความตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๕๑๙ โจทก์ต้องใช้สิทธิฟ้องเรียกคืนจากจำเลย ภายใน ๑ ปี นับแต่รู้ว่ตนมีสิทธิเรียกคืน เมื่อข้อเท็จจริงได้ความว่า โจทก์ทวงถามให้จำเลยคืนเงินดังกล่าวเมื่อวันที่ ๙ มีนาคม ๒๕๕๓ แต่โจทก์ฟ้องคดีนี้เมื่อวันที่ ๖ กันยายน ๒๕๖๐ คดีจึงขาดอายุความตามบทบัญญัติกฎหมายดังกล่าวที่ศาลพิพากษามานั้น ศาลอุทธรณ์ภาค ๔ ไม่เห็นฟ้องด้วย อุทธรณ์ของจำเลยจึงฟังขึ้น พิพากษากลับให้ยกฟ้อง

๓.๕ ความเห็นของอัยการผู้รับผิดชอบสำนวน

สำนักงานอัยการคดีศาลแขวงขอนแก่น ได้มีหนังสือที่ อส ๐๐๔๓(ขก)/๐๐๓๖ ลงวันที่ ๓ มกราคม ๒๕๖๒ เรื่อง แจ้งผลคดี (ชั้นอุทธรณ์) โดยแจ้งว่า สำนักงานอัยการคดีศาลแขวงขอนแก่น เห็นว่า คำพิพากษาของศาลอุทธรณ์ภาค ๔ ยังแย้งกับข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายดังกล่าวคำพิพากษาของศาลชั้นต้น เห็นควรฎีกาต่อไป หากกรมปศุสัตว์เห็นว่าจะฎีกาหรือไม่ฎีกาอย่างไร ขอให้กรมปศุสัตว์ แจ้งเป็นหนังสือไปยังสำนักงานอัยการคดีศาลแขวงขอนแก่นภายในวันที่ ๑๒ มกราคม ๒๕๖๒

๓.๖ การอุทธรณ์คำพิพากษาศาลอุทธรณ์ภาค ๔

๓.๖.๑ ความเห็นของกรมปศุสัตว์

ผู้ขอรับการประเมินได้พิจารณาแล้ว เห็นว่า คดีนี้มีความจำเป็นที่จะต้องฎีกาคดีต่อไป ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา ๒๔๗ ซึ่งบัญญัติว่า "การฎีกาคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล

อุทธรณ์ ให้กระทำได้เมื่อได้รับอนุญาตจากศาลฎีกา โดยการขออนุญาตฎีกา ให้ยื่นคำร้องพร้อมกับคำฟ้องฎีกาต่อศาลชั้นต้นที่มีคำพิพากษาหรือคำสั่งในคดีนั้นภายในกำหนด หนึ่งเดือนนับแต่วันที่ได้อ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์ แล้วให้ศาลชั้นต้นรีบส่งคำร้องพร้อมคำฟ้องฎีกาดังกล่าวไปยังศาลฎีกา และให้ศาลฎีกาพิจารณาวินิจฉัยคำร้องให้เสร็จสิ้นโดยเร็ว” และมาตรา ๒๔๙ บัญญัติ “ให้ศาลฎีกาพิจารณาอนุญาตให้ฎีกาตามมาตรา ๒๔๗ ได้ เมื่อเห็นว่าปัญหาตามฎีกานั้นเป็นปัญหาสำคัญที่ศาลฎีกาควรวินิจฉัย

ปัญหาสำคัญตามวรรคหนึ่ง ให้รวมถึงกรณีดังต่อไปนี้

(๑) ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับประโยชน์สาธารณะหรือความสงบเรียบร้อยของประชาชน

(๒) เมื่อคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์ได้วินิจฉัยข้อกฎหมายที่สำคัญขัดกันหรือขัดกับแนวบรรทัดฐานของคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลฎีกา

(๓) คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์ได้วินิจฉัยข้อกฎหมายที่สำคัญซึ่งยังไม่มีแนวคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลฎีกามาก่อน

(๔) เมื่อคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์ขัดกับคำพิพากษาหรือคำสั่งอันถึงที่สุดของศาลอื่น

(๕) เพื่อเป็นการพัฒนาการตีความกฎหมาย

(๖) ปัญหาสำคัญอื่นตามข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา

ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาตามวรรคสอง (๖) เมื่อได้รับความเห็นชอบ จากที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาและประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

ในกรณีที่ศาลฎีกามีคำสั่งไม่อนุญาตให้ฎีกา ให้คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์เป็นที่สุดตั้งแต่วันที่ได้อ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น

ผู้ขอรับการประเมินได้ประสานโดยตรงไปยังสำนักงานอัยการคดีศาลแขวงขอนแก่น ไม่เห็นฟ้องด้วยตามคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ภาค ๔ ที่พิพากษา ให้ยกฟ้องโจทก์ ต่อมา พนักงานอัยการได้แจ้งให้ผู้ขอรับการประเมิน สรุปข้อเท็จจริงข้อกฎหมาย และที่จะสมควรให้พนักงานอัยการยื่นฎีกาคดี พร้อมเหตุผลในการขออนุญาตฎีกาตามข้อบังคับประธานศาลฎีกา จึงแจ้งความประสงค์ให้ยื่นฎีกาคัดค้านคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์ภาค ๔ โดยพนักงานอัยการได้ขอให้ผู้ขอรับการประเมินสรุปข้อเท็จจริงพร้อมความเห็นทางกฎหมายสนับสนุนเพื่อประกอบกับความเห็นของพนักงานอัยการ

ผู้ขอรับการประเมินได้ค้นหาแนวคำวินิจฉัยของศาลฎีกามาประกอบความเห็น ดังนี้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๖๔๕๔/๒๕๕๘ แม้ตามทางพิจารณาจะให้ความว่าโจทก์ประมาณเงินเลอลงลายมือชื่อในแบบพิมพ์หนังสือมอบอำนาจที่มีได้เขียนกรอกข้อความและมอบโฉนดที่ดินพิพาท พร้อมหนังสือมอบอำนาจดังกล่าวกับเอกสารอื่นๆ ให้จำเลยที่ ๑ ไป เป็นเหตุให้จำเลยที่ ๑ นำเอกสารชุดดังกล่าวมอบให้จำเลยที่ ๔ และให้จำเลยที่ ๔ เขียนกรอกข้อความลงในหนังสือมอบอำนาจผิดจากวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของโจทก์ก็ตาม แต่เมื่อข้อเท็จจริงฟังได้ว่าจำเลยที่ ๒ มิได้รับชื่อที่ดินพิพาทพร้อมสิ่งปลูกสร้างของโจทก์ไว้โดยสุจริต จำเลยที่ ๒ และที่ ๓ ย่อมไม่อาจยกเอาความประมาณเงินเลอลงของโจทก์ดังกล่าวขึ้นอ้างเป็นประโยชน์แก่คดีของจำเลยที่ ๒ และที่ ๓ ได้ เพราะในการรับโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินดังกล่าวมาเป็นของจำเลยที่ ๒ ถือได้ว่าเป็นการใช้สิทธิโดยไม่สุจริตต้องห้ามตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๕ ซึ่งบัญญัติไว้ว่า ในการใช้สิทธิแห่งตนก็ดี ในการชำระหนี้ก็ดี บุคคลทุกคนต้องกระทำโดยสุจริต เมื่อคดีฟังได้ว่าหนังสือมอบอำนาจของโจทก์ที่มอบอำนาจให้จำเลยที่ ๔ ทำนิติกรรมขายที่ดินพิพาทพร้อมสิ่งปลูกสร้างเป็นเอกสารปลอม จึงถือได้ว่านิติกรรมซื้อขายดังกล่าวมิได้เกิดขึ้นและไม่มีผลใช้บังคับ กรรมสิทธิ์ในที่ดินพิพาทพร้อมสิ่งปลูกสร้างยังคงเป็นของโจทก์ โจทก์ผู้เป็นเจ้าของทรัพย์สินย่อมมีสิทธิติดตามเอาคืนจากจำเลยที่ ๒ ซึ่งเป็นผู้ไม่มีสิทธิจะยึดถือไว้ได้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๓๓๖ โดยไม่มีกำหนดอายุความ

โจทก์และจำเลยที่ ๓ กระทำการเอื้อประโยชน์ให้แก่กันเป็นการไม่ชอบด้วยกฎหมาย เป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแก่ส่วนราชการ การที่โจทก์นำคดีมาฟ้องหน่วยงานราชการจึงเป็นการใช้สิทธิโดยไม่สุจริต ดังตัวอย่างต่อไปนี้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๗๓๘/๒๕๕๘ การซื้อขายสินค้าลูกโลกทรายพิพาทนี้จำเลยที่ ๓ ไม่ได้ปฏิบัติตามระเบียบของทางราชการและ ม. ผู้จัดการทั่วไปของโจทก์ ซึ่งเป็นผู้ติดต่อกับบุคคลภายนอกทราบระเบียบการจัดซื้อและจัดจ้างของส่วนราชการเป็นอย่างดี เชื่อว่า ม. ทราบว่าการจัดซื้อลูกโลกทรายพิพาทนี้ไม่ได้ปฏิบัติตามระเบียบของทางราชการ แต่โจทก์เข้ามาเสนอขายลูกโลกให้แก่จำเลยที่ ๓ ได้ทั้งๆ ที่เป็นการผิดระเบียบแสดงว่า ม. สนับสนุนกับผู้บริหารของจำเลยที่ ๓ เป็นอย่างดีและจำเลยที่ ๓ ต้องทราบว่าโจทก์มีสินค้าตรงกับตัวอย่างที่นำไปเสนอประกวดราคาต่อกระทรวงศึกษาธิการ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มิเช่นนั้นจำเลยที่ ๓ คงไม่เสนอซื้อจากโจทก์ ยิ่งไปกว่านั้นการที่โจทก์ทำใบเสนอราคาโดยไม่มีรายละเอียดของสินค้าเป็นการชี้ให้เห็นชัดเจนอีกว่าคงจะได้พูดคุยรายละเอียดถึงคุณลักษณะของสินค้าระหว่างโจทก์กับจำเลยที่ ๓ ด้วยวาจาแล้วอันเป็นการรู้กัน จึงน่าเชื่อว่าลูกโลกสินค้าตัวอย่างที่จำเลยที่ ๓ นำไปแสดงต่อกระทรวงศึกษาธิการ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวเป็นของโจทก์ การซื้อขายลูกโลกเป็นจำนวนมากในคราวเดียวกัน ย่อมเป็นไปได้ที่ ม. จะไม่สอบถามจำเลยที่ ๓ ว่าซื้อไปขายให้แก่ใคร เชื่อว่า ม. ทราบดีอยู่แล้วว่าจำเลยที่ ๓ ซื้อลูกโลกไปขายให้แก่สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและประการสำคัญโจทก์ต้องตัดแปลงตัวสินค้าเปลี่ยนฐานและแกนลูกโลกเสียค่าใช้จ่ายจำนวนมาก หากไม่แน่ใจว่าขายได้ย่อมเป็นการเสี่ยงแสดงให้เห็นว่าโจทก์กับจำเลยที่ ๓ ต้องไว้ใจกันเป็นพิเศษ อันมีลักษณะช่วยเหลือและเอื้อเฟื้อกัน นอกจากนี้เมื่อโจทก์นำสินค้าไปส่งมอบแก่จำเลยที่ ๓ คณะกรรมการตรวจรับสินค้าก็รับมอบสินค้า โดยไม่ยึดเงื่อนไขที่สินค้าไม่ตรงตามใบเสนอราคายังแสดงให้เห็นว่ามีการพูดคุยกันแล้วล่วงหน้า เมื่อจำเลยที่ ๓ ขอผ่อนชำระราคา โจทก์ก็ยินยอม จนสุดท้ายจำเลยที่ ๓ แจ้งว่าสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวต้องการให้ทำมาตราส่วนที่แกนลูกโลกและขอให้เพิ่มแวงใหม่ของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวโจทก์ก็ยินยอม ซึ่งการแก้ไขมีค่าใช้จ่ายไม่น้อย ทั้ง ๆ ที่โจทก์มีสิทธิที่จะไม่แก้ไข แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าโจทก์และจำเลยที่ ๓ กระทำการเอื้อประโยชน์ให้แก่กันเป็นการไม่ชอบด้วยกฎหมายเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแก่ส่วนราชการ การที่โจทก์นำคดีมาฟ้องจึงเป็นการใช้สิทธิโดยไม่สุจริต โจทก์จึงไม่มีอำนาจฟ้องจำเลยที่ ๑ และที่ ๒ ให้ชำระหนี้ได้ จำเลย (ธนาคาร) มิได้รับสลักหลังโอนตัวแลกเงินดังกล่าวมาตามธุรกรรมที่เป็นปกติธุระของจำเลย แต่เป็นการรับสลักหลังโอนโดยซื้อมาในราคาต่ำ โดยมีเจตนามุ่งหมายจะนำมูลหนี้ตามตัวแลกเงินนั้น ไปหักกลบลบหนี้กับหนี้อื่นเกิดจากการซื้อขายเงินสกุลดอลลาร์สหรัฐที่โจทก์มีสิทธิเรียกร้องต่อจำเลย อันจะมีผลให้จำเลยได้รับการปลดเปลื้องความรับผิดชอบจากการเป็นลูกหนี้โจทก์ การที่จำเลยรับสลักหลังโอนตัวแลกเงินดังกล่าวและขอหักกลบลบหนี้กับโจทก์ย่อมเป็นการใช้สิทธิแห่งตนโดยไม่สุจริต

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๙๓๙๕/๒๕๕๗ จำเลยมิใช่ผู้รับโอนตัวแลกเงินมาจากโจทก์ ซึ่งเป็นผู้ส่งจ่ายและรับรองตัวแลกเงินโดยตรง แต่รับสลักหลังโอนมาจากผู้ทรงซึ่งรับสลักหลังโอนมาจากผู้ทรงคนเดิมที่โจทก์ได้ปฏิเสธการจ่ายเงินตามตัวแลกเงินดังกล่าวไปแล้ว โดยขณะที่จำเลยรับสลักหลังโอนตัวแลกเงินมานั้น จำเลยซึ่งเป็นธนาคารอันเป็นสถาบันการเงินซึ่งอยู่ภายใต้กำกับดูแลของธนาคารแห่งประเทศไทยย่อมทราบว่าโจทก์ได้ประสบปัญหาด้านการเงินและถูกกระทรวงการคลังสั่งระงับการดำเนินกิจการ อันเป็นที่เห็นได้โดยสุจริตว่าตัวแลกเงินที่จำเลยรับสลักหลังโอนมาในขณะนั้น มีมูลค่าลดน้อยลงไปกว่าราคาของผู้ทรงคนเดิมรับสลักหลังโอนมาเป็นจำนวนมาก หรือนัยหนึ่งตัวแลกเงินดังกล่าวน่าจะไม่มีมูลค่าเพียงพอที่จะจงใจให้มีการซื้อขายเพื่อสลักหลังโอนกันตามปกติแล้ว ทั้งกรณีนี้ผู้ทรงประสงค์จะได้รับชำระหนี้ตามตัวแลกเงิน ก็ชอบที่จะต้องนำมูลหนี้ตามตัวแลกเงินดังกล่าวไปขอรับชำระหนี้ต่อองค์การเพื่อการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน (ปรส.) หรือต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในกรณี ที่โจทก์ถูกพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด ซึ่งจักได้ชำระบัญชีหรือดำเนินการรวบรวมทรัพย์สินของโจทก์มาจัดสรรชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ทั้งหลายของโจทก์ให้ได้รับส่วนแบ่งโดยทัดเทียมกัน อย่างเป็น

ธรรมตามสัดส่วนแห่งหนี้ พฤติการณ์การรับสลักหลังโอนตัวแลกเงินมาดังกล่าว จึงมีเหตุผลให้น่าเชื่อว่าจำเลย มิได้รับสลักหลังโอนตัวแลกเงินดังกล่าวมาตามธุรกรรมที่เป็นปกติธุระของจำเลย แต่เป็นการรับสลักหลังโอน โดยซื้อมาในราคาต่ำโดยมีเจตนามุ่งหมายจะนำมูลหนี้ตามตัวแลกเงินนั้นไปหักกลบลบหนี้กับหนี้อื่นเกิดจากการซื้อขายเงินสกุลดอลลาร์สหรัฐ ที่โจทก์มีสิทธิเรียกร้องต่อจำเลย อันจะมีผลให้จำเลยได้รับการปลดเปลื้อง ความรับผิดชอบจากการเป็นลูกหนี้โจทก์ การที่จำเลยรับสลักหลังโอนตัวแลกเงินดังกล่าวและขอหักกลบลบหนี้กับ โจทก์ ย่อมเป็นการใช้สิทธิแห่งตนโดยไม่สุจริต ไม่ชอบด้วยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๕ จำเลย จึงไม่อาจนำมูลหนี้ ตามตัวแลกเงินทั้ง ๑๑ ฉบับ มาหักกลบลบหนี้กับการซื้อขายเงินสกุลดอลลาร์สหรัฐล่วงหน้า ที่จำเลยเป็นลูกหนี้โจทก์ได้ โจทก์เองเป็นฝ่ายประพฤติผิดสัญญามาแต่แรก การฟ้องคดีของโจทก์ เป็นการ ใช้สิทธิโดยไม่สุจริตและประวิงคดีที่จำเลยขอให้เจ้าพนักงานบังคับคดีขายทอดตลาดที่ดินที่จำนองให้ล่าช้าออกไป นั้นเองโจทก์จึงไม่มีอำนาจฟ้อง

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๗๕๒๓/๒๕๕๗ ข้อตกลงระหว่างโจทก์กับจำเลยเป็นสัญญาต่างตอบแทน โดยทั้งโจทก์และจำเลยต่างมีสิทธิและหน้าที่ตามสัญญาต่อกัน หากฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดประพฤติผิดสัญญาอีก ฝ่ายย่อมมีสิทธิงดเว้นหรือเพิกเฉยไม่ปฏิบัติตามสัญญาได้ เมื่อโจทก์ไม่เคยชำระดอกเบี้ยหรือต้นเงินให้แก่จำเลย นับแต่ทำสัญญาเป็นต้นมา การที่จำเลยยอมทำหนังสือยินยอมให้โจทก์ไปดำเนินการรวมโฉนดและแบ่งแยก ที่ดินนั้นถือว่าเป็นการผ่อนผันให้โจทก์ติดต่อเจ้าพนักงานที่ดินเบื้องต้น แต่ที่ไม่ยอมส่งมอบโฉนดที่ดินทั้ง ๘ ฉบับไปด้วย ก็สืบเนื่องจากโจทก์ผิดนัดชำระดอกเบี้ยแก่จำเลยตามสัญญา กรณีจะฟังว่าจำเลยประพฤติผิด สัญญาหาได้ไม่

การที่จำเลยฟ้องโจทก์เพื่อให้ชำระหนี้เงินกู้และบังคับจำนอง โจทก์จำเลยได้ตกลงขอให้ศาล จัดทำสัญญาประนีประนอมยอมความว่า โจทก์ชำระเงินกู้ ๑๔,๐๐๐,๐๐๐ บาท แก่จำเลย แต่แล้วโจทก์เพิกเฉย เป็นเหตุให้จำเลยขอศาลตั้งเจ้าพนักงานบังคับคดีทำการยึดที่ดินที่จำนองทั้ง ๘ แปลงออกขายทอดตลาดนำเงิน ชำระหนี้ โจทก์จึงฟ้องจำเลยเป็นคดีนี้ พฤติการณ์แห่งคดีบ่งชี้ให้เห็นว่า โจทก์เองเป็นฝ่ายประพฤติผิดสัญญา มาแต่แรก การฟ้องคดีของโจทก์เป็นการใช้สิทธิโดยไม่สุจริตและประวิงคดีที่จำเลยขอให้เจ้าพนักงานบังคับคดีขาย ทอดตลาดที่ดินที่จำนองให้ล่าช้าออกไปนั้นเอง โจทก์จึงไม่มีอำนาจฟ้องจำเลยให้รับผิดชอบใช้ค่าเสียหายพร้อม ดอกเบี้ย

โจทก์มิได้หักหนี้ในวันที่สัญญาเลิกกันตามที่โจทก์มีหนังสือบอกเลิกสัญญากับจำเลยแต่กลับ คิดดอกเบี้ยตลอดมาแล้วนำมาหักกลบลบหนี้ ให้จำเลยชำระหนี้ที่เหลือตามคำฟ้องตามพฤติการณ์ถือเป็นการใช้ สิทธิคิดดอกเบี้ยโดยไม่สุจริต ดังตัวอย่างต่อไปนี้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๔๔๐๕/๒๕๕๗ การที่โจทก์มิได้หักหนี้ในวันที่สัญญาเลิกกันตามที่ โจทก์มีหนังสือบอกเลิกสัญญากับจำเลยตั้งแต่วันที่ ๑ มกราคม ๒๕๕๖ แต่กลับคิดดอกเบี้ยตลอดมาแล้วนำมา หักกลบลบหนี้ ให้จำเลยชำระหนี้ที่เหลือตามคำฟ้อง ตามพฤติการณ์ถือเป็นการใช้สิทธิคิดดอกเบี้ยโดยไม่สุจริต จึงไม่อาจนำดอกเบี้ยมารวมกับต้นเงินดังที่โจทก์คำนวณมาในคำฟ้อง เมื่อภาระหนี้ที่จำเลยต้องชำระแก่โจทก์ มี จำนวนน้อยกว่าค่าจ้างที่โจทก์ต้องรับผิดชอบชำระแก่จำเลยโจทก์จึงไม่มีอำนาจฟ้อง ปัญหาข้อนี้เป็นข้อกฎหมายเกี่ยว ด้วยความสงบเรียบร้อยของประชาชนแม้จำเลยจะมีได้อุทธรณ์ฎีกาศาลฎีกาก็มีอำนาจยกขึ้นวินิจฉัยเองได้ตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๑๔๒ (๕) ประกอบด้วยมาตรา ๒๔๖ และ ๒๔๗

ฎีกาโจทก์มิได้กล่าวโดยชัดแจ้งว่า โจทก์จะได้ดอกเบี้ยตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน ๒๕๐๒ ด้วย เหตุใดจึงไม่ชอบด้วยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา ๒๔๙ ศาลฎีกาไม่รับวินิจฉัยคำให้การข้อ ๓ จำเลยยกอายุความขึ้นต่อสู้โดยชัดแจ้งว่าฟ้องข้อ ๓ ของโจทก์ขาดอายุความตามประมวลกฎหมายแพ่งและ พณิชย์ มาตรา ๑๖๕ (๑) (๑๗) ซึ่งเป็นเรื่องชื่อของชื่อ ส่วนคำให้การข้อ ๖ ซึ่งจำเลยให้การต่อสู้เกี่ยวกับฟ้อง ข้อ ๔ นั้น จำเลยให้การว่าทรัพย์ไปตกอยู่ที่จำเลย ที่ ๑ และโจทก์ขอมาในคำขอท้ายฟ้องข้อ ๑ ให้จำเลยใช้เงิน ค่าทรัพย์สินฐานลามมิควรได้ จำเลยขอต่อสู้และตัดฟ้องว่า โจทก์ไม่มีสิทธิและอำนาจขอให้จำเลยใช้ค่า

ทรัพย์สินได้ตามกฎหมายเพราะไม่ใช่เรื่องการซื้อขายทรัพย์สินหรือเรื่องละเมิดหรือในกรณีพิพาทที่จะฟ้องร้องเอาเงินได้ตามกฎหมาย แต่เป็นเรื่องลาภมิควรได้ และในเรื่องลาภมิควรได้ โจทก์ก็ไม่มีสิทธิหรืออำนาจฟ้องขอให้จำเลยใช้ค่าทรัพย์สิน ดังนี้ เห็นว่า จำเลยไม่ได้ยกอายุความขึ้นสู้ในเรื่องลาภมิควรได้เลยโจทก์บรรยายฟ้องแล้วว่าจำเลยที่ ๑ ได้รับขวด ทีบและกระสอบไปโดยไม่มีมูลอันจะอ้างกฎหมายได้ จึงเป็นการได้ในฐานลาภมิควรได้ ซึ่งตามธรรมดาที่จะฟ้องขอให้คืนตัวทรัพย์สินก่อน เมื่อไม่สามารถคืนได้ จึงให้ใช้ราคาแทนแม้คำขอท้ายฟ้องจะมีได้ขอให้จำเลยคืนตัวทรัพย์สินก็ตาม ศาลก็ชอบที่จะพิพากษาให้จำเลยคืนตัวทรัพย์สินถ้าไม่สามารถคืนได้ก็ให้ใช้ราคา ไม่เป็นการนอกเหนือหรือเกินคำขอ

ผู้ร้องอ้างว่าผู้ร้องมีหนี้สินจำนวนมากจึงตัดสินใจทำตามความต้องการของ ท. โดยไม่มีการแบ่งทรัพย์สินกัน เพื่อไม่ให้มีปัญหาเรื่องหนี้สินกระทบต่อฐานะ ตำแหน่ง ของ ท. ผู้ร้องขอให้ศาลมีคำสั่งว่า การจดทะเบียนหย่าเป็นโมฆะ ทั้งนี้เพื่อจะได้ขอรับบำเหน็จตกทอดของ ท. คำร้องขอคดีนี้ จึงขัดกับบันทึกท้ายทะเบียนการหย่า ทั้งเหตุผลในคำร้องเป็นการอ้างข้อเท็จจริงขึ้นมาใหม่เพื่อประโยชน์ในเชิงคดีของผู้ร้องเท่านั้น คำร้องขอของผู้ร้องคดีนี้เป็นการใช้สิทธิโดยไม่สุจริต”

ผู้ขอรับการประเมินจึงได้สรุปรวบรวมข้อเท็จจริงและอ้างข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ทำบันทึกเสนอขออนุมัติอธิบดีกรมปศุสัตว์ และเสนอไปยังสำนักงานอัยการคดีศาลแขวงขอนแก่น เพื่อขอความอนุเคราะห์ยื่นฎีกาคดีต่อไป โดยชี้แจงแสดงเหตุผลว่าพระราชกฤษฎีกาค่าเช่าบ้านราชการ (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๕๔๑ (ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเล่ม ๑๑๕ ตอนที่ ๓๙ ก วันที่ ๒๕ มิถุนายน ๒๕๔๑) มาตรา ๗ บัญญัติว่า ภายใต้บังคับมาตรา ๑๖ และมาตรา ๑๗ ข้าราชการผู้ใดได้รับคำสั่งให้เดินทางไปประจำสำนักงานในต่างท้องที่มีสิทธิได้รับค่าเช่าบ้านราชการเท่าที่ต้องจ่ายจริงตามที่สมควรแก่สภาพแห่งบ้าน แต่อย่างสูงไม่เกินจำนวนเงินที่กำหนดไว้ตามบัญชีอัตราค่าเช่าบ้านข้าราชการท้ายพระราชกฤษฎีกานี้ ทั้งนี้ เว้นแต่ผู้นั้น...(๔) ได้รับคำสั่งให้เดินทางไปประจำสำนักงานใหม่ ตามคำร้องขอของตนเอง เอกสารใบขอคำย้ายฉบับที่จำเลยอ้างนั้นเป็นเอกสารภายในของหน่วยงานที่กำหนดขึ้น ให้ผู้ประสงค์ขอย้ายสำนักงานกรอกข้อมูลเสนอผู้บังคับบัญชาชั้นต้นต้องตรวจสอบก่อนพิจารณาว่าจะอนุมัติให้ย้ายไปท้องที่ตามที่ขอหรือไม่เท่านั้น

ผู้ขอรับการประเมินได้สรุปเป็นความเห็นประกอบให้พนักงานอัยการได้ทำคำฟ้องฎีกาโดยสรุป ว่าคดีนี้ศาลแขวงขอนแก่น (ศาลชั้นต้น) ได้วินิจฉัยและมีคำพิพากษาว่าโจทก์ (กรมปศุสัตว์) ในฐานะเจ้าของทรัพย์สินย่อมมีสิทธิเรียกทรัพย์สินได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๓๓๖ พิพากษาให้จำเลยคืนค่าเช่าบ้านที่รับไปโดยไม่มีสิทธิพร้อมดอกเบี้ยให้โจทก์ แต่จำเลยยื่นอุทธรณ์คดีอ้างว่าตนได้รับค่าเช่าบ้านข้าราชการมาโดยสุจริตจึงเป็นลาภมิควรได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๔๐๖ โจทก์ฟ้องคดีเกินกว่า ๑ ปี คดีโจทก์จึงขาดอายุความตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๔๑๙ และต่อมาศาลอุทธรณ์ภาค ๓ ได้วินิจฉัยและมีคำพิพากษากลับ เป็นว่าคดีนี้เป็นกรณีลาภมิควรได้ เมื่อโจทก์ฟ้องคดีเกินกว่า ๑ ปี คดีขาดอายุความ ให้ยกฟ้องโจทก์ (กรมปศุสัตว์) นั้น กรมปศุสัตว์ไม่เห็นพ้องด้วยทั้งข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายจึงเห็นสมควรให้ยื่นฎีกาพร้อมสรุปข้อเท็จจริงเหตุผลทางกฎหมายว่าจำเลยไม่สุจริตมาตั้งแต่ต้นโดยปรากฏรายละเอียดในคำพิพากษาของศาลปกครองสูงสุด และในทางนำสืบของศาลแขวงขอนแก่น เห็นว่าคำขอดังกล่าวไม่ใช่สาระสำคัญ การที่กรมฯมีคำสั่งกรมปศุสัตว์ที่ ๖๐๘/๒๕๔๗ ลงวันที่ ๓ กันยายน ๒๕๔๗ ตามความประสงค์ของนาย ส. ที่ขอกลับไปดูแลครอบครัวในพื้นที่จังหวัดขอนแก่น กรณีต้องฟังว่ากรมฯมีคำสั่งให้นาย ส.เดินทางไปประจำสำนักงานใหม่ตามคำร้องขอของนาย ส. เองเป็นกรณีอยู่ในเงื่อนไขยกเว้นการที่จะใช้สิทธิเบิกค่าเช่าบ้านราชการตามพระราชกฤษฎีกาดังกล่าว ฉะนั้น เมื่อจำเลยทราบว่าการขอย้ายไปปฏิบัติราชการ ณ สำนักงานแห่งใหม่ต่างท้องที่ตามคำขอ ของจำเลยจะมีผลทำให้เสียสิทธิเบิกค่าเช่าบ้านราชการกรณีของจำเลยจึงถือว่าไม่สุจริตมาตั้งแต่ต้น เพราะการยื่นเรื่องขอเบิกค่าเช่าบ้านราชการโดยที่จำเลยรู้อยู่แล้วว่าตนเองไม่มีสิทธิ เป็นการใช้สิทธิโดยไม่สุจริต แม้ว่าเจ้าหน้าที่และผู้รับมอบอำนาจอนุมัติเบิกเงินเข้าบ้านดำเนินการเบิกจ่ายเงินให้แก่จำเลยเรื่อยมา เพราะเป็นความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนของเจ้าหน้าที่ ซึ่งเงินค่าเช่า

บ้านราชการเป็นเงินงบประมาณที่ราชการจัดสรรไว้ให้เฉพาะข้าราชการผู้มีสิทธิภายใต้เงื่อนไขที่พระราชกฤษฎีกาค่าเช่าบ้านราชการ ข้าราชการทุกคนต้องทราบถึงสิทธิของตนในข้อนี้เป็นอย่างดี กรมฯ จึงขอที่จะใช้สิทธิติดตามเรียกเอาทรัพย์สินคืน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๓๓๖ ตามที่ศาลชั้นต้นพิพากษามานั้นชอบด้วยข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายแล้วตามเอกสารฉบับลงวันที่ ๑๕ มกราคม ๒๕๖๒

ต่อมาเมื่อวันที่ ๗ มีนาคม ๒๕๖๒ สำนักงานอัยการคดีศาลแขวงขอนแก่น โดยพนักงานอัยการผู้รับผิดชอบสำนวนได้ยื่นฎีกาคดีหมายเลขดำที่ พ.๔๗๐/๒๕๖๐ คดีหมายเลขแดงที่ พ. ๖๕๓/๒๕๖๐ ต่อศาลแขวงขอนแก่น คำฟ้องฎีกาโดยสรุปว่า โจทก์เป็นส่วนราชการมีฐานะเป็นนิติบุคคลตามกฎหมายโดยเป็นกรมในรัฐบาลในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จำเลยเป็นข้าราชการในหน่วยงานของโจทก์ ขณะจำเลยดำรงตำแหน่งนายสัตวแพทย์ ๖ กลุ่มตรวจสอบคุณภาพยาสัตว์ สำนักตรวจสอบคุณภาพสินค้าปศุสัตว์จังหวัดปทุมธานี ได้มีหนังสือลงวันที่ ๑๙ เมษายน ๒๕๔๗ ขอย้ายมาดำรงตำแหน่งนายสัตวแพทย์ ๖ ประจำสำนักงานสุขศาสตร์สัตว์และสุขอนามัยที่ ๔ หรือสำนักงานปศุสัตว์จังหวัดขอนแก่น โดยในคำร้องขอย้ายจำเลยได้แสดงความประสงค์ต้องการที่เบิกค่าขนย้ายและขอเบิกค่าเช่าบ้าน ต่อมา โจทก์ได้มีคำสั่งกรมปศุสัตว์ที่ ๖๐๘/๒๕๔๗ ลงวันที่ ๓ กันยายน ๒๕๔๗ ย้ายจำเลยจากสำนักตรวจสอบคุณภาพสินค้าปศุสัตว์ จังหวัดปทุมธานี มาที่สำนักสุขศาสตร์สัตว์และสุขอนามัยที่ ๔ จังหวัดขอนแก่น เมื่อจำเลยได้มาปฏิบัติหน้าที่ ที่สำนักสุขศาสตร์สัตว์และสุขอนามัยที่ ๔ จังหวัดขอนแก่นแล้ว จำเลยได้ใช้สิทธิเบิกค่าเช่าบ้านจากสำนักสุขศาสตร์สัตว์และสุขอนามัยที่ ๔ หน่วยงานของโจทก์ ตั้งแต่เดือนธันวาคม ๒๕๔๗ เป็นต้นมา ต่อมากลุ่มตรวจสอบภายในของโจทก์ได้มีการตรวจสอบการดำเนินงานของสำนักงานสุขศาสตร์สัตว์และสุขอนามัยที่ ๔ จังหวัดขอนแก่น พบว่าจำเลยเบิกค่าเช่าบ้านโดยไม่มีสิทธิเบิกได้ ตั้งแต่เดือนธันวาคม ๒๕๔๗ ถึงเดือนกันยายน ๒๕๕๒ รวมเป็นเงิน ๑๘๗,๕๐๐ บาท เพราะว่าจำเลยมีเคสสถานของภริยาที่พ้ออาศัยอยู่ร่วมกันได้ในท้องที่อำเภอเมืองจังหวัดขอนแก่น ตามพระราชกฤษฎีกาค่าเช่าบ้านราชการ พ.ศ.๒๕๒๗ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกฤษฎีกาค่าเช่าบ้านราชการ (ฉบับที่ ๖) พ.ศ.๒๕๔๑ มีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ ๒๖ มิถุนายน ๒๕๔๑ มาตรา ๗ จึงได้มีหนังสือลงวันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๒ รายงานผลการตรวจสอบดังกล่าว ต่อมาสำนักสุขศาสตร์สัตว์และสุขอนามัยที่ ๔ ได้มีคำสั่งสำนักงานสุขศาสตร์สัตว์และสุขอนามัยที่ ๔ ที่ ๑๓/๒๕๕๓ ลงวันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๓ เพิกถอนคำสั่งเบิกค่าเช่าบ้านและเรียกเงินค่าเช่าบ้าน และมีหนังสือทวงถามให้จำเลยชำระเงินค่าเช่าบ้านคืน ซึ่งได้รับหนังสือดังกล่าวแล้ว แต่ก็เพิกเฉยไม่นำเงินค่าเช่าบ้านที่เบิกไปโดยไม่มีสิทธิมาคืนแต่อย่างใด แต่จำเลยกลับได้อุทธรณ์คำสั่งดังกล่าวต่อโจทก์ ซึ่งคณะกรรมการอุทธรณ์ของโจทก์พิจารณาแล้วยกอุทธรณ์ จำเลยจึงได้ฟ้องโจทก์ต่อศาลปกครอง จนกระทั่งศาลปกครองสูงสุดมีคำพิพากษายกฟ้อง ยืนตามคำพิพากษาศาลปกครองศาลชั้นต้น โจทก์ในฐานะผู้รับผิดชอบดูแลทรัพย์สิน จึงขอใช้สิทธิติดตามเอาเงินค่าเช่าบ้านคืนที่จำเลยเบิกไปโดยไม่มีสิทธิเบิกได้และโดยมิชอบ ตั้งแต่เดือนธันวาคม ๒๕๔๗ ถึงเดือนกันยายน ๒๕๕๒ รวมเป็นเงิน ๑๘๗,๕๐๐ บาท ขอให้บังคับจำเลยชำระเงิน ๒๙๑,๖๓๗.๕๕ บาท พร้อมดอกเบี้ยอัตราร้อยละ ๗.๕ ต่อปี ของตัวเงิน ๑๘๗,๕๐๐ บาท นับถัดจากวันฟ้องเป็นต้นไปจนกว่าจะชำระเสร็จแก่โจทก์

จำเลยให้การว่าจำเลยมีสิทธิได้รับเงินสวัสดิการเบิกค่าเช่าบ้านเนื่องจากจำเลยและอดีตภรรยาไม่ได้อยู่อาศัยหรือมีเคสสถานของตนเองในจังหวัดขอนแก่น โจทก์มีคำสั่งอนุมัติให้จำเลยโยกย้ายและให้เบิกจ่ายเงินให้จำเลยมาโดยตลอดทุกเดือนนับแต่จำเลยมาปฏิบัติหน้าที่ที่จังหวัดขอนแก่นรวมเป็นระยะเวลาห้าปีเศษ ทำให้จำเลยเข้าใจหรือเชื่อโดยสุจริตว่าจำเลยมีสิทธิเบิกค่าเช่าบ้าน ที่จำเลยรับไว้แล้วจึงเป็นลาภมิควรได้ โจทก์ทราบว่ามีสิทธิเรียกเงินค่าเช่าบ้านคืนตั้งแต่วันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๓ จึงต้องฟ้องเรียกเงินคืนภายใน ๑ ปี นับแต่วันที่ทราบว่ามีสิทธิเรียกคืนภายในวันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔ ฟ้องโจทก์จึงขาดอายุความขอใหยกฟ้อง

ศาลชั้นต้นพิจารณาแล้วพิพากษาให้จำเลยชำระเงินจำนวน ๑๘๗,๕๐๐ บาท พร้อมดอกเบี้ยอัตราร้อยละ ๗.๕ ต่อปี นับแต่วันที่ ๑๒ เมษายน ๒๕๕๓ เป็นต้นไปจนกว่าจะชำระเสร็จแก่โจทก์ กับขอให้

จำเลยใช้ค่าฤชาธรรมเนียมแทนโจทก์โดยกำหนดค่าทนายความ ๑๒,๐๐๐ บาท และให้ใช้ค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีให้โจทก์ จำนวน ๒,๐๐๐ บาท

จำเลยอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์ภาค ๔ ตรวจสอบสำนวนประชุมปรึกษาแล้ว ข้อเท็จจริงเบื้องต้นที่คู่ความไม่ได้โต้แย้งกันในชั้นนี้รับฟังได้ว่า โจทก์เป็นส่วนราชการการมีฐานะเป็นนิติบุคคลจำเลยเป็นข้าราชการในหน่วยงานของโจทก์ ขณะจำเลยดำรงตำแหน่งนายสัตวแพทย์ ๖ กลุ่มตรวจสอบคุณภาพยาสัตว์ สำนักตรวจสอบคุณภาพสินค้าปศุสัตว์จังหวัดปทุมธานี ได้มีหนังสือขอย้ายมาดำรงตำแหน่งนายสัตวแพทย์ ๖ ประจำสำนักงานสุขศาสตร์สัตว์และสุขอนามัยที่ ๔ จังหวัดขอนแก่น โดยในคำร้องขอย้ายจำเลยแสดงความประสงค์ว่าต้องการที่จะเบิกค่าขนย้ายและขอเบิกค่าเช่าบ้าน ต่อมา โจทก์ได้มีคำสั่งกรมปศุสัตว์ที่ ๖๐๘/๒๕๔๗ ลงวันที่ ๓ กันยายน ๒๕๔๗ ย้ายจำเลยจากสำนักตรวจสอบคุณภาพสินค้าปศุสัตว์ จังหวัดปทุมธานี มาที่สำนักสุขศาสตร์สัตว์และสุขอนามัยที่ ๔ จังหวัดขอนแก่น เมื่อจำเลยได้มาปฏิบัติหน้าที่ที่สำนักสุขศาสตร์สัตว์และสุขอนามัยที่ ๔ จังหวัดขอนแก่นแล้ว จำเลยได้ใช้สิทธิเบิกค่าเช่าบ้านจากสำนักสุขศาสตร์สัตว์และสุขอนามัยที่ ๔ หน่วยงานของโจทก์ ตั้งแต่เดือนธันวาคม ๒๕๔๗ เป็นต้นมา ต่อมา กลุ่มตรวจสอบภายในของโจทก์ตรวจสอบแล้ว พบว่าจำเลยเบิกค่าเช่าบ้านโดยไม่มีสิทธิเบิกได้ ตั้งแต่เดือนธันวาคม ๒๕๔๗ ถึงเดือนกันยายน ๒๕๕๒ รวมเป็นเงิน ๑๘๗,๕๐๐ บาท สำนักสุขศาสตร์สัตว์และสุขอนามัยที่ ๔ ได้มีคำสั่งเพิกถอนคำสั่งเบิกค่าเช่าบ้านและเรียกเงินค่าเช่าบ้าน และมีหนังสือทวงถามให้จำเลยชำระเงินค่าเช่าบ้านคืนภายใน ๓๐ วัน ซึ่งจำเลยรับทราบแล้วในวันที่ ๑๒ มีนาคม ๒๕๕๓ แต่จำเลยเพิกเฉยไม่นำเงินค่าเช่าบ้านที่เบิกไปโดยไม่มีสิทธิมาคืน จำเลยอุทธรณ์คำสั่งดังกล่าวของโจทก์ ซึ่งคณะกรรมการอุทธรณ์พิจารณาแล้วยกอุทธรณ์ จำเลยจึงฟ้องโจทก์ต่อศาลปกครอง ซึ่งศาลปกครองสูงสุดพิพากษาแล้วยกฟ้อง มีปัญหาต้องวินิจฉัยตามอุทธรณ์ของจำเลยว่า จำเลยใช้สิทธิเบิกค่าเช่าบ้านข้าราชการโดยสุจริตและคดีขาดอายุความแล้วหรือไม่ เห็นว่า ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๖ บัญญัติให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าบุคคลทุกคนกระทำโดยสุจริต โจทก์จึงมีภาระการพิสูจน์ว่าจำเลยกระทำการไม่สุจริตอย่างไร จากคำฟ้องของโจทก์ ไม่ปรากฏว่าจำเลยมีพฤติการณ์ที่สื่อไปในทางที่ไม่สุจริตในการเบิกค่าเช่าบ้านอย่างไร คงได้ความเพียงแต่ว่าจำเลยระบุในคำร้องขอย้าย ได้แสดงความประสงค์ว่าต้องการที่จะเบิกค่าขนย้ายและขอเบิกค่าเช่าบ้าน เมื่อจำเลยได้ย้ายมาปฏิบัติหน้าที่ที่สำนักสุขศาสตร์สัตว์และสุขอนามัยที่ ๔ จังหวัดขอนแก่นแล้ว จำเลยได้ใช้สิทธิเบิกค่าเช่าบ้าน จากสำนักสุขศาสตร์สัตว์และสุขอนามัยที่ ๔ หน่วยงานของโจทก์ตั้งแต่เดือนธันวาคม ๒๕๔๗ อันเป็นเหตุให้โจทก์กล่าวอ้างว่าจำเลยไม่มีสิทธิเบิกค่าเช่าบ้านราชการเท่านั้น ข้อเท็จจริงจึงต้องฟังว่า การที่จำเลยเบิกค่าเช่าบ้านราชการจึงเป็นไปโดยความเชื่อโดยสุจริต แม้ต่อมาโจทก์จะมีคำสั่งเพิกถอนการเบิกค่าเช่าบ้านข้าราชการของจำเลย แต่การคืนเงินนั้น พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ.๒๕๓๙ มาตรา ๕๑ วรรคสี่ บัญญัติให้นำบทบัญญัติว่าด้วยลาภมิควรได้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาใช้บังคับโดยอนุโลม เมื่อข้อเท็จจริงฟังได้ตามที่วินิจฉัยข้างต้นว่าการที่จำเลยรับเงินไปจากโจทก์ จึงเป็นการได้มาโดยปราศจากมูลอันจะอ้างกฎหมายได้และเป็นทางให้โจทก์เสียเปรียบ กรณีจึงเป็นเรื่องที่โจทก์ ใช้สิทธิฟ้องเรียกทรัพย์สินในฐานะลาภมิควรได้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๔๐๖ ฉะนั้น จึงอยู่ในข้อบังคับของกำหนดอายุความตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๔๑๙ ที่โจทก์ต้องใช้สิทธิฟ้องเรียกคืนจากจำเลยภายใน ๑ ปี นับแต่โจทก์รู้ว่าตนมีสิทธิเรียกคืนเมื่อข้อเท็จจริงได้ความว่าโจทก์ทวงถามให้จำเลยคืนเงินดังกล่าวเมื่อวันที่ ๙ มีนาคม ๒๕๕๓ แต่โจทก์ฟ้องคดีนี้เมื่อวันที่ ๖ กันยายน ๒๕๖๐ คดีโจทก์จึงขาดอายุความตามบทบัญญัติกฎหมายดังกล่าวที่ศาลชั้นต้นพิพากษามานั้น ศาลอุทธรณ์ภาค ๔ ไม่เห็นฟ้องด้วย อุทธรณ์ของจำเลยฟังขึ้นพิพากษากลับ ให้ยกฟ้อง ให้โจทก์ใช้ค่าฤชาธรรมเนียมทั้งสองศาลแทนจำเลย โดยกำหนดค่าทนายความ ๖,๐๐๐ บาท

โจทก์ไม่เห็นพ้องด้วยกับคำพิพากษาดังกล่าว จึงขอฎีกาต่อคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ภาค ๔ ดังกล่าว ในข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายโดยขอถือเอาคำพิพากษาของศาลชั้นต้นเป็นส่วนหนึ่งของฎีกาของโจทก์ด้วย ดังจะกล่าวต่อไปนี้

ที่ศาลอุทธรณ์ภาค ๔ วินิจฉัยว่า โจทก์มีภาระการพิสูจน์ว่าจำเลยกระทำการไม่สุจริตอย่างไร จากคำฟ้องของโจทก์ไม่ปรากฏว่าจำเลยมีพฤติการณ์ที่ส่อไปในทางที่ไม่สุจริตในการเบิกเงินค่าเช่าบ้านอย่างไร นั้น โจทก์ขอเรียนว่าตามคำฟ้องหน้า ๓ บรรทัดที่ ๒๑ โจทก์ระบุไว้ในคำฟ้องแล้วว่าจำเลยเบิกค่าเช่าโดยไม่มีสิทธิและโดยมิชอบ ซึ่งคำว่ามิชอบ มีความหมายทำนองเดียวกับคำว่าไม่สุจริต ประกอบกับจำเลยเป็นข้าราชการด้วยจึงใช้คำว่ามิชอบในการบรรยายฟ้องดังกล่าว อีกทั้งตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๕๔ ได้ให้ความหมายของคำว่า “สุจริต” หมายถึงความประพฤติชอบ ดังนั้น คำว่าไม่สุจริตจึงมีความหมายว่าความประพฤติมิชอบ ทั้งโจทก์ก็บรรยายเหตุแห่งความมิชอบหรือไม่สุจริตก่อนหน้านั้นแล้วว่า จำเลยยื่นคำร้องแสดงความประสงค์ขอย้ายจากกลุ่มตรวจสอบคุณภาพยาสัตว์ สำนักตรวจสอบคุณภาพสินค้าปศุสัตว์จังหวัดปทุมธานีมาที่สำนักสุขศาสตร์สัตว์และสุขอนามัยที่ ๔ หรือสำนักงานปศุสัตว์จังหวัดขอนแก่น โดยขอเบิกค่าขนย้ายและขอเบิกค่าเช่าบ้าน (คำฟ้องหน้าที่ ๒ บรรทัดที่ ๒๐ และ ๒๑) ซึ่งต่อมาจำเลยได้รับอนุมัติให้ย้ายมาดำรงตำแหน่งสำนักสุขศาสตร์สัตว์และสุขอนามัยที่ ๔ จังหวัดขอนแก่น ซึ่งเป็นการขอย้ายเฉพาะรายตามความประสงค์ของจำเลย อีกทั้งโจทก์ก็บรรยายแล้วว่าจำเลยมีเคสสถานของภริยาที่พ้ออาศัยอยู่ร่วมกันได้ในท้องที่อำเภอเมืองจังหวัดขอนแก่น ประกอบกับตามสำเนาคำพิพากษาศาลปกครองสูงสุด ระบุคำวินิจฉัยของศาลปกครองชั้นต้นว่า คำสั่งอนุมัติให้ผู้ฟ้องคดี (จำเลยในคดีนี้) เบิกค่าเช่าบ้านราชการและดำเนินการเบิกค่าเช่าบ้านแก่ผู้ฟ้องคดีไปเป็นเงินจำนวน ๑๘๗,๕๐๐ บาท เป็นคำสั่งปกครองที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งโจทก์ได้แนบคำพิพากษานั้นมาพร้อมกับคำฟ้องแล้ว อันถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของคำฟ้องนี้ และในทางนำสืบของโจทก์ ประกอบกับการถามค่านายหน้าจำเลยก็ปรากฏแล้วว่าจำเลยกระทำโดยมิชอบหรือไม่สุจริตอย่างไรแล้ว อาทิ จำเลยขอเบิกค่าเช่าบ้านทั้งที่เป็นการขอย้ายเฉพาะรายตามคำร้องขอของตนเอง จำเลยมีเคสสถานของภริยาที่พ้ออยู่อาศัยร่วมกันได้ในท้องที่อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น จำเลยรับราชการมานาน ย่อมทราบระเบียบการเบิกค่าเช่าบ้าน เป็นต้น จึงถือว่าโจทก์ได้พิสูจน์แล้ว จึงไม่ใช่ลาภมิควรได้ เพราะจำเลยรู้อยู่แล้วตั้งแต่แรกว่าไม่มีสิทธิเบิกได้ซึ่งเกิดจากการกระทำของจำเลยที่ระบุในคำร้องว่าขอเบิกค่าเช่าบ้านและไม่เปิดเผยข้อมูลว่ามีเคสสถานของภริยาที่พ้ออยู่อาศัยร่วมกันได้ในท้องที่อำเภอเมืองจังหวัดขอนแก่น

นอกจากนี้ที่ศาลอุทธรณ์ภาค ๔ วินิจฉัยว่า โจทก์ทวงถามให้จำเลยคืนเงินดังกล่าวเมื่อวันที่ ๙ มีนาคม ๒๕๕๓ แต่โจทก์ฟ้องคดีนี้เมื่อวันที่ ๖ กันยายน ๒๕๖๐ คดีโจทก์จึงขาดอายุความนั้น โจทก์ขอเรียนว่า เรื่องนี้เป็นการใช้สิทธิติดตามเอาทรัพย์สินคืนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๑๓๓๖ ซึ่งไม่มีอายุความ จึงไม่อาจนำบทบัญญัติว่าด้วยลาภมิควรได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาบังคับใช้ตามพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ วรรคสี่ ได้ ซึ่งหลังจากที่โจทก์ได้มีหนังสือทวงถามนั้นสิทธิเรียกร้องนั้นต้องไม่มีข้อโต้แย้งกันอยู่หรือต้องเด็ดขาดเสียก่อนแล้วจึงจะเริ่มนับอายุความได้ ซึ่งคดีนี้หลังจากที่โจทก์ได้มีหนังสือเพิกถอนคำสั่งอนุมัติค่าเช่าบ้านและเรียกเงินคืน จำเลยได้อุทธรณ์โต้แย้งคำสั่งต่อคณะกรรมการของโจทก์ต่อมาจำเลยได้ฟ้องโจทก์ต่อศาลปกครอง และอุทธรณ์ต่อศาลปกครองสูงสุดตามลำดับ ดังนั้น ในวันที่มีการทวงถามนั้น สิทธิเรียกร้องของโจทก์จึงยังไม่เด็ดขาดยังมีข้อโต้แย้งกันอยู่ จึงไม่อาจเริ่มนับอายุความจากวันดังกล่าวได้ ซึ่งคดีนี้จำเลยให้การต่อสู้เพียงว่าอายุความเริ่มนับตั้งแต่วันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๓ อันเป็นวันทวงถามเท่านั้น ถือว่าจำเลยไม่ได้ให้การต่อสู้ในเรื่องนี้ไว้

ด้วยข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายดังกล่าวมา ฟ้องโจทก์จึงไม่ขาดอายุความแต่อย่างใด จึงขอประทานต่อศาลฎีกาได้โปรดพิจารณาและพิพากษากลับคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์ภาค ๔ และพิพากษายืนตามคำพิพากษาของศาลชั้นต้น รวมทั้งให้จำเลยชดใช้ค่าฤชาธรรมเนียมและค่าทนายความทุกชั้นศาลแทนโจทก์ด้วย

๓.๗ ผลการพิจารณาการขออนุญาตฎีกา

ศาลฎีกาแผนกคดีคำสั่งคำร้องและขออนุญาตฎีกา เห็นว่า ฎีกาของโจทก์เป็นปัญหาสำคัญที่ศาลฎีกาควรวินิจฉัยตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความแพ่งมาตรา ๒๔๙ จึงมีคำสั่งอนุญาตให้โจทก์ฎีกา และรับฎีกาของโจทก์ไว้พิจารณา จึงให้จำเลยยื่นคำแก้ฎีกาภายใน ๑๕ วัน นับนับแต่วันนี้ มิฉะนั้นถือว่าไม่ติดใจ ยื่นคำแก้ฎีกาโดยจะรวบรวมถ้อยคำสำนวนส่งศาลฎีกาต่อไป ผู้ขอรับการประเมินได้รายงานอธิบดีกรมปศุสัตว์ เพื่อทราบ และรอฟังคำพิพากษาศาลฎีกา โดยศาลแขวงขอนแก่นแจ้งหมายนัดฟังคำพิพากษาหรือคำสั่งศาลฎีกาวันที่ ๑๐ มิถุนายน ๒๕๖๓ เวลา ๐๙.๐๐ นาฬิกา

บทที่ ๔ บทสรุปและข้อเสนอแนะ

๔.๑ บทสรุป

กรณีศึกษานี้เป็นการดำเนินคดีแพ่งเกี่ยวกับการเรียกคืนเงินจากเจ้าหน้าที่ที่รับไปโดยไม่มีสิทธิ กรณีศึกษามูลเหตุแห่งการฟ้องคดีเป็นกรณีที่กรมปศุสัตว์ ได้ยื่นฟ้องคดีนาย ส. ตำแหน่งนายสัตวแพทย์ชำนาญการพิเศษ กองควบคุมอาหารและยาสัตว์ ต่อศาลแขวงขอนแก่น เรียกทรัพย์สิน สืบเนื่องมาจากขณะเกิดข้อพิพาท นาย ส. นายสัตวแพทย์ ๗ วช. ส่วนรับรองคุณภาพสินค้าปศุสัตว์ สำนักสุขศาสตร์สัตว์และสุขอนามัยที่ ๔ จังหวัดขอนแก่น ไม่เห็นด้วยกับกรมปศุสัตว์ที่ไม่อนุมัติให้ตนเบิกค่าเช่าบ้านข้าราชการ นาย ส. ได้ยื่นฟ้องกรมปศุสัตว์ต่อศาลปกครองให้เพิกถอนคำสั่งที่ไม่อนุมัติให้เบิกค่าเช่าบ้านข้าราชการ คดีนี้ศาลปกครองสูงสุดได้พิพากษาแล้วว่าคำสั่งสำนักสุขศาสตร์สัตว์และสุขอนามัยที่ ๔ ที่ ๑๓/๒๕๕๓ ลงวันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๓ ในส่วนเพิกถอนคำสั่งอนุมัติค่าเช่าบ้าน เป็นคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมาย แต่คำสั่งในส่วนที่เรียกคืนเงินค่าเช่าบ้านจากนาย ส. นั้น มีลักษณะเป็นเพียงการทวงถามให้คืนเงินค่าเช่าบ้านที่ได้รับไปแล้ว ทั้งนี้ เนื่องจากพระราชกฤษฎีกาค่าเช่าบ้านข้าราชการ พ.ศ. ๒๕๒๗ บังคับใช้ขณะเกิดข้อพิพาทมิได้ให้อำนาจแก่หน่วยงาน ในการใช้สิทธิเรียกค่าเช่าบ้านคืนแต่อย่างใด การที่กรมปศุสัตว์มีคำสั่งเรียกคืนเงินค่าเช่าบ้าน จึงมิใช่เป็นการใช้อำนาจตามกฎหมายที่มีผลเป็นการสร้างนิติสัมพันธ์ขึ้นระหว่างกรมปศุสัตว์ กับ นาย ส. คำสั่งของสำนักสุขศาสตร์สัตว์และสุขอนามัยที่ ๔ ในส่วนที่เรียกคืนเงินค่าเช่าบ้าน จึงมิใช่คำสั่งทางปกครองตามมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ กรมปศุสัตว์จึงไม่อาจใช้มาตรการบังคับทางปกครองตามมาตรา ๕๗ แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าวได้ กรมปศุสัตว์จึงต้องไปขออำนาจศาลในการเรียกคืนเงินที่นาย ส. ได้รับไปโดยไม่มีสิทธิ

เมื่อกรมปศุสัตว์เป็นฝ่ายชนะคดี จึงได้แจ้งให้นาย ส. ที่ได้รับเงินไปโดยไม่มีสิทธิและไม่อาจอ้างความเชื่อโดยสุจริตได้ คืนเงินที่ได้รับไปเต็มจำนวน เป็นเงินจำนวนทั้งสิ้น ๑๘๗,๕๐๐ บาท ตามมาตรา ๕๑ วรรคสาม (๒) และวรรคสี่ แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ อีกทั้ง กรณีดังกล่าว นาย ส. ได้ผิคนัดชำระหนี้ที่เป็นตัวเงินต้องคิดดอกเบี้ยในระหว่างผิคนัดชำระหนี้ร้อยละเจ็ดครึ่งต่อปีของต้นเงินจำนวน ๑๘๗,๕๐๐ บาทตามมาตรา ๒๒๔ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ นับแต่วันที่ผิคนัดชำระหนี้ไปจนถึงวันที่นาย ส. ได้ชำระเงินให้แก่กรมปศุสัตว์ เมื่อนาย ส. ไม่ยอมคืนเงินค่าเช่าบ้านที่ได้รับไปโดยไม่มีสิทธิ กรมปศุสัตว์ก็ต้องใช้สิทธิฟ้องคดีต่อศาลยุติธรรมเพื่อให้มีคำพิพากษาให้นาย ส. นำเงินมาชดใช้คืนให้ครบถ้วนในการดำเนินคดีทางแพ่งนั้น หน่วยงานราชการไม่สามารถดำเนินคดีได้เอง อย่างเช่นการดำเนินคดีปกครอง ดังนั้น ต้องขอความอนุเคราะห์ไปยังพนักงานอัยการให้ว่าต่างคดีแทนกรมปศุสัตว์ การดำเนินกระบวนการพิจารณาทางแพ่ง ต้องยื่นฟ้องคดีต่อภูมิลำเนาของนาย ส. มีภูมิลำเนาอยู่ที่จังหวัดขอนแก่น กรมปศุสัตว์ได้ขอความอนุเคราะห์ไปยังสำนักงานอัยการคดีศาลแขวงขอนแก่นเพื่อฟ้องเป็นคดีแพ่งต่อศาลแขวงขอนแก่น โดยตั้งประเด็นข้อต่อสู้ว่ากรมปศุสัตว์เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในเงินค่าเช่าบ้านข้าราชการ ในฐานะเจ้าของกรรมสิทธิ์ย่อมมีสิทธิเรียกเงินจำนวนดังกล่าวคืนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๑๓๓๖

๔.๒ ข้อเสนอแนะ

๑. สิทธิในการเบิกเงินค่าเช่าบ้านข้าราชการ เป็นสิทธิประโยชน์และสวัสดิการรัฐประเภทหนึ่ง ที่ทางภาครัฐมุ่งหมายให้แก่ข้าราชการซึ่งได้รับความเดือดร้อนในเรื่องที่อยู่อาศัยอันเนื่องมาจากทางราชการ มีคำสั่งให้เดินทางไปปฏิบัติราชการเป็นการประจำในต่างท้องที่ มีสิทธิได้รับค่าเช่าบ้านข้าราชการ โดยที่การขอใช้สิทธิประโยชน์จากค่าเช่าบ้านนั้น ต้องเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ระเบียบ หลักเกณฑ์ที่ราชการกำหนดการได้รับสิทธินั้นตามความจำเป็นและเหมาะสมและข้าราชการผู้จะได้รับสิทธิเบิกค่าเช่าบ้านต้อง

ตรวจสอบสิทธิของตนเองว่ามีสิทธิเบิกค่าเช่าบ้านข้าราชการหรือไม่ และผู้มีหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในการตรวจสอบสิทธิการเบิกค่าเช่าบ้านของข้าราชการในแต่ละหน่วยงานต้องตรวจสอบเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้องว่าข้าราชการที่เสนอขออนุมัติเบิกค่าเช่าบ้านเป็นผู้มีสิทธิที่จะได้รับสิทธิในการเบิกค่าเช่าบ้านหรือไม่ เพื่อรักษาสิทธิของข้าราชการและประโยชน์ของทางราชการประกอบด้วย

๒. การที่ศาลแขวงขอนแก่นได้วินิจฉัยและมีคำพิพากษาให้กรมปศุสัตว์เป็นฝ่ายชนะคดีเป็นคดีหมายเลขดำที่ ๔๗๐/๒๕๖๐ คดีหมายเลขแดงที่ ๖๕๓/๒๕๖๐ ว่าโจทก์ (กรมปศุสัตว์) ในฐานะเจ้าของทรัพย์สินย่อมมีสิทธิเรียกทรัพย์สินได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๑๓๓๖ พิพากษาให้จำเลยคืนค่าเช่าบ้านที่รับไปโดยไม่มีสิทธิพร้อมดอกเบี้ยให้โจทก์แต่จำเลย (นาย ส.) ไม่เห็นด้วยกับคำพิพากษาศาลชั้นต้น จึงได้ยื่นอุทธรณ์คดี ต่อมาศาลอุทธรณ์ ภาค ๔ โดยได้อุทธรณ์โต้แย้งคำพิพากษาศาลแขวงขอนแก่น ว่าตนได้รับค่าเช่าบ้านข้าราชการมาโดยสุจริต จึงเป็นลาภมิควรได้ มาตรา ๔๐๖ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ โจทก์(กรมปศุสัตว์) ฟ้องคดีเกินกว่า ๑ ปี คดีโจทก์ (กรมปศุสัตว์) จึงขาดอายุความตามมาตรา ๔๑๙ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และต่อมาศาลอุทธรณ์ภาค ๔ ได้วินิจฉัย และมีคำพิพากษากลับเป็นว่าคดีนี้เป็นกรณีลาภมิควรได้ เมื่อโจทก์ฟ้องคดีเกินกว่า ๑ ปี คดีขาดอายุความ ให้ยกฟ้องกรมปศุสัตว์ โดยผลของคำพิพากษาดังกล่าวต้องถือว่า นาย ส. เป็นฝ่ายชนะคดี ดังนั้นเพื่อให้มีข้อยุติที่ถูกต้องและยุติธรรมตามกฎหมายกรมปศุสัตว์จึงจำเป็นต้องยื่นฎีกา ซึ่งปัจจุบันการยื่นฎีกาคดีแพ่ง ต้องได้รับอนุญาตจากศาลฎีกาและภายใต้เงื่อนไขที่กำหนดเท่านั้น

๓. ผู้ขอรับการประเมินเห็นว่าเรื่องนี้มีความสำคัญเป็นอย่างมาก เนื่องจากการที่จะพิจารณาว่าบุคคลใดมีพฤติการณ์ไปในทางว่าเป็นผู้สุจริตหรือไม่สุจริตอย่างไรนั้นเป็นเรื่องยาก ต้องพิจารณาจากพฤติการณ์แวดล้อมอื่น ๆ ประกอบ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งสภาพบังคับทางกฎหมายมีความแตกต่างกันไปในคดีที่ได้นำมาศึกษานี้เป็นเพียงการถอดบทเรียนจากเรื่องที่เกิดขึ้นจริงจนเป็นคดีความกันทั้งทางคดีปกครองและในทางคดีแพ่งซึ่งข้อเท็จจริงเป็นหลักการของกฎหมาย ผู้ขอรับการประเมินมีความประสงค์เพียงเพื่อจะสื่อสารให้มองเห็นภาพชัดเจนว่า การที่ข้าราชการคนหนึ่งคนใดจะได้รับสิทธิหรือเสียสิทธิประโยชน์ใด ๆ จากทางราชการนั้น ต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่กระทรวงการคลังกำหนดไว้เท่านั้น การที่จะโต้แย้งหรืออ้างสิทธิประโยชน์เป็นการเฉพาะตัวผู้ขอรับการประเมินเห็นว่าเป็นการไม่สมควร และสำหรับคดีที่นำมาศึกษานี้ขอให้เป็นเพียงอุทาหรณ์เฉพาะกรณีที่มีการตรวจพบเท่านั้น แต่หากเจ้าหน้าที่ผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องได้นำไปศึกษาทำความเข้าใจเพิ่มเติมทั้งข้อเท็จจริงและกฎหมายแล้ว หวังว่าจะเป็นประโยชน์ต่อทั้งตนเองและทางราชการต่อไป

บรรณานุกรม

๑. หนังสือ
- กิตติศักดิ์ ปกติ. คำบรรยายวิชากฎหมายแพ่งและหลักทั่วไป (Lecture note). คณะนิติศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๙
- จิตติ ดิงศภัทย์. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพ ๒ มาตรา ๓๕๔ ถึง ๕๔๒ ว่าด้วยมูลหนี้. พิมพ์ครั้งที่ ๔.
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๓.
- ชัยสิทธิ์ ตราชูธรรม. การใช้สิทธิเรียกติดตามเอาทรัพย์สินของตนคืน. ดุลยพาหะ ๒๗. (กันยายน-
ตุลาคม, ๒๕๒๓).
- ชูศักดิ์ ศิรินิล. ตำราประกอบการศึกษากฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิด จัดการงานนอกสั่ง ลากมิกควรได้.
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๒๖
- ประสิทธิ์ ไชวโกลกุล. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งละพาณิชย์ว่าด้วยละเมิด จัดการงานนอกสั่ง
ลากมิกควรได้. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์นิติธรรม, ๒๕๕๓.
- ประสิทธิ์ ไชวโกลกุล. กฎหมายแพ่ง : หลักทั่วไป คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๔-๑๔.
กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม, ๒๕๔๘
- ประจักษ์ พุทธิสมบัติ. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิด จัดการงานนอกสั่ง
และลากมิกควรได้. กรุงเทพฯ : บริษัท มีสมบัติ จำกัด, ๒๕๔๘,
- ปรีดี เกษมทรัพย์. กฎหมายแพ่ง : หลักทั่วไป. กรุงเทพมหานคร : เจริญวิทย์การพิมพ์, ๒๕๑๙.
- พงษ์ออาจ ศรีกิจวัฒน์กุล. หลักกฎหมายปิดปาก. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๕.
- ไพจิตร บุญญพันธ์. คำสอนชั้นปริญญาโท กฎหมายเปรียบเทียบไทยกับประมวลกฎหมายนานาประเทศ
ภาค ๑ ภาค ๒ ลักษณะละเมิด ฉบับสมบูรณ์. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพฯ : บริษัท วิญญูชน จำกัด,
๒๕๔๔.
- ไพจิตร บุญญพันธ์. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วย ละเมิด การจัดการงานนอกสั่ง และลากมิ
ควรได้. พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์รุ่งเรืองธรรม, ๒๕๒๖
- ไพโรจน์ วายุภาพ. คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งภาค ๒ ลักษณะ ๑ วิธีพิจารณาในศาลชั้นต้น.
กรุงเทพมหานคร : หจก.จิรัชการพิมพ์, ๒๕๔๓.
- มานิตย์ จุมปา. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยทรัพย์สิน. พิมพ์ครั้งที่ ๘ ฉบับปรับปรุง
แก้ไข. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๖.
- วารินาสกุล ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วย ละเมิด การจัดการงานนอกสั่ง และลากมิกควรได้.
กรุงเทพมหานคร : หสน. วิบูลกิจการพิมพ์, ๒๕๔๔.
- วาริน นาสกุล. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งละพาณิชย์ว่าด้วยละเมิด จัดการงานนอกสั่ง ลากมิกควรได้.
พิมพ์ครั้งที่ ๗. กรุงเทพฯ : คณะนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๓
- ศศิภรณ์ นารอดภัย. การเรียกคืนทรัพย์สินที่ให้ = Revocation of gifts. กรุงเทพฯ : คณะนิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๑.
- ศิวพร อาสนศักดิ์. “การเรียกสังหาริมทรัพย์คืนเนื่องจากนิติกรรมตกเป็นโมฆะ”. วิทยานิพนธ์ปริญญา

นิติศาสตร์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๘.
 สมจิตร ทองศรี. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยทรัพย์. พิมพ์ครั้งที่ ๒.
 กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา. ๒๕๕๙.
 เสนีย์ ปราโมช. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมและหนี้ เล่ม ๑ ภาค ๑-๒. กรุงเทพฯ :
 โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิชย์ จำกัด, ๒๕๒๗.
 สุมาลี วงษ์วิฑิต. กฎหมายว่าด้วยละเมิด จัดการงานนอกสิ่ง ลากมิควรได้. กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ครั้งที่ ๒๕๕๘.
 สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๖.
 หยุต แสงอุทัย. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
 ,๒๕๑๙.

๒. คำพิพากษา/เอกสาร/วารสาร

ข้อกำหนดประธานศาลฎีกา ว่าด้วยการอนุญาตฎีกาในคดีแพ่ง พ.ศ.๒๕๕๘
 คู่มือการส่งเรื่องให้อัยการฟ้องคดีแพ่ง
 คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุด
 คำพิพากษาศาลฎีกา
 หนังสือสำนักอบรมแห่งเนติบัณฑิตยสภา รวมคำบรรยายวิชานิติกรรมสัญญา ภาคหนึ่ง สมัย ๒๗ ปี
 การศึกษา ๒๕๕๗ (เล่ม ๑๓)
 ศูนย์ข้อมูลกฎหมายกลาง สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
 หลักเกณฑ์และวิธีปฏิบัติในการอุทธรณ์ ฎีกาคดีแพ่งและอุทธรณ์คดีปกครอง

๓. เครื่องมือสื่อสารอิเล็กทรอนิกส์

The supreme court case division, The supreme court of thailand
<https://www.deka.in.th>

๔. กฎหมาย

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง
 พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ.๒๕๓๙
 พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ.๒๕๓๙
 พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีคดีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ.๒๕๔๒
 พระราชกฤษฎีกาค่าเช่าบ้านข้าราชการ (ฉบับที่ ๖) พ.๒๕๔๑
 พระราชกฤษฎีกาค่าเช่าบ้านข้าราชการ พ.๒๕๔๗

ดัชนีเอกสารภาคผนวก

ลำดับที่	เอกสาร
๑	หนังสือด่วนที่สุด ที่ กค ๐๕๒๖.๕/ว ๑๐๙ ลงวันที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๒ เรื่อง สิทธิที่จะเบิกค่าเช่าบ้านข้าราชการตามมาตรา ๗ แห่งพระราชกฤษฎีกาค่าเช่าบ้านข้าราชการ พ.ศ. ๒๕๒๗ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกฤษฎีกาค่าเช่าบ้านข้าราชการ (ฉบับที่ ๖) พ.ศ.๒๕๕๑
๒	คำพิพากษาศาลปกครองขอนแก่น คดีหมายเลขดำที่ ๒๕๕/๒๕๕๓ คดีหมายเลขแดงที่ ๔๑๐/๒๕๕๔ ลงวันที่ ๑๙ ตุลาคม ๒๕๕๔
๓	คำพิพากษาศาลปกครองสูง คดีหมายเลขดำที่ อ.๑๒๑๕/๒๕๕๔ คดีหมายเลขแดงที่ อ.๑๑๓๒/๒๕๖๑ ลงวันที่ ๑๖ มิถุนายน ๒๕๕๙
๔	คำฟ้องคดีหมายเลขดำที่ ๔๗๐/๒๕๖๐ ศาลแขวงขอนแก่น ลงวันที่ ๖ กันยายน ๒๕๖๐
๕	คำพิพากษาศาลแขวงขอนแก่น คดีหมายเลขดำที่ ๔๗๐/๒๕๖๐ คดีหมายเลขแดงที่ ๖๕๓/๒๕๖๐ ลงวันที่ ๒๑ ธันวาคม ๒๕๖๐
๖	คำพิพากษาศาลอุทธรณ์ภาค ๔ คดีหมายเลขดำที่ ๒๒๐/๒๕๖๑ คดีหมายเลขแดงที่ ๒๗๐๗/๒๕๖๑ ลงวันที่ ๑๐ กันยายน ๒๕๖๑
๗	คำร้องขออนุญาตฎีกาและฎีกาคดีหมายเลขดำที่ ๔๗๐/๒๕๖๐ คดีหมายเลขแดงที่ ๖๕๓/๒๕๖๐ ลงวันที่ ๗ มีนาคม ๒๕๖๒